

NUSSDORFER PAVEL
 12. / 11. 1880. + 1915. PRI GORICI.
 PETIČ ANTON
 21. / 2. 1858. + 22. / 8. 1915. PRI GROBNU.
 PONIŽ STEFAN.
 4. / 5. 1893. + 2. / 11. 1915. V VIŠEGRADU.
 PRINČES ALOJZIJ.
 19. / 6. 1885. + 1915. V KARPATIH.
 REHAR JANEZ.
 1. / 3. 1889. + 10. / 11. 1918. V CERVENAKO.
 SEMIC VIKTOR.
 12. / 9. 1884. POGREŠAN 1914. V GALICJI.
 SKAPIN JANEZ.
 28. / 12. 1894. POGREŠAN 1915. V RUMUNJI.
 SKERI JANEZ.
 3. / 3. 1896. + 3. / 3. 1916. PRI TEBORSMEVU.
 STANC FRANCE.
 30. / 3. 1886. + 1914. V GALICJI.
 TOMAŽIČ KAREL.
 29. / 10. 1875. + 2. / 3. 1915. V LJUBLJANI.

vipavski Glas

letnik XXX Marec 2014/št. 108

...

*Pa oh, siroti tebi žuga
vihar grozan, vihar strašan;
prihrumel z gorkega bo juga,
divjal čez plodno bo ravan,
ki tvoja jo napaja struga -
gorje, da daleč ni ta dan!*

S. Gregorčič, Soči

Naslovnica:

Spomenik Vipavcem, padlim v prvi svetovni vojni

Sredi vipavskega pokopališča stoji mogočen spomenik, postavljen Vipavcem, ki so padli kot avstroogrski vojaki ali bili pogrešani v prvi svetovni vojni. Na treh podstavkih je masiven osrednji del z napisnimi ploščami na vseh štirih straneh, z njega pa se dviga pod nebo obelisk, na katerem je izklesan reliefen križ s palmovimi vejami, simboli mučeništva in zmage. Na prednji strani je pod letnicama 1914–1918, ki označujeta trajanje svetovne vojne, vklesan italijanski napis:

**AI CADUTI NELLA GUERRA MONDIALE
VIPACCHESI.**

Pod njim pa slovenski:

**PADLIM V SVETOVNI VOJNI
VIPAVCI.**

Na ostalih treh napisnih ploskvah, na vzhodni, južni in zahodni strani, so vklesana imena 31 padlih Vipavcev z datumom rojstva ter datumom in krajem smrti. Na dveh straneh je po deset imen, na eni jih je enajst. Spomenik je izklesal zadnji vipavski štancar Matija Tomažič po naročilu gozdnega odseka pri vipavski občini okrog leta 1925, pri postavljanju pa mu je pomagal sin Karel, ki je bil po poklicu zidar.¹ Po pričevanju pokojnega Dorota Reharja iz Vipave je bil na čelni plošči spomenika vklesan napis: **POČIVAJTE V TUJINI, / NEPOZABLJENI V DOMOVINI.**² Po ukazu fašističnih oblasti pa so morali menda že 1926. leta zamenjati ali obrniti ploščo in vklesati vanjo nov dvojezični napis, v katerem je italijanski na prvem mestu, in tako je ostalo vklesano do danes.

Božidar Premrl

¹Matija je bil sin vipavskega kamnoseka Matije Tomažiča in njegove druge žene Barbare z dekleškim priimkom Furlan. Rodil se je v Vipavi 12. julija 1867, se poročil z Marijo Osolnik, vdovo Gašperšič in umrl v domačem kraju 2. januarja 1945. Njegov sin Karlo se je rodil leta 1895.

²Janko Vehovar je slišal od Dorota Reharja nekoliko drugačno verzijo napisa: **PADLI V TUJINI – NEPOZABLJENI V DOMOVINI.** Glej Janko Vehovar, Vipavsko pokopališče, Vipavski glas, št. 17, april 1991, str. 14.

Foto: Oton Naglost

Ob 100-letnici velike vojne

Skozi stoletja in skozi zgodovino se učimo, da nas vodijo voditelji in eminenca ter politični veljaki. Le oni odločajo o vojni in miru, za vse to pa uporabljajo državni aparat, imenovan vojska, ki je tudi podaljšana roka politike in vladajočih posameznikov.

Simon Gregorčič, Soči, iz serije Gasparijevih razglednic

širitev ozemlja in moči, ki pa že pred svetovnim spopadom privedejo do številnih vojnih kriz in konfliktov ter na koncu do usodnega atentata na avstro-ogrškega prestolonaslednika Franca Ferdinanda in njegovo soprogo Sofijo Hohenberško v Sarajevu 28. junija 1914, ki je tudi pika na »i«, da se sproži plaz obsodb in vojnih napovedi med tekmovalnimi in rivalskimi državami.

Lev Nikolaj Tolstoj je zapisal: »In začela se je vojna, to je, zgodilo se je nekaj, kar je nasprotovalo človeškemu razumu in vsej človeški naravi!« V vojni metež so vključeni fantje, možje in očetje po lastni volji ali pa proti lastni volji številnih narodov in raznih veroizpovedi. Na bojišču strelskih jarkov in podzemnih zaklonov, polnih blata, nesnage in podgan, ni bilo več razlik – vsi so postali isti z enim samim ciljem: »Preživeti!«

Ognjišča so zapustili za vojsko sposobni fantje

Zaradi finančnih in ozemeljskih interesov posameznikov, pa naj bo to monarh, cesar, kralj, predsednik ali diktator, nas zgodovina uči, da je človeštvo stalno v vojnah, konfliktih in spopadih, in ravno letos mineva 100 let prvega svetovnega konflikta, imenovanega prva svetovna vojna ali velika vojna, ki je bila prava morija narodov.

Velika vojna se je začela zaradi interesov vladajočih držav na področju gospodarstva, ekonomije, bančništva, industrializacije in kolonizacije, to so dejavniki, ki predstavljajo obdobje imperializma in so tudi povod za svetovni spopad.

Cilji posameznih vladajočih elit v Evropi so bili

Bolnica v Vipavi

in možje ter prepustili vsakodnevne obveznosti in tegobe materam in ženam, oni pa so štiri leta prelivali kri za cesarja in kralja!

V tem nečloveškem trpljenju na bojišču se tudi prebivalci, ki niso vključeni direktno v vojni metež, spopadajo s hudimi tegobami in trpljenjem doma in v javnem življenju. Boj za preživetje, vzgojo odraščajočih otrok, vsakodnevnimi obveznostmi, javnimi institucijami in industrijo bojujejo mlade matere in ostarele žene v stalnem trepetanju in strahu, kdaj bo sel potrkal na vrata in prinesel žalostno vest z bojišča. Kakor so se pogumno bojevali možje na bojišču, tako so se pogumno bojevale s preživetjem družine, matere in žene v notranjostih vseh držav, vpletenih v svetovno morijo.

Pogreb Julijana Kende v Vipavi

Ženske in otroci garajo v orožarski industriji in štiriindvajset ur na dan hrumijo stroji in naprave za izdelovanje smrtonosnih topniških granat, streliva, topov in druge bojne tehnike, ki pobija v peklenskih mukah očete in sinove na krvavih poljanah, kako ironično!

Vojna je poleg gospodarskega, finančnega in industrijskega izčrpanja prinesla na domača ognjišča še desetletja tesnobo, muko, trpljenje, psihosomatske težave in številne vojne invalide. Milijoni žrtev, pohabljenih, obolelih in duševno zlomljenih fantov, sinov, očetov in mož se še desetletja po končani nesmiselni svetovni moriji bojuje za preživetje in blagor domačega ognjišča in družine.

Tudi naši kraji niso bili izvzeti iz tega krvavega mlina. Mladi fantje in možje s Kranjske, v katero je spadala tudi Vipavska dolina in Vipava, so se že v prvem letu vojne spopadli z bridkostmi krvave morije na galicijskih poljanah in ledenih Karpatih v zimi 1914–15. Številni so omahnili pod smrtonosnim orožjem mogočne ruske carske vojske in kozaških bojnikov. Mnogi so ostali v ujetništvu in tisti, ki so imeli srečo, so se vračali iz daljne Sibirije in v ruskih step na domača ognjišča šele konec vojne po pet in več letih nadčloveških muk, trpljenja in pomanjkanja. Mogočen vojaški ustroj avstro-ogrske cesarske kraljeve armade je travnike, polja, pašnike in gozdove spremenil v velika logistična barakarska naselja, bolnice, letališča, skladišča in vse, kar je bilo potrebno za

nemoteno umiranje v jarkih prve bojne črte na soški fronti, ki se je odprla z vstopom kraljevine Italije v vojno leta 1915 z enim samim ciljem, kako si prilastiti čim več naše rodne slovenske zemlje, kar ji je žal čez nekaj let skladno z britanskim in francoskim barantanjem tudi uspelo. Začelo se je novo obdobje trpljenja in gorja za primorske Slovence pod kruto fašistično diktaturo.

Ne glede na to, kar je velika vojna prinesla, se nadaljuje politični boj in prevlada veljakov ter posameznikov za oblast, ki vodita v povojne ozemelske in politične konflikte ter v novo svetovno morijo, imenovano druga svetovna vojna, in v vojne konflikte, ki smo jim priča še danes.

Tudi prva in druga svetovna vojna nista bili dovolj in milijoni žrtev nista bili dovolj veliki opozorili glede na svetovne dogodke, ki nas spremljajo iz dneva v dan.

Želim si in upam na to, da bodo vsaj naše mlade generacije postale razumne in umirile nemirne dogodke, nestrpnost in diskriminacijo na zemeljski obli za dobro nam in bodočim generacijam, da že enkrat zaživijo v miru in blagostanju.

Osmrtnica iz leta 1914

Mitja Močnik

Avstro-ogrsko letalstvo v Vipavi 1915–1917

Vipavska dolina in mesto Vipava je skozi zgodovino ena od ključnih točk, skozi katero so se valile trume različnih vojsk in se tudi za določen čas naselile. Že v starejši zgodovini zaznamo pohode in prisotnost plemen Avarov, Langobardov, Hunov, Gotov, Keltov in še bi lahko naštevali, starejšo dobo zaznamujejo tudi številna gradišča, stare naselbine iz obdobja bronaste in železne dobe, ki so bile edino zavetišče in bivališče za plemenske skupnosti, ki so se med seboj spopadale. Na teh temeljih so potem zrasle rimske utrdbe in za njimi zgodnje in potem še pozne srednjeveške utrdbe, vse z enim namenom: obramba in varnost pred vsiljivci ter kot vojaške postojanke za kontrolo in nadzor nad pretokom ljudstev skozi prometno Vipavsko dolino. Nič drugače ni bilo tudi v 20. stoletju, ko so z gradnjami vojašnic in utrdb začele avstro-ogrske oblasti, za njimi okupatorska Italija, nazadnje pa še jugoslovanska armada, po kateri je objekte končno prevzela Slovenska vojska.

Skoraj vsako obdobje in ljudstvo je pustilo za seboj svoj pečat, številni so vidni, nekateri odkriti, določeni pa še vedno čakajo na kakšno naključno odkritje, ki bo obelodanilo nove arheološke in zgodovinske vire o Vipavi in Vipavski dolini.

Vendar pustimo za sedaj vsa ta obdobja in vznemirljive dogodke skozi tisočletja ob strani in se posvetimo 100-letnici, ki je pred nami. V letošnjem letu obeležujemo 100-letnico začetka krvave svetovne morije narodov, imenovane prva svetovna vojna, ki je terjala milijone mladih fantov, očetov in mož, pa tudi civilnemu prebivalstvu tako na območju bojišč kakor v globokem zaledju ni prizanesla. V naslednjem letu pa obeležujemo 100-letnico predvsem za nas, Primorce, in Slovence pomembno obdobje začetka krvave soške fronte, ki se je razpoztezala dobrih 90 km od Rombona (2208 m) na severu do Jadranskega morja pri Devinu,

Pogled na Vipavo z izvidniškega letala leta 1916 (zbirka Jože Silič)

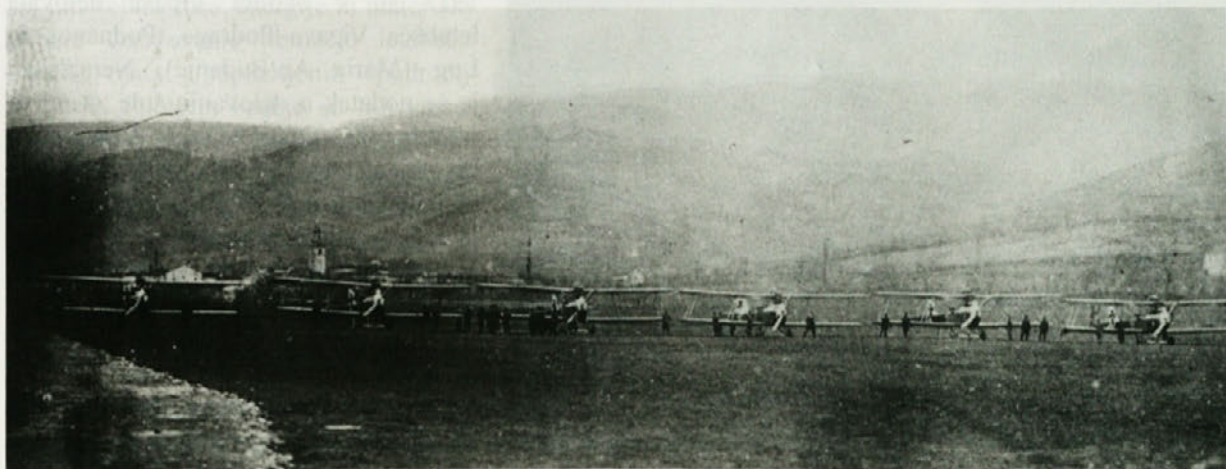
razdeljena v tri sektorje, v katerih so si stale nasproti tri italijanske armade pod poveljstvo generala Luigija Cadorne in ena avstro-ogrška armada pod poveljstvom generala Svetozarja Borojeviča.

Avstro-ogrška vojska je že pred vojno leta 1911 začela z gradnjo severne vipavske vojašnice, ravno tako južne, Lanthierjev dvorec pa so preuredili v vojašnico in vanj namestili prve enote. Leta 1915 z odprtjem soške fronte severna vojašnica še ni bila dokončana, so pa v njej bile prehodno nastanjene posamezne enote, v južni vojašnici pa je delovala cesarsko-kraljeva poljska bolnišnica številka 1605.

Poleg nastanjenih pehotnih enot in žandarmerije ter drugih oskrbovalnih enot v Vipavi in okolici so bile tu stacionirane tudi cesarsko-kraljeve letalske enote (K. u. K. Luftfahrtruppen). Piloti in osebje so bili nastanjeni v letaliških hangarjih ali barakah in tudi v določenih objektih v Vipavi, Podragi in Podnanosu.

Začetek letalstva v avstro-ogrski sega v leto 1796, ko je nadvojvoda Karl s svojimi enotami v bitki pri Würzburgu zasegel francoski opazovalni balon. Leta 1849 so avstrijske enote pri obleganju Benetk s 14 balonov odmetavale 20-kilogramske bombe, kar je tudi prvo bombardiranje z zraka v zgodovini. Prva letala so v avstro-ogrski začeli razvijati leta 1910. Pred vojno so cesarsko-kraljeve sile razpolagale z devetimi letalskimi stotnijami, opremljenimi z okoli 55 letali. Razvoj letalstva je šel v dve smeri, kopensko in mornariško. Na začetku vojne je avstro-ogrška letalska industrija bila desetkrat šibkejša od nasprotnic in nemške zaveznice, edino ruska letalska industrija je bila na slabšem, vse pa so se tekom vojne hitro razvile in posodobile.

Avstro-ogrsko vojno letalstvo je imelo letalske stotnije, enote, imenovane Fliegerkompagnie – t. i. Flik. Vsaka stotnija ali t. i. Flik je imela 8 do 10 letal ter med 100 in 150 mož, od tega 10 letalcev pilotov in opazovalcev. Njene naloge so bile letalsko opazovanje, fotografiranje, zaščita zračnega prostora, izvajanje opazovalnih in nadzornih letov ter ofenzivnih akcij nad nasprotnikovim ozemljem. Letalske stotnije so se v letu 1917 specializirale v lovske, opazovalne, bombniške, korpusne in zaščitne enote.

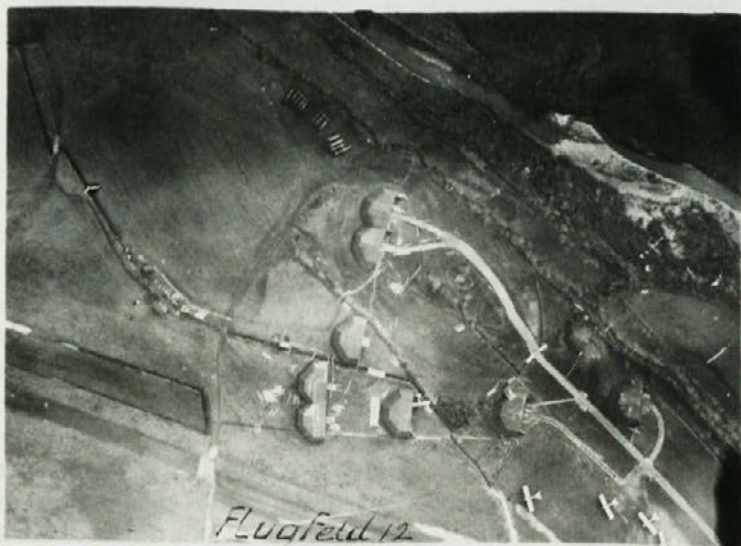
Flik 32, letala Hansa-Brandenburg na letališču Podnanos (avtorjeva zbirka)

Flik 32, letala Hansa-Brandenburg na letališču Podnanos (avtorjeva zbirka)

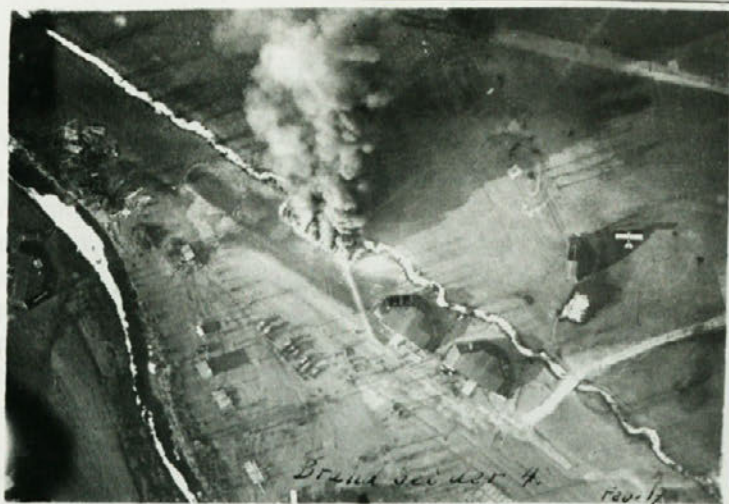
polovico pilotov. Kar je predstavljalo 0,1 % vseh avstro-ogrskih vojakov. Med številnimi piloti so bili tudi slovenskega rodu, Karl Benko, Venčeslav Vrtovec in Julian Kenda, ki je tudi po strmoglavljenju z vojaškimi častmi pokopan na vojaškem vipavskem pokopališču leta 1916.

Letalske sile v času vojne so bile še v velikem razvoju, čeprav je na avstrijsko-italijanskem bojišču italijansko vojaško letalstvo prevladovalo z okrog 20.000 letali, avstro-ogrška stran pa samo z okrog 5.000 letali. Vendar pa zaradi še nerazvite tehnologije ni nobena stran uspela nadvladati v zraku v pomenu bojevanja, saj tudi število lovskih letal ni bilo takšno, da bi dosegli to nadvlado, letala so prevladovala predvsem za opazovalne namene. Najbolj pogosti tipi na italijanski strani so Caproni Ca.3, SPAD S.VIII, Nieuport 11, Hanriot HD.1, Macchi M.5, na avstro-ogrski pa Hansa-Brandenburg C.I, Albatros D.III, Fokker A.III, Lohner T in drugi.

Flik 12, gradnja lesenih hangarjev pri Živčevem mlinu na letališču Vipava-Podraga (zbirka Jože Silič)

Avstro-ogrška vojska je na začetku vojne najprej postavila in uredila letališča v Vipavski dolini za potrebe obrambe Gorice in Goriškega mostišča, kmalu pa so postavili še letališča na Krasu ter po globini zaledja soške fronte. Med najpomembnejša letališča štejemo Ajševico, Ajdovščino, Divačo, Sežano, Podnanos, Vipavo, Podrago – Št. Vid, skupno pa je avstro-ogrška zgradila 25 letališč in vzletnih stez za zasilne pristanke, ki so bila po širini in globini od 10 km do 40 km od fronte.

Flik 4, letališče Vipava-Podraga, 5. 2. 1917, hangar v plamenih (zbirka Jože Silič)

V obdobju od leta 1916 do konca oktobra 1917 so v okolici Vipave delovala letališča Vipava-Podraga, Podnanos in Log (Maria Au/Budanje). Neraziskan je še podatek o delovanju šole za pilote v Vrhpolju (Oberfeld) pri Vipavi, saj ni znana lokacija šole, ker italijanski obveščevalni dokumenti navajajo, da se je šola za pilote nahajala v Vrhpolju, ne navajajo pa, kje in v kakšni obliki in ali je praksa potekala na letališču Vipava ali pa je bila pri Vrhpolju zgrajena tudi vzletna-pristajalna steza v letu 1916/17. Na teh »vipavskih« letališčih je v tem času delovalo preko 30 letal in okrog 20 pilotov plus dodatno osebje za vsak Flik posebej.

Letališče Vipava–Podraga (Wippach)

Letališče Vipava–Podraga nosi dvojno ime zaradi nastanitve poveljstev posameznih Flikov (avstro-ogrsko letalska enota – letalska stotnija). Poveljstvo Flik številka 34 je bilo v Podragi, poveljstvo Flikov številka 4, 12 in 39 pa v Vipavi. Vzletno-pristajalna steza se je nahajala pri Živčevem mlinu zahodno od ceste Vipava–

Št. Vid, okoli 2 km severozahodno od Št. Vida ob cesti za Manče, natančneje levo in desno ob cesti za Manče.

Letališče se je ustanovilo že leta 1915, s padcem Gorice v 6. soški bitki avgusta 1916, ko so italijanske sile zasedle Sabotin, Gorico in Doberdobsko planoto in so se bile avstro-ogrske letalske enote primorane umakniti z letališča Ajševica na nove lokacije Ajdovščina, Vipava, Podnanos itd. Tako so se določeni Fliki z Ajševice prebazirali na vipavsko letališče. Na letališču so delovali štirje Fliki 4, 12, 34 in 39 s skupno vzletno-pristajalno stezo. Nastanjeni so bili v šotorskih hangarjih tipa Elsinger in Klinger, do konca leta 1916 pa so zgradili osem lesenih hangarjev ter mali lesen hangar tipa Lord v velikosti 25 metrov in 20 metrov. Flik 34 je uporabljal

Zaradi burje porušen delno zgrajen Lordov leseni hangar na letališču Vipava–Podraga januarja 1917 (ÖStA/KA, Baugruppe LFT Kart.319 zu Res.Nr.5-1 Bild5 – pridobil Matjaž Ravbar)

poleg že navedenih šotorskih hangarjev tudi hangar tipa Cassel. Ko so do konca decembra 1916 zgradili lesene hangarje, so nekaj šotorskih hangarjev uskladiščili na letališču Divača. Januarja 1917 se je zaradi burje porušil delno zgrajen leseni Lordov hangar, material so uporabili za izgradnjo drugih hangarjev. Februarja 1917 je prišlo na letališču do požara, kjer je zgorel lesen hangar z letalom Hansa Brandenburg C.I 29.56, šotorski hangarji pa so zaradi poškodb bili poslani v Tezno pri Mariboru v letalsko remontno delavnico. Zaradi tega so zgradili še dva dvojna in dva enojna lesena hangarja. Za potrebe letališča so spomladi 1917 zgradili tudi dovozne poti, poleti pa pokrito skladišče za bombe. Jeseni 1917 so zgradili še en lesen hangar za dve letali. Poleg navedene letališke infrastrukture so na letališču Vipava–Podraga zgradili še namenske barake za delovanje Flikov: tehnično barako 6x20 metrov, kovačnico in ključavničarstvo, lopo za agregat za napajanje objektov z električno energijo, skladišče za gorivo in bombe, častniško barako, barako za radijsko opremo ter stalno anteno na lesenih drogovi 10 metrov višine in z 52 metrov razdalje, lopo za vozove in obrtna

sredstva. Delovanje enot na tem letališču pa je bilo ovirano zaradi močne burje na tem odseku ter občasnega poplavljanja potokov Močilnik in Gacka in reke Vipave s pritoki. Zaradi teh naravnih nevšečnosti so stalno opozarjali vodstvo, da je lokacija neprimerna za delovanje, saj jim veliko časa, energije in materiala pobere vzdrževanje območja letališča zaradi blata, poplavljenih področij in burje. Piloti in osebje so bili sprva nastanjeni v šotorih, potem pa v lesenih hangarjih, nekaj pilotov in poveljniškega kadra tako častnikov kot podčastnikov pa je bilo nastanjenih tudi v objektih v Vipavi, Podragi in Mančah. V uporabi Flika 34 je bila tudi šolska stavba in civilne hiše v Podragi. Tudi šolska stavba

v Vipavi je bila namenjena za nastanitev pilotov in osebja. Osebje letališča Vipava–Podraga pa je vse do konca 12. soške bitke in preboja fronte in umika na reko Piavo vzdrževalo tesne stike in si izmenjavalo izkušnje. Po umiku fronte na Piavo je bilo letališče opuščeno in ostalo je kot travnik vse do danes, ki nosi ime Vetrno polje.

Hangarji pri Podragi (arhiv PANG, pridobil Matjaž Ravbar)

Letališče Podnanos (Št. Vid – St. Veit)

Letališče je bilo na lokaciji 100 metrov severozahodno od Št. Vida, južno od ceste proti Vipavi. Od letališča Vipava–Podraga je bilo oddaljeno samo 2 kilometra. Na letališče so najprej nastanili enote za obrambo soške fronte spomladi leta 1915, vendar so te enote delovale tu samo mesec in pol, potem so se premaknile bližje fronti. Nastanjeni so bili v šotorskih hangarjih. Letališče je ponovno oživelo novembra 1916, ko je tu prispel Flik 35. Najprej so bili nastanjeni

v štirih šotorskih hangarjih tipa Elsinger, januarja 1917 pa je bilo zgrajenih osem lesenih hangarjev. Po izgradnji lesenih hangarjev so šotorske hangarje poslali v zaledje. Poleg lesenih hangarjev so zgradili še dve baraki za delavnico in moštvo ter 500 m dolgo makadamsko cesto za povezavo med hangarji. Flik 32 je na letališče Podnanos prispel februarja 1917 z romunskega bojišča. S seboj so pripeljali šest šotorskih hangarjev tipa Klinger, nastanili so se tudi v dva lesena hangarja Flik 4. Za potrebe Flik 32 so zgradili še dva dvojna lesena hangarja in dva enojna lesena hangarja, poleg tega pa še marca 1917 barako za nastanitev moštva, delavnico, barako za strojnice,

Vipava, nastanitev pilotov Flik 12 v Lanthierjevem dvorcu (zbirka Jože Silič)

pisarno, kuhinjo in barako za agregat za napajanje objektov z električno energijo. Pred izgradnjo nastanitvenih barak je moštvo bilo nastanjeno v Podnanosu v objektih in v prostorih mlekarske zadruge. V neposredni bližini je moštvo Flik 32 uporabljalo vodnjak in zelenjavni vrt za popestritev jedilnika. Po oktobrski ofenzivi 1917 so se enote premaknile na reko Piavo, letališke objekte pa so v letu 1918 počasi premaknili na bojišče ob Piavi.

Letališče Log (Budanje – Maria Au)

Letališče Log je bilo ustanovljeno kot številna druga letališča na avstro-ogrski strani zaradi potreb na pripravo 12. soške avstro-nemške bitke, zadnje bitke na soški fronti. Na letališče Log je 24. septembra 1917 prispel Flik 50. Flik je bil verjetno nastanjen samo v šotorih, saj se je bojišče čez en mesec že premaknilo na reko Piavo. Točnih podatkov o lokaciji vzletno-pristajalne steze ni, domneva se lokacija levo ob regionalni cesti Vipava – Ajdovščina v bližini cerkve v Logu.

Zaključek

Na letališčih Vipava–Podraga, Podnanos in Log je delovalo približno okrog 40 letal predvsem tipa Hansa Brandenburg C.I in D.I ter Albatros D.II.

Med piloti pa nekaj letalskih asov, kot so stotnik Godwin Brumowski, stotnik Heinrich Kistrba, praporščak Max Brociner, nadporočnik Frank Linke Crawford, nadporočnik Benno Fiala Ritter von Fernbrugg, stotnik Raul Stojasavljevič in drugi. Nekaj od teh najboljših pilotov pa je bilo v letu 1917 premeščenih tudi v druge Flike v Sežano, Divačo in Ajdovščino.

Poveljniki posameznih Flikov so bili:

- Flik 4, stotnik Mathias Bernath, nadporočnik Alfonz Veljačič in stotnik Oskar Lestin
- Flik 12, stotnik Rudolf Köppl, stotnik Adolf Heyrowsky in stotnik Arpad Gruber
- Flik 32, stotnik Richard Hübner
- Flik 34, stotnik Bruno Schonowsky
- Flik 35, stotnik Eduard Rzemienowsky von Trautenegg
- Flik 39, nadporočnik Rudolph Dworzak von Kulmburg
- Flik 50, nadporočnik Viktor Breitenfelder

Na letališčih Vipava–Podraga in Podnanos je bilo postavljenih 27 lesenih dvojnih in enojnih hangarjev, 17 namenskih barak, vzletišča in prostor za odmetavanje bomb. V barakah je delovala celotna oskrbna in vzdrževalna infrastruktura za nemoteno delovanje posameznih Flikov.

Viri:

- Grosz P. M. et al.: Austro-Hungarian Army Aircraft of World War One, Flying Machines Press, Mountain View, California, 1993.
- O'Connor M. Dr.: Air Aces of the Austro-Hungarian Empire 1914–1918, Flying Machines Press, Mountain View, California, 1996.
- Ravbar M.: Avstro-ogrsko letalstvo na soški fronto 1915–1917, cesarska in kraljeva letališka infrastruktura v zaledju soške fronte, Magistrsko delo, Ljubljana, 2011.
- Ilustrirana zgodovina letalstva – Bojevniki neba, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1987.
- Mataj J.: Drznejše od ptic, Štefan Hozjan, cesarsko-kraljevi pilot 1914–1918, Občina Velika Polana, 2000.
- Tesaf P. A.: Albatros D.II & D.III Oeffag, JaPo, Praha, 1998.
- Meindl K. & W. Schoeder: Brandenburg D.I, Great War Aircraft in Profile 2, Flying Machines Press, California, 2002.
- Meindl K.: Luftsieger der k.u.k. Luftfahrtruppen: Italienische front 1915–1918, 1. zv, 3. zv.
- Schiemer P.: Die Albatros (Oeffag) – Jagdflugzeuge der k.u.k. Luftfahrtruppen, H. Weishaupt Verlag, Graz, 1997.
- Chant C.: Austro-Hungarian Aces Of WwI (Osprey Air Aces Nr. 46, 2002).
- Hauke E. et al.: Die Flugzeuge der k.u.k. Luftfahrtruppe und Seeflieger 1914–1918, Graz, 1998.
- Piero S.: L'Aviazione nel Nord-Est, Storia dei campi di volo del Friuli Venezia Giulia 1910–2007, Milano, 2008.
- Paolo V. et al.: Gli Austriaci a Casa Baracca. L'aviazione austro-ungarica sul fronte italiano dal 1915 al 1918, Lugo, 2009.
- Bratož S.: Društvene dejavnosti v Št. Vidu v obdobju 1868–1926, Št. Vid – Podnanos: Zbornik prispevkov o kraju in njegovi zgodovini, ur. Jurij Rosa, Nova Gorica, 1996.
- Lisjak S. in Bizjak M.: Dežela sonca in poguma, SVPP, Nova Gorica, 1996.
- Arhiv Goriškega muzeja – fototeka. Album številka 2018.
- PANG, fond 947, zbirka za kroniko Podrage.
- PANG, fond OŠ Vipava, t.e. 1, a.e. 2, Šolska kronika Vipava 1895–1919.
- PANG, fond 538, zbirka fotografij.
- Österreichische Staatsarchiv/Kriegsarchiv (ÖStA/KA), fond Luftfahrtruppe (pridobil Matjaž Ravbar).
- Zasebni arhiv Jože Silič, Šempeter pri Gorici.
- Zasebni arhiv Mitja Močnik, Hum v Goriških brdih.

Pripravil višji štabni vodnik Mitja Močnik

Spomini na prvo svetovno vojno

V zadnjem Vipavskem glasu smo objavili možnost, da nam naši bralci sporočijo še žive spomine na naše prednike, ki so služili vojsko v 1. svetovni vojni na raznih bojiščih Evrope. Gotovo je iz vsake hiše Vipavske doline odšel na fronto vsaj eden, ponekod sta bila tudi dva ali več. Veliko domačij je ostalo brez moških rok, zato so ženske poprijele za vsa moška dela tako, da je bila Vipavska dolina obdelana in da so ljudje imeli vsaj malo lastne hrane. Pa še za vojake na fronti je bilo treba poskrbeti.

Veseli smo bili odzivov naših bralcev, ki so nam sporočili še živo družinsko ustno ali pismeno izročilo na to grozno doživetje ali preživetje 1. svetovne vojne. Nekatere pričevalce sem tudi sama obiskala in njihovo pripoved zapisala. Veliko spominov na težke čase 1. svetovne vojne je po naših hišah še živih. Veseli smo, da jih še lahko objavimo. Takih osebnih spominov vojakov in njihovih družin ne najdemo v nobeni zgodovinski knjigi. Poučili so me, da spadajo ti spomini v ustno zgodovino.

Rafael Premrl, Vipava, o Vipavcu Matičetu:

Pri nas doma smo imeli vedno kakšnega domačina, ki nam je pomagal pri večjih kmečkih delih. To so bili *žrnadarji*. Med njimi je bil tudi domačin, ki smo mu rekli Matiče Petkovškov iz Tabra. Bil je zgodaj vdovec, po smrti žene je zanj skrbela

svakinja Ivanka. Preživljal se je z delom v gozdu. Med kmečkim delom je bil vedno čas za pogovor o preteklosti, posebno zanimiva tema med moškimi pa je bil vojni čas 1. in 2. svetovne vojne. Matiče je preživel obe. Posebno se spominjam njegovega pripovedovanja iz 1. svetovne vojne, ko nam je na Slapu v našem vinogradu pripovedoval zanimive dogodke. Kot vojak je bil na soški fronti med Krasom in Škabrijelom, tudi v Rusiji. Njegov regiment je ob začetku vojne štel od 900 do 1000 mož. V vojni si je pridobil napredovanje tako, da je poveljeval enoti, kjer je bil tudi njegov oče. Ko je pripovedoval o vojnih grozotah, je pazil, da pred nami otroki ni povedal najhujšega.

Posebno mi je ostala v spominu njegova pripoved, ko smo spomladi okopavali trte. Govoril je o dekletu, v katero se je kot vojak zaljubil. Spoznal jo je kot stražar v Rožni dolini, ko je peš hodila iz Stare gore, kjer je domovala, v Gorico po opravkih. Ko se je začela 1. svetovna vojna, so njeno družino izgnali na Dolenjsko. Stike z dekletom je Matiče nadaljeval s pismi.

Nekega dne nam je prinesel pokazat njegov osnutek pisma temu dekletu, ki ga je pisal na fronti. Pismo se je začelo z uvodnim pozdravom in nato nadaljevalo z besedilom, ki se mi je globoko vtisnilo v spomin, srce in dušo do današnjih dni. In vesel sem, da to lahko tudi povem, da ne bo šlo v pozabo.

Po pozdravnih besedah je Matiče nadaljeval: »Kaj bi dal, da bi še enkrat zrl v tvoj obraz in slišal besede iz tvojih ust TVOJA SEM! Objel bi te in stisnil na prsi, kot more le mati svojega nedolžnega otroka.« Pismo se je še nadaljevalo z vsebino, katere pa žal nisem ohranil v spominu. Vendar že to, kar sem si zapomnil, pove, kako so naši vojaki čutili s srcem in dušo in niso na fronti obupali in so živeli za prihodnost.

Žal je od vsega regimenta preživelo le 10 vojakov. Vojak Matiče je bil za hrabrost večkrat odlikovan. Odlikovanja je skrbno hranil tako, da so jih nemški vojaki v 2. svetovni vojni ob prihodu v Vipavo in pregledu hiše našli in mu izkazali vojaško čast s pozdravom. Seveda je Matiče znal tudi nemško in je s tem pomagal, da so Nemci takrat storili v Vipavi manj gorja, kot bi ga lahko.

Po 2. svetovni vojni je Matiče srečal v Logu na šmarni dan brata svojega ljubljenega dekleta, ki mu je sporočil žalostno novico, da je dekle v izgnanstvu umrlo, kar ga je zelo potrl.

Ta zgodba je dokaz, da se ljubezen lahko zgodi in rodi tudi v težkih vojnih razmerah in se tudi tu rojevajo vsa duhovna čustva človeka.

Milan Lemut iz Žapuž se spominja svoje mame Alojzije, roj. 1903 v Podragi, umrle 1993 v Ajdovščini, ki mu je pripovedovala spomine na 1. svetovno vojno:

Župnik je oznanil na prižnici vpoklic na fronto v 1. svetovno vojno. Poziv je veljal vsem, ki so bili stari od 21 do 56 let. Starejše letnike so rabili za pomožne enote in niso bili v bojnih vrstah. Vojaki so spali po hlevih in senikih v vaseh po Vipavski dolini. V Podragi so spali tudi Lužiški Srbi, Poljaki in vojaki iz Šlezije. Pokojni Franc iz Žapuž mi je pravil, da je nosil ranjence in mrtve iz »šicengrarnov«, da jih je bilo veliko.

Sin Marjan Rodman, Vipava, o očetu Karlu:

Med ostalimi Vipavci je bil v 1. svetovno vojno poklican tudi moj oče Karel Rodman, roj. 1897, umrl 1981. Ko je šel na fronto leta 1915, je imel 18 let. Kakor nam je pripovedoval, so ga z vlakom peljali čez Semering proti Dunaju in naprej čez Madžarsko na fronto v Karpate. Tu je občutil hud mraz in prezebanje v strelskih jarkih. Vojsko je služil tri leta v Galiciji. Dvakrat po tri mesece je bil v prvi liniji. Povedal nam je, da jih je tam strigel domačin Žgavec, ki je bil oče znanega vipavskega brivca Danila Žgavca. Ko je vojaka ostrigel, mu je rekel, naj odloži denarnico, ker jo ne bo več rabil, kar je pomenilo, da bo za vedno ostal na fronti.

Pa se je zgodilo tako tudi njemu. Regimente so menjavali. Nekega dne se je oče po umiku zleknil nazaj v strelski jarek in tako trdno zaspal, da ni slišal svojega regimenta, ki se je umikal s fronte. In ko se je zbudil, ni vedel, kam bi šel. Nekako se je le znašel in dobil svoj regiment. Povedal je še, da je strelivo uporabljal bolj za streljanje v zrak kot pa za kaj drugega.

Pred koncem vojne je hudo zbolel za tifusom. Pripeljali so ga v bolnico v Trst in domov prišel je tako suh in izčrpan, da ga še lastna mati ni prepoznala. Šele zvečer se je izdal, da je njen sin, ko je bilo treba iti spat.

Nada Kostanjevic, Dom starejših občanov Ajdovščina:

Pokojni Pepe Lekanov, saj se ga spominjate, je bil prav proti koncu vojne, verjetno v začetku 1918. leta mobiliziran. Star je bil slabih 18 let. Pa tudi prav povedati ni znal, kje je pravzaprav bil. Nekje na »Tirolskem«. A v glavnem take fantiče so porabili za delo pri kmetih tam, kjer so gospodarji odmanjkali.

Mojemu možu je bilo slabih pet let, ko je vojna začela. Rekel je, da je videl, da so neke bajonete brusili pred cerkvijo v Vipavi. S šestimi leti je začel hoditi v šolo, imel je v razredu sliko cesarja Franca Jožefa. In, ko je ta umrl, je moj mož prijel iz šole domov in rekel: »Cesar je umrl.« Njegov bratranec Štefan je bil star 22 let, bil je nekoliko izobražen in imel neki čin. Pri vojakih je bil v Višegradu v Bosni. Nekega dne je bil najden mrtev na straži – da so ga ubili njegovi lastni vojaki, ker je bil prestrog, a je moj mož bil premlad, da bi to raziskoval. Proti koncu vojne je zavladovala strašna lakota, pa še španska gripa je kosila. Mož mi je pravil, da je njegova mati izvrtala nekje limone in da tako nihče od družine ni zbolel. Oče, da je bil venomer praznje oblečen, ker je nosil mrtve pokopavat. Kuhali pa so doma le grenko ječmenovo kavo, njegov oče je bil tako lačen, da je pojedel še »zoc«.

Vendar je tudi starejši brat mojega očeta bil avstrijski vojak in je celo delal na železniški postaji v Ajdovščini, ko je nekaj eksplodiralo, tako nam je pravil. Materin mlajši brat dr. Ivan Brlić pa je bil celi dve leti vkopan v strelskih jarkih na Krnu. O tem smo imeli doma slike. Čeprav je študiral, je fizične in psihične posledice nosil celo življenje. Imel je manjše posestvo, kjer je živel v Jesenicah na Dolenjskem, in čeprav je bil dvakrat poročen, otrok ni imel. Umrl je star 70 let.

Ernesta Lekanova je služila na Dunaju, ko je umrl cesar Franc Jožef. Pravila nam je, da je tri dni stala v vrsti, da bi ga šla kropit, ampak ji ni uspelo.

Hčerka Irena, Vipava, o očetu Francu:

Moj oče Franc Rodman, roj. 1898, umrl 1971, je imel še tri brate. To so bili Herman, Viktor in Janez. Vsi štirje bratje so odšli zelo mladi v vojno viхро 1. svetovne vojne. Oče je bil star 17 let, ko je kot vojak zapuščal Vipavo in je bil najmlajši sin. K sreči so se vsi štirje bratje vrnili domov živi. Kljub pomanjkanju hrane so v vojni viхri dorasli in se razvili v mladeniče. Ko so se vrnili domov, niso imeli kaj obleči, ker so vse prejšnje obleke prerasli, in tudi ne kaj jesti, ker je bila splošna lakota.

Oče se je bojeval v Karpatih in Galiciji. Pripovedoval nam je, kako ga je zeblo in kako zelo je bil lačen. Večkrat se je spominjal neke ženice, ki je imela majhno kmetijo in hišico. Bila je vdova. Njen sin, star 17 let, pa je pravkar padel na fronti. Zato je živela sama. Videla je mlade vojake, lačne in prezeble. Med njimi je bil tudi moj oče. Tako se ji je smilil, da ga je večkrat povabila v hišo in mu ponudila čaj ali ga nahranila s tem, kar je imela. Zaupala mu je, da je podoben njenemu padlemu sinu. Tudi drugim vojakom je pomagala po svojih močeh. Ko se je fronta umikala od kraja njenega

Na hrbtno stran fotografije, kjer ga vidimo kot vojaka v 1. svetovni vojni, je moj oče Franc dne 17. 9. 1917 zapisal: *V spomin na mulden štelung. To sliko morate dati bratu Ivanu. Naj sprejme mnogo pozdravov od njegovega brata Franca. Z Bogom!*

bivališča, ji je bilo zelo hudo, ko je moj oče odhajal od tam. Izrazila mu je celo željo, da bi ostal za vedno pri njej, ker jo je spominjal na njenega padlega sina.

A se ni za to ni odločil in se je vrnil domov v Vipavo. Tako so se po vojni doma znašli spet vsi štirje bratje in iskali vsak svoje preživetje. Njihova mama jim je svetovala, kako preživeti. Mojemu očetu Francu je rekla: *»Pojdi pogledat k Čehovinovim v Tabor, če imajo kaj dela za tebe. Tam so ostale same tri dekleta, oba starša sta jim med vojno isti dan umrla. Imajo nekaj kmetije, gotovo rabijo moško roko.«* In tako je res šel vprašat v to hišo za delo. Najstarejša hčerka Hedvika mu je rekla, da delo imajo, samo denarja za plačilo ne. Če je pripravljen delati samo za hrano, naj pride. In tako je res hodil delat v Tabor eno leto. Po letu dni so se domača dekleta odločila, da bi prodala en rep v štali in mu plačala vsaj nekaj v denarju. Oče pa je malo pomislil in rekel, da ne bi vzel denarja ampak, da če je njim prav, bi kar ostal za vedno pri hiši in tako sem dobila mamo Hedviko in tata Franca.

Tudi ostali njegovi bratje so šli vsak po svoji poti. Doma je ostal brat Viktor, bil je aktivni gasilec v Vipavi in tudi pod Italijo v Napoliju. Moj oče Franc pa je imel trobento in nanjo trobil, ko je bil požar, da so gasilci prišli skupaj. Nekaj let je delal tudi v kamnolomu za Tabrom pri Edvardu Mattiroliju iz Gorice. Kot mladenič je bil za konjarja pri baronu Masburgu. Herman se je odselil v Ljubljano v Dravlje in si tam ustvaril družino. Po Ljubljani je vozil tramvaj. Janez se je priženil v Vrhopolje. Bil je kolar, imel je tam svojo delavnico.

Hči Micka Fabjan, roj. 1916, sedaj živi v Domu starejših občanov v Ajdovščini:

Rojena sem v Postojni leta 1916. Moje rojstvo je zgodba 1. svetovne vojne. Pred mojim rojstvom je mama rodila že tri otroke, pa so vsi umrli pri porodu. Ko je pričakovala mene, je bil moj oče Gregor Kobal, doma z Erzelja, kot vojaški bolničar v Gradcu. Zaradi bližajočega rojstva je dobil dovoljenje in prišel domov na Gradišče. Porod je bil tvegan, zato se je obrnil za pomoč v vojaško bolnico v Vipavi (takrat je bila na prostoru, kjer je sedaj vrtec). Tam so odredili prevoz moje mame v bolnico v Postojno. Tako so jo vojaki peljali s parom konj na vozu do bolnice. Prevoz je spremljal tudi moj oče Gregor. In tako je tam počakal, da se je zgodilo moje rojstvo, me videl živo in zdravo, na kar se je hitro odpeljal nazaj v Gradec. Tam se je javil pri svojem nadrejenem, ki mu je strogo povedal, da bo šel pred vojaško sodišče, ker je prihod zamudil za en dan. Takrat pa se je Gregor tako razburil, da je s pestjo tako močno udaril po pisalni mizi, da se je razlilo črnilo. Ob tem pa je jezno povedal, da je odšel na dopust zaradi rojstva svojega otroka in da je rešil otroka in njegovo mater oz. svojo ženo, da zaradi tega že ne more biti kaznovan. Na te besede so ga oprostili vse krivde

in kazni. Tudi po mojem rojstvu je na porodu umrlo še nekaj otrok. Tako sem živa ostala samo jaz. Oče Gregor je bil veseljak, rad je plesal in prepeval.

Moja mama je bila Marija Rehar Pintarjeva iz Vipave. Jaz sem se rodila v njenem drugem zakonu. Prej je bila vdova, njen prvi mož je bil Ferjančič – Lucn z Gradišča.

Snaha Fani Ferjančič, roj. 1920, bivajoča v Domu starejših občanov v Ajdovščini:

Doma sem z Erzelja, na Goče sem se poročila. Moj oče Franc Vrčon je bil župan na Erzelju v času 1. svetovne vojne in ni šel na fronto. Spominjam pa se, da je bil na fronti v 1. svetovni vojni oče mojega moža Mirota, ki je padel in pustil vdovo s štirimi mladoletnimi otroki. Njegova žena Rozalija se ni več poročila in je sama skrbela za otroke. Dobila pa je neko vojaško pokojnino po padlem možu.

Nečakinja Etko Ferjančič, Vipava, o stricu Etkotu:

Moj stric Etko Ferjančič, roj. leta 1898, je kot sedmošolec moral k vojakom v 1. svetovno vojno. Bil je v 27. domobranskem polku. Služil je v Admontu, Rottenmonu, na soški fronti in bil nato v oficirski šoli v Lipnici (Gradec). Vojaško službo je končal kot koroški borec. Leta 1918 je stopil v ljubljansko bogoslovje in leta 1922 pel novo mašo v Vipavi.

Etko Ferjančič, vojak v 1. svetovni vojni

Iz knjige Življenje ob trti in kršinu

Življenjska pričevanja krajanov iz Vipave in okolice, druga dopolnjena in razširjena izdaja, Vipava 2012, objavljamo tam zapisana pričevanja o 1. svetovni vojni. Knjigo je izdala Krajevna skupnost Vipava.

Julijana Ambrožič, roj. 1905 na Slapu in tam umrla 1999, stran 30:

Spominjam se, da so nam po vojni laški vojaki izkopali z njive ves krompir, ki smo ga komaj nasadili. Med vojno pa sem videla vojake, ki so jih za kazen obesili na našem vrtu. Štiri ure so viseli. Kaznovali so jih, ker so pojedli konzerve, ki so bile namenjene vojakom na fronti. Učenke smo morale za vojake na fronti plesti nogavice, rokavice in šale. V šoli so nas takrat učili peti: »Vinarje zbirajmo in jih Bogu in cesarju dajmo.« Nam, šolskim otrokom, so tudi naročili, da moramo nabirati koprive. Pri tem smo liste odstranjevali s srpi, nabirali smo samo stebela, ki so jih uporabljali za izdelovanje blaga za vojaške obleke. Nekoč me je pri nabiranju sošolka močno urezala s srpom v roko, pa nisem nikomur povedala, ker bi bila potem sošolka kaznovana,

jaz pa prav tako od moje mame. Poleg kopriv smo nabirali tudi robidovo listje. Sušila sem ga na *ganku*. Ko je nekoč prišel oče od vojakov na dopust in je zagledal to listje, ga je takoj zmetel z *ganka*. Rekel je, da je že sit tega čaja, ker so ga morali stalno piti v vojski. Ko se je ob koncu prve svetovne vojne oče končno vrnil domov, je stopil v sobo, kjer je visela slika cesarja Franca Jožefa. V jezi jo je snel, vrgel na tla in pohodil rekoč: »Štiri leta sem ti služil. Mučil si me, zdaj pa me ne boš več.«

Angela Nusdorfer, roj. 1906 na Kovku, umrla 2008 v Vrhpolju, stran 37:

Kot otroci smo večkrat hodili na Sinji vrh, to je dobre pol ure od naše hiše. Tam se je slišalo vpitje in jokanje s soške fronte. Slišali smo pokanje orožja, posebno ko je bilo v zraku vse tiho. Tam je

bil tudi moj oče pri sanitejcih. On je nosil ranjence s fronte. To delo je opravljal samo v nočnem času, ker drugače ni bilo mogoče. Od silnega pokanja je na fronti skoraj zgubil sluh. Ko je prišel po vojni domov, ga otroci skoraj nismo poznali. Bil je ves izmučen, umazan in oslabeel. Nikoli več ni bil prav zdrav. Mama je bila dobrega zdravja in je vso vojno sama vse rihtala.

Ivan Poniž, rojen 1911 v Vipavi in tu umrl leta 1998, stran 59:

Moja mama je bila z majhne kmetije, njen oče pa je bil zidarski mojster v Vipavi. Imela je še dve sestri in šest bratov. Vseh šest je bilo udeleženih v prvi svetovni vojni in vsi so prišli živi domov. Franc je postal duhovnik, služboval v Vavti vasi na Dolenjskem, pozneje pa je postal dekan v Postojni. Njen brat Matija je bil mizar, Anton ključavničar v Ljubljani, Alojz kletar pri vipavski vinarski zadrugi v Idriji, Štefan pa kapetan vojske in uradnik v Ljubljani.

Matija Ambrožič, rojen 1911 na Slapu, umrl leta 2011 v Domu starejših občanov v Ajdovščini, stran 78:

Spominjam se tudi, kako so žandarji pri Bonetovih razglasili začetek prve svetovne vojne in takoj začeli z mobilizacijo fantov in mož za fronto. Ti so bili okrašeni s papirnatimi trakovi, in ko so odhajali, so peli slovenske pesmi. Dobro se spominjam tudi čet, ki so odhajale na fronto in jih je spremljala vojaška godba do Ajdovščine. Vojaki so pešočili mimo Dolenj do Ajdovščine. Nekateri zmed njih se niso več vrnili, ker so padli na fronti. Iz ene družine so padli kar trije sinovi. Po vojni je avstrijska država poskrbela, da so svojci padlih in invalidi prejeli mesečno rento.

Kot otrok se dobro spomnim tudi avstrijskih vojakov, ki so bili na Slapu. Med njimi je bilo največ Poljakov in Madžarov. Nastanjeni so bili v gradu, kjer je bila komanda. Vojaki so imeli tudi svoj orkester in so vsak večer igrali na placu. Mi otroci smo jim držali note in tako zaslužili nekaj drobiža. Okrog leta 1916 ali 1917 je prišla na obisk na Slap cesarica Cita, slapenski otroci pa so jo pričakali z rožicami.

Hčerka Elka Šček, Vipava, o svojem očetu Ivanu:

Moj oče Ivan Šček, roj. 1892, umrl 1972, je končal leta 1912 Podkovsko šolo v Ljubljani in od tu šel v redno vojaško službo v Pulo, od koder je bil vpoklican v 1. svetovno vojno. Leta 1915 je v trdnjavi v Puli obiskoval Cesarsko kraljevo telegrafsko šolo in opravljal službo telegrafista, na kar je bil poslan v Tirole nad Trentom, kjer je bila fronta. Pol leta pa je bil na Dunaju. Tam sta se srečala z našo sosedo Ernesto Lekan, ki je takrat bila kot guvernantka pri znani in ugledni družini Höhnovih. Tu je bila poročena tudi Vipavka, njena sosedka Olga Žvokelj. Oče je od takrat občudoval Dunaj in je o njem veliko govoril, ko je prišel nazaj. Z Dunaja je odšel na Ogrsko, kjer je doživel

Cesarsko kraljeva telegrafska šola v Puli 15.1.1915, s tehničnim in zalednim osebjem.

Med vojaki stoji Ivan Šček, sedmi z leve v zadnji vrsti.

hudo zimo z mnogo snega. Delal je pri konjenici kot glavni kovaški mojster. Konji so takrat vozili topove in vso vojaško opremo. Znal je povedati, da je upravljal s topom znamke Škodawerk. To tovarno je zelo cenil. Imel je srečo, povedal je, da ni bil nikoli lačen. Konec vojne je dočakal na Ogrskem. Nudili so mu voz, naložen s hrano, in dva konja. Vse je pustil in šel sam domov. V Ljubljani so mu po vojni nudili zaposlitev na Podkovski šoli, ki jo je sprejel za šest mesecev, in se vrnil nazaj v Vipavo ter nadaljeval družinsko tradicijo kovaštva in podkovstva.

Pripravila Magda Rodman

Prva svetovna vojna v spominih moje mame Marije Pavlin

Letos se bomo spomnili začetka prve velike vojne v 20. stoletju. Začela se je 18. junija 1914 in trajala do 11. novembra 1918.

Dotaknila se je tudi naše Pavlinove družine v Vipavi. O tem mi je pripovedovala moja mama Marija Pavlin, ki je – kljub visokim letom – slovela po odličnem spominu.

Njen krušni oče Edmund Pavlin, po domače Munde, je bil otrok iz drugega zakona, rodil se je leta 1876 v

Micka Pavlin (zgoraj desno) v šempetrski trgovini okrog leta 1930, spodaj desno stoji begunka iz 1. svet. vojne Juština Križnič, zgoraj levo stoji njen sin Jože Križnič, zraven njega njegova sestrična Marica iz Šempetra

Vipavi. Pri hiši so imeli ključavničarsko obrt, zato se je te obrti izučil doma pri očetu Antonu Pavlinu. Delavnico so imeli v prostoru, kjer se sedaj nahaja kuhinja, tik ceste. Sredino prostora je zasedal velik delovni pult (ponk), v kotu je stal meh z ognjiščem, kjer so razžarili železo, v steni je bila vdolbina visoka omara, ki je služila spravilu orodja.

Pri hiši je pred prvo vojno živelo več članov družine. Munde je bil poročen s Katarino Kante iz Gabrij, z njo je imel štiri sinove: prvorojenega Frančiška (umrl je kmalu po rojstvu), mojega očeta Jožeta (r. 1909), Edmunda (r. 1911), Venceslava (r. 1912) in malo hčerko (r. 1913 ali 1914?). Eden od polbratov mu je pomagal v delavnici, imeli so pa tudi nekaj pomočnikov. Delavnica je bila znana po Vipavski dolini in Pavlinovi so imeli ugled solidnih obrtnikov. Munde je bil tudi ključar v Lanthierijevi graščini, in ker je imel hudomušno žilico, ga je grof Lanthieri večkrat povabil v svojo družino.

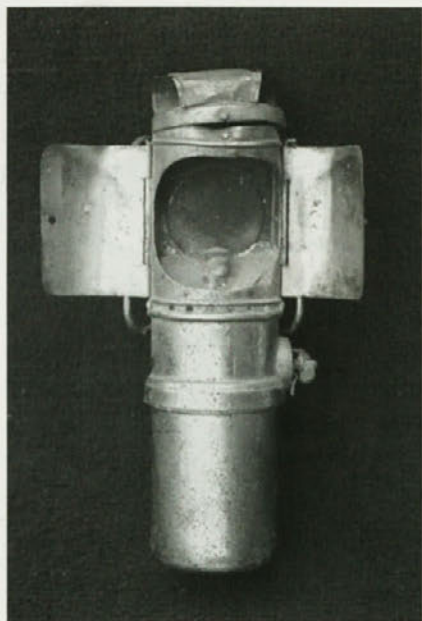
Z začetkom prve svetovne vojne so se začele težave. Oče Munde je bil kmalu po začetku vojne že v letu 1914 vpoklican v vojsko in moral je na Koroško v Guštajn (sedaj Prevalje), kjer je verjetno delal v železarni. Delavnica je ostala brez delovne moči in gospodarja, vojna je prinesla ne le strah, temveč tudi vedno hujše pomanjkanje hrane, zato tudi vedno večjo draginjo. Po Evropi je zagospodarila španska gripa, tako da so ljudje na veliko umirali. Tudi Pavlinovim ni bilo prizaneseno. V kratkem času so zbolele in umrle njegova mati, žena in hčerka. Moral se je vrniti domov. Ker so otroci ostali brez varstva, jih je vzel s seboj na Koroško. Pričakoval je, da bo morda njegov polbrat

Alojzij, ki je bil župnik v Vojščici na Krasu, uvidel njegovo stisko in vzel otroke k sebi v varstvo, pa se to ni zgodilo.

V Prevaljah so stanovali v najemni sobi. Ko je odšel oče v službo, jih je zaklenil, ker se je bal zanje, da bi se v tujem kraju ne izgubili. Otroci so tako ure in ure ostajali sami, prepuščeni sebi in lakoti. Bili so prestrašeni, tolažili so eden drugega. Ob koncu vojne je že zelo primanjkovalo hrane, zato jim je včasih prinesel v nahrbtniku nekaj jabolk. K sreči se je vojna bližala h koncu in po nekaj mesecih se je vrnil obubožani vdovec s tremi sinovi v Vipavo, kjer ga je čakal prazen dom. S porazom Avstro-Ogrske je propadlo tudi vojno posojilo, tako da je ostal zares brez vseh sredstev. Ko se je moj oče spominjal tega obdobja, je vedno jokal, čeprav je bil na zunaj možat, z rahlo primesjo osornosti. Munde je spet poprijel za delo. Ker pa ni šlo brez gospodinje, je na Gradišču poiskal novo mamo za svoje otroke in gospodinjo za družino. Navezal je stike z vdovo Marijo Semenič, mojo babico po mamini strani, in

Pokopališče Redipuglia s 30.000 grobovi žrtev iz 1. svet. vojne l. 1924

Oficirska terenska svetilka (karbidovka)

s trebuhom za kruhom. Prišli so k cerkvi, prav v bližino maminega doma. Ker je bila hiša majhna, so jih nastanili kar na bližnjem seniku. Kuhali so pri njih, pekli v kmečki peči, otroci so se skupaj igrali in pomagali pri delu in vsakdanjih opravilih. Posebna skrb je veljala kurjavi. Vsak dan so morali hoditi v gozd in nabirati suhljad in storže. Pri njih so ostali vsa štiri leta vojne. Lahko si predstavljamo, v kako skromnih razmerah so vsi skupaj živeli. Zaradi vojne je bilo iz leta v leto hujše pomanjkanje vsega, denarja ni bilo od nikoder, jedli so tisto, kar so si pridelali na skromni njivi. Ker ni bilo več gospodarja, tudi vinograda ni imel kdo obdelovati, zato ga je kasneje babica prodala. V letih stiske so se med starši in otroci stkale tako trdne prijateljske vezi, da so jih povezovale vse življenje.

Po koncu vojne so beguncem v Šempetru zgradili majhno hišico nad železniško postajo. Gospodar Jože se je večkrat spominjal, na kakšno razdejanje so naleteli ob povratku v Šempeter. Tudi cerkev je bila porušena.

Franz Gauš, ki je med letoma 1898 in 1901 služil v 6. kompaniji petega obalnega topniškega bataljona viteza pl. Rouvroya in bil vpoklican na soško fronto, je očitno pod alarmom tako hitro zapustil Vipavo, da je za njim ostal le njegov prazen vojaški kovček na Hribovem podstrešju. Po nalepljenih znamkah na notranjosti pokrova je videti, da je služboval in stanoval na različnih utrdbah in krajih: Lana, Pula, Matuli (Reka), Spišič ...

leta 1921 sta se poročila.

Marija Bizjak (Micka) je bila doma iz Dolge Poljane. Okrog leta 1909 se je poročila na Gradišče s Semenič Jožefom. Naslednje leto je prijočila na svet moja mama Marija, tri leta kasneje pa njena sestra Angela. Spomladi leta 1914 je oče pripravljaj kole za vinograd, prehladil se je, zbolel za pljučnico in umrl. Tako je mlada mati ob začetku prve svetovne vojne ostala sama z dvema hčerkama. Ker je morala skrbeti sama za vse, je malo hčerko Angelo dala svoji mami v Dolgo Poljano, da je skrbela zanjo. Komaj je malo odrasla, jo je vzel k sebi za pomoč pri gospodinjstvu župnik Alojz v Vojščico.

Ko se je začela pripravljati soška bitka, so vse prebivalce, ki so živeli v bližini fronte, preselili. Razselili so jih po celi takratni Kranjski in Štajerski. Tako je nekega dne ne Gradišče prispela gruča ljudi iz Šempetra pri Gorici. Prišli so peš z malim vozičkom, na katerem so imeli vse svoje premoženje. To je bila družina Križnič, oče Jože, mati Justina in pet fantov. Na hitro so morali zapustiti svoj dom, naložiti najnujnejše na voziček in iti

Juština Križnič s hčerko na Gradišču

Koliko naporov, prostovoljnih delovnih ur in žrtv so doprinesli, da se je kraj vsaj za silo obnovil. Ker je bilo pod hišo in nad njo kar nekaj obdelovalne zemlje, so pridne roke gospodarja to zemljo tako obdelovale, da ni nikoli primanjkovala ne sadja ne zelenjave. Teh dobrot smo bili vedno deležni tudi mi v Vipavi. Še desetletja po drugi vojni so nam pošiljali po raznih prevoznikih sadje in zelenjavo v Vipavo. Nekajkrat so nas obiskali, tako so ohranjene majhne fotografije iz leta 1930, 1935. Otroci so že odrasli, razvile so se tudi simpatije in prijateljstva. Z redkih fotografij je razpoznavni, da so skupaj planinarili, obiskovali božje poti (Sveto goro in Višarje), posebno lušno pa je bilo ob trgatvah v Šempetru. Takrat se je zbrala velika družina veselih mladih ljudi, ki je sredi dela pozabila na tegobe medvojne primorskega fašizma. Po drugi vojni smo Križničevo družino tudi mi velikokrat obiskali. Z mamo

in sestro Ireno smo pešačile v Ajdovščino, od tu pa z vlakom do Šempetra. Še kot dijakinja v Tolminu sem se večkrat ustavila pri njih doma. Tedaj sta bila oče in mati že ostarela in bolehnata, zato sem večkrat pomagala pri delu ali v gospodinjstvu. Velikokrat se spominim na starega Križniča, bil je grčav, močan mož, ne velik, temveč izjemno vzdržljiv in delaven. Eno oko je imel prevezano, ker ga je po nesreči izgubil. Nikoli ne bom pozabila njegovih češenj in čudovitih ter raznovrstnih fig. Vedno, ko se je vračal iz sadovnjaka, smo bili deležni najlepših sadežev. Ponosen je bil na svoje pridelke, posebno na velike rdeče paradižnike, ki so takrat šele prodirali na slovenske vrtove. Po vojni so zasadili tudi nekaj dreves kakijev. Rad se je spominjal ene od povojnih birm v Šempetru, ki je bila konec aprila, ko so prispelemu škofu podarili košek prvih češenj, obranih na njegovem drevesu. Doživel je visoko starost, veliko let preživel svojo ženo, otroci so se razselili in dom je ostal prazen.

Križničevi na obisku v Vipavi ob koncu 20-tih let

Veliki prevratni
d o g o d k i
n a v a d n o
pustijo za
seboj sledove.
Ko sem v
domači hiši

Edmund Pavlin, imenovan po domače Munde

pregledovala staro orodje, zapuščino nekdanje delavnice, sem med drugim opazila tudi dolgo rezilo, podobno nožu, le da nima ročaja. Mama je povedala, da je to del sablje, ki jo je nosil v vojski še moj praded Anton Paulin. Bil je bataljonski puškar 1. razreda v 17. cesarsko-kraljevem pešpolku, na kar kaže odpustnica iz vojaške službe iz leta 1859. Ko je Primorska prišla po prvi vojni pod Italijo, je italijanska

oblast preganjala vse, kar je dišalo po avstro-ogrskem cesarstvu. Zato so Pavlinovi zaradi varnosti odlomili zgornji del sablje, saj je srebrni ščitnik ročaja krasil avstro-ogrski grb. Ostalo je le rezilo.

Med opredmeti iz prve svetovne vojne pa je vredno omeniti še oficirsko karbidovo svetilko, narejeno iz pokositrene pločevine, v zgornjem delu ima dvoje vratc – zastiralce, s katerima je mogoče uravnati svetlobni pramen, kar je bilo pomembno pri nočni kontroli izpostavljenih rovdov na fronti. Svetilka je po pripovedovanju poznavalcev redek primerek.

V naši nekdanji črni kuhinji hranimo tudi zanimiv primerek vojaške skrinje, ki jo je moj oče v petdesetih letih našel na podstrešju Hribove hiše, ko je šel tja popravljati ključavnico. Skrinja ima na prednji zunanji strani še sedaj viden napis. Spominam se, da je večkrat omenjal še eno zanimivo najdbo, in sicer vojaško konzervo iz časa prve svetovne vojne, ker je imela še nalepljeno etiketo.

Pri Hribovih so imeli veliko gostilno in kavarno ter prenočišča. Med prvo vojno se je pri njih zadrževalo veliko oficirskega osebja in druge vojaščine, zato se je pač ohranila tudi ta konzerva.

Očeta je gnala radovednost, ali je vsebina še užitna, zato je konzervo doma odprl in iz nje je lepo zadišalo po mesu. Pojedli so več kot trideset let staro konzervo in ostali živi!

To je le nekaj drobcev, ki so nam jih kot dragocene bisere zapustili naši starši in dedki ter babice.

Vsak zase pričuje o dejstvu, da je vsaka vojna velika nesreča za vse človeštvo.

Križničeva družina na obisku pri Pavlinovih v Vipavi leta 1930

Ana Florjančič

Hiša Silvestrovih v Vipavi in njena zgodovina

V 107. številki Vipavskega glasa konec leta 2013 je bila v članku o Radoslavu Silvestru objavljena fotografija njegovih potomcev pred Silvestrovo hišo v Vipavi z njenimi izjemnimi portali.¹ V članku o vipavskih portalih, objavljenem leta 1996, sem jih označil kot različico portalov z lokom na oslovski hrbet oziroma

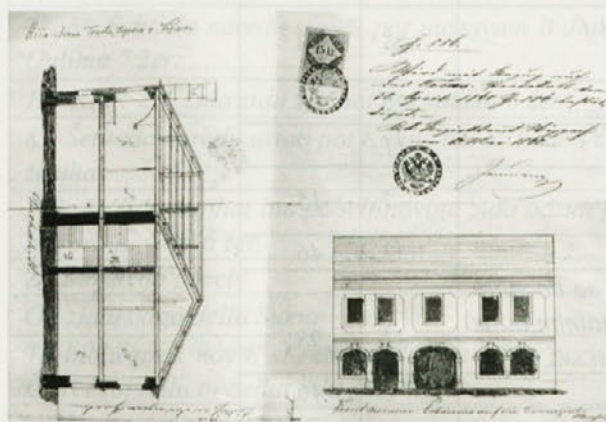

Silvestrova hiša v jugoslovanskih časih, ko je še niso zvišali. Foto dr. Peter Krečič, Ljubljana.

kot hrbtčaste portale s sklepnim kamnom in poudaril, da je ta redka oblika portalov prava kamnoseška in stavbarska znamenitost.

Pri Silvestrovih jih je kar pet: večji osrednji porton spremljata še dva para ožjih in vitkejših stranskih portalov.² Vsi imajo profilirane kapitele, na katerih slonijo hrbtčasti loki, zgoraj sklenjeni s sklepni kamni, okrašenimi s krniži. Na sklepnem kamnu portona z izrazitejšim krnižem so vklesane začetnici J. T. v rokopisni obliki črk in letnica 1860.³

Kdo je bil skrivnostni J. T., ki je dal vklesati svoji začetnici na porton, sem po naključju zvedel leta 1997, ko sem obiskal Dragico Trost v Kobdilju na

Del načrta za prezidavo in dozidavo hiše, ki ga je leta 1860 naredil po naročilu Janeza Trosta znameniti zidarski mojster Miha Blažko iz Lokavca.

*Spisilka zavarovalat Niso gospod Janez Trost
in drugi zavarovalat pravit Bati Lohar Plan Lohar*

Spisilka zavarovalat Niso

Št.	Opis	Č.	L.
14	Klefter bo zida po 2. Debelost 12 zidovja	20	55
10	4 leute bo zida po 2. 4. lobi	25	55
3	Klefter bo zida po 2. 4. lobi	19	4
14	Klefter bo zida testiga kar se bonavuje	4	15
12	Klefter bo zida testiga kar se bonavuje	2	46
26	bo zida kar bonavuje zidavni		
	inu kar se bo stare zidavni pradelavali		
	bo is porijonam vater inu kotornim inu		
	vaninim ali is zidavni 18 limeravne		
	zidavskih zidavni	31	98
12	Tramca udeilu unovim zidavni 18 zidavni	2	46
4	Klefter bo zida po 14. lobi 12. lobi	6	15
2	bo zida ugrejvavni pravit 18. lobi 18. lobi		
	Udeilu postaviti take inu take haker so		
	per Hacuoni 18. lobi	4	55
	Ugrejvavni 18. lobi pravit 18. lobi 18. lobi		
	4. lobi inu 18. lobi 18. lobi 18. lobi		

Predračun stroškov za prezidavo in dozidavo hiše Janeza Trosta

Krasu, ki je vedela povedati marsikaj zanimivega iz starih časov.⁴ Med drugim mi je omenila, da je bil stari oče njenega pokojnega moža Luka Trost od Silvestrovih iz Vipave, »kjer so tiste benečanske kolone«. Po njenih besedah je imel Luka Trost v zakupu prevoz pošte na progi Dunaj–Trst. Oženjen je bil s Katerino pl. Lilisdorf, pianistko, doma od Berlina, ki mu je rodila štiri sinove: Johana (Ivana), Franca, Antona ... ter hčer Katerino. Povedala je tudi, da je Luka vsakemu sinu naredil hišo, potem pa gospodarsko propadel. Njegovo hišo so kupili sosedge Perhavci, potem pa so jo prodali Silvestru in ta je v njej odprl gostilno.

Tako je ustno izročilo, razpoložljivi arhivski in drugi pisni viri pa govorijo drugače.

V družinskih knjigah v vipavskem župnijskem arhivu piše, da se je Luka Trost rodil 16. oktobra 1796 Jerneju Trostu in Ani v Hraščah pri Šentvidu, današnjem Podnanosu. Oženjen je bil z Vipavko Frančiško Grahari in je imel gostilno v vipavskem Trgu. V Vipavi ju najdemo najprej kot gostača na nekdanjih hišnih številkah 33 in 12, nato na svojem v hiši številka 10, kasneje 9. V zakonu so se jima rodili sinovi: 18. decembra 1828 Janez

¹ Magda Rodman, Radoslav Franc Silvester 1841–1923, pesnik, obrtnik, trgovec, *Vipavski glas*, letnik XXIX, št. 107, december 2013, str. 14–17.

² Skrajni levi portal je bil kasneje spremenjen v okno.

³ PREMRL, Božidar, Vipavski portali, Četrto nadaljevanje, *Vipavski glas*, letnik XI, št. 37, junij 1996, str. 22.

⁴ Dragica Trost, rojena Fabjan, Kobdilj 25.

(Johan),⁵ 29. januarja 1832 Franc in 2. junija 1839 Anton. Franc je ostal na domu, Vipava številka 9, se oženil z Marijo Doles iz župnije Hrenovice in leta 1871 umrl, Anton pa je odšel na Dunaj.⁶

Prvorojenec Janez Trost je postal trgovec in se je 11. avgusta 1851 oženil v cerkvi sv. Petra v Ljubljani s Katarino iz premožne družine Petra Lüssdorfa iz Cvelna (Kölna) v Renski Prusiji, ki se je priselila v Ljubljano.⁷ Takrat je stanoval v Kapucinskem predmestju,⁸ njegova nevesta pa na Starem trgu v Ljubljani.⁹ V Ljubljani se jima je istega leta rodil prvi sin Janez. Potem so bili nekaj časa v Benetkah, kamor so jih verjetno vodili trgovski posli. Tam se je leta 1857 rodil drugi sin Franc.¹⁰ Ob izbruhu vojne med Avstrijo in Piemontom leta 1859 se je Janez z ženo in sinom vrnil v Vipavo. Leta 1860 je prezidal in dozidal hišo, ki je imela v tistem času številko 233. Začetnici J. T. na njenem portonu sta torej njegovi.

Leta 1860 se je Janezu in Katarini rodila hči Katarina, štiri leta kasneje še tretji sin Karel. Vendar pa v Vipavi niso imeli obstanka, in so se že 6. januarja 1867 odselili v Ljubljano, hišo pa so prodali Luki Hitiju, beneficiatu ter katehetu in vodji šole v Vipavi. Od njega jo je kupil v sedemdesetih letih 19. stoletja trgovec Radoslav Silvester z Vrhnike in po njem je tudi dobila ime pri Silvestrovih.¹¹

Pokojna Dragica Trost v Kobdilju je imela v svojem hišnem arhivu načrt za prezidavo te hiše, ki ga je po naročilu Janeza Trosta naredil zidarski mojster Miha Blažko iz Lokavca.¹² Vseboval je naris ulične fasade hiše z izjemnimi portali, ki pa se nekoliko razlikujejo od kasnejše izvedbe, tlorisa pritličja in nadstropja in prerez hiše. Spodaj desno je bil načrt datiran: »Lokavic na 14 šušca 1860. Miha Blažko«, 1. maja istega leta je bil potrjen in žigosan na okrajnem uradu v Vipavi. Mojster Blažko je poleg načrta napravil tudi predračun stroškov, vreden okroglo 256 forintov ali goldinarjev,¹³ ki ga navajamo v zvestem prepisu.

<i>Spečifka zadodeilat Hišo Gospud Janeza Trošt U Tergi Zadoštukat prouti Verti KoKer Plan Kaže</i>		
<i>Specifka zazidarsKu deilu</i>	<i>f</i>	<i>kr</i>
14 □ Klafter bo zida po 2' čeuła Debelost 21 zidarju 1 f 23 x	25.	83
10 : 4' čeuła bo zida po 2' 4" Cole debeu 21	25.	83
3 Klast 1 Ceul bo dimnika zasizidat is plaizem 9 žer:	11.	7
4 □ Klastre bo zida tistiga kar se bomougu zid Matija Petrič višet 6. žernat	7.	15
12. Klastre bo streihe testare za proč uzet	2.	46
26° : - bo streihe kar bonanovim zidaini inu kar se bo stare streihe pradilavalu bo is povijonam noternim inu vunainim ali is žleibam 24 Cimermanskih inu zidarskih žernat	31.	98
12 Tramu Udeilu u novim zidaini dent 5 žer:	2.	46
2 Vokni u grundrisi prouti Ceisti potpuštavom C Udeilu postavit take inu taku Koker so per Stacuni 6 žerna	6.	15
U pervim Stuki proti prouti Ceisti potpuštavom G inu N: Dvei vokni stari von uzet. Inu 4 Nove Vokna Udeilu postavit 10 žer:	12.	30 1/2
Zdole is veže prouti kir bojo štenge h puštavi D Vrata bel prouti borjaci pramakent 2 1/2 žernadi:	3.	7 1/2

⁵ Župnijski arhiv Vipava, *Rojstna knjiga Vipava 1825–1854*, str. 18.

⁶ Po pripovedovanju Dragice Trost je Anton Trost na Dunaju postal virtuozen pianist.

⁷ Župnijski arhiv Vipava, *Družinske knjige Vipava 1820, 1840, 1864*.

⁸ Kapucinsko predmestje se je imenovalo po nekdanji kapucinski cerkvi in samostanu, ki sta stala poleg današnje stavbe Slovenske filharmonije na Kongresnem trgu.

⁹ Nadškofjski arhiv Ljubljana, *Poročna knjiga Ljubljana – Sv. Peter 1842–1856*, list 110.

¹⁰ Franc je postal glasbenoprosvetni delavec in šolnik. Glej na spletu: SIVEC, Jože, geslo Trost Franc, glasbenoprov. delavec in šolnik, v: *Slovenski biografski leksikon*.

¹¹ Da je kupil Radoslav Silvester hišo od duhovnika Luke Hitija, je povedal Silvestrov vnuk Martin Silvester, Verovškova ulica 48 Ljubljana. - Silvestrovi hiši so rekli tudi pri Kapčinarju, menda zato, ker je Radoslav Silvester nosil brado. Tako mi je povedal pokojni oče Karlo Premrl iz Vipave.

¹² Mihael Blažko (1810–1897), sin zidarja Franca Blažka iz Lokavca, je bil slovit zidarski mojster; po njem je njegova domačija tudi dobila ime pri Mojstrovih. S sinom Francem (1844–1906), ki je bil prav tako zidarski mojster, je gradil in obnavljal cerkve, zvonike, župnišča, šole, mline, hiše, kleti, mostove ... Sezidal je cerkev sv. Primoža in Felicijana v Vrhpolju pri Vipavi (1871–1875), cerkev Angelov varuhov na Otlici (1881), cerkvi sv. Vida in Modesta v Črničah je prizidal stranski ladji (1882–1884). Zvonike je prizidal cerkvam Marijinega vnebovzeta na Guri nad Povirjem (1863), sv. Lovrenca v Kazljah (1863–1866), Matere Božje v Logu pri Vipavi (1867–1874), sv. Marjete v Podkrajju (1873–1874), sv. Florijana v Velikih Žabljah (1883), sv. Jakoba v Štjaku (1887) in sv. Katarine v Gornji Branici (1896). Primerjaj PREMRL, Božidar, *Turni, teri, lajblici, preslice. Zgodbe zvonikov s Krasa in okolice*, Sežana 2007, str. 21, 22, 46, 48–50.

¹³ Forint, florint, goldinar, gulden je bil srebrn novček, vreden 60 krajcarjev, ki so ga kovali Habsburžani od leta 1484 dalje.

<i>Upervim Stuki per puštavi M, Kir na Plani doine Urata ustarim zidi naredit Koker Plan Kaže 5 žer:</i>	6.	15
<i>Pot puštavom N: tostaro paradano podert inu 3° Klastre šifitada naredit inu Cistu ukopelt žer 2 1/2</i>	3.	7 1/2
<i>6.° 1. 0" zida opraihat inu Ukompelt percimri 3. žer</i>	3.	69
<i>Pot puštavam M za doine Steinge Pocimprat 5 Cimermanskih žernad po 1 f 23</i>	6.	15
<i>6.° Klaster 6" Col Šefitada naredit pot puštavmi D inu M Kir bojo Steinge 5 1/2 žer</i>	6.	76 1/2
<i>20 □ Klaf: inu 1 Čeul zida zrahat inu Čistu Ukompelt Oba prostora zdolei inugor Kir bojo štenge 9 žer:</i>	11	
<i>Naprei</i>	172.	52 1/2
<i>2. stran</i>	<i>f</i>	<i>kr</i>
<i>Pernešenu zunga Kraje</i>	172.	52 1/2
<i>5° Klaster inu 3' Paradane Kir bo partilu Kuhno inu Cimer per puštavi L, 6 zidarju po 1 f 23</i>	7.	38 1/2
<i>8° Šefitada 6 1/2 zidarju</i>	7.	99 1/2
<i>18.° 2' Zida zraihat inu Cistu uKompelt 8. žer</i>	9.	84
<i>Nampo naredit 3 žernad</i>	3.	69
<i>Pieč za Kroh peč naredit 4 žernade</i>	4.	92
<i>Kotu uzidat za svenem kuhat 1 1/2 žernade</i>	1.	84 1/2
<i>7°. 5'. Šefitada naredit u veži pot puštavam B Jnu testare grede Uglihat 7 žer:</i>	8.	61
<i>13° Klaf: 2' Čeula zida zraihat inu spucat 6 žer.</i>	7.	38
<i>8°: Šefitada naredit uštali pot Kuhno bel ordinar 4 zidari za rušpit zraihat</i>	4.	92
<i>25°: 2' Zida zraihat inu pobelt noviga zida odzun prouti Borjači inu prouti verti 6 žer.</i>	7.	83
<i>Za Mojstrijo posebi</i>	20.	
<i>Od zidarskiga deila Suma</i>	256.	93 1/2
<i>Tu biblu pras novih sKreitu deilat inu pras perve fasade proti Cisti čebi teilu tu deilat bilu posebii</i>		
<i>Lokavic na 11 Šušca 1860. Miha Blaško</i>		

Iz podatkov v načrtu in v predračunu vidimo, kakšna naj bi bila prenovljena hiša. V pritličju so bili predvideni prostrana veža v sredi, na levi strani obokana prodajalna in skladišče za železnino (*Eisen-Magazin*), na desni spredaj skladišče za žito, zadaj pa še en prostor za skladišče in klet. Na koncu veže desno je vrisano zavito dvoravno stopnišče, ki vodi v nadstropje. Zgoraj sta levo od osrednjega hodnika dve sobi (*Wohnzimmer*), na desni strani je verjetno mišljen bivalni prostor, prav na koncu pa sta še en prostor in kuhinja s krušno pečjo, ognjiščem in svinjskim kotlom. Na dvorišni strani je bilo predvideno še stranišče v pritličju in nadstropju. Na koncu Blažko pripominja, da v predračunu niso upoštevani stroški za stranišči in prednjo fasado (verjetno je mišljen samo omet) in da bi ga zanje napravil posebej, če bi naročnik to želel.

V Ljubljani je Janez Trost z družino najprej stanoval v Šempetrskem predmestju, nato v Gradišću, na današnji Rimski cesti. O njem vemo le to, da je opravljal delo računovodje in davčnega izterjevalca in da je umrl 21. avgusta 1896.¹⁴ Nekoliko več je znanega o njegovi ženi Katarini in o družini, iz katere izhaja. V domovnici je navedeno, da je bila učiteljica klavirja, drugi viri pa povejo še, da je bila učenka slavnega madžarskega pianista in skladatelja Franza Liszta in odlična pianistka. Bila je hči Petra Lülldorfa in Ane Marije z dekliškim priimkom Ortmann, ki sta prišla okrog leta 1843 z družino v Ljubljano in se naselila v Šempetrskem predmestju.¹⁵ Peter Lülldorf, rojen v Kölnu leta 1804, je bil sprva poslovođa cukrarne na

¹⁴ Zgodovinski arhiv Ljubljana, LJU 500, Mesto Ljubljana, Domovinski oddelek, domovnice, stara serija, mikrofilm 414.

¹⁵ Zgodovinski arhiv Ljubljana, LJU 500, Mesto Ljubljana, Domovinski oddelek, domovnice, stara serija, mikrofilm 405.

Poljanah.¹⁶ Ko je to podjetje po požaru leta 1858 in zaradi konkurence čeških tovarn propadlo, je okoli leta 1860 ustanovil svojo pivovarno in pivnico na Sv. Petra cesti (današnji Trubarjevi ulici), za pivovarnarja pa je nastavljal svojega sina Josipa. Znan je bil po svoji radodarnosti, o čemer najbolj zgovorno priča dejstvo, da je nekoč pogostil cel kranjski 17. pešpolk, ko se je vrnil v Ljubljano. Kot zanimivost povejmo, da je Peter Lültsdorf menda leta

1845 kot prvi vpeljal v Ljubljani navado postavljati in krasiti božično drevesce.¹⁷ Umrli je leta 1864 na svojem posestvu na Ilovici v Ljubljani, njegova hči in Janezova vdova Katarina Trost pa leta 1908 na Rimski cesti.¹⁸

Božidar Premrl

¹⁶ Ljubljanska sladkorna rafinerija ali Cukrarna je tovarniški kompleks, ki ga je leta 1828 ustanovila Tržaška trgovska družba Rosmann & Pelican. Po požaru je služila za druge namene. V njej se je pisala tudi slovenska literarna zgodovina: nekaj časa sta tam živela in ustvarjala pesnika Josip Murn Aleksandrov in Dragotin Kette in dočakala tudi svojo smrt (Kette 1899, Murn 1901). Splet: <http://www.dedi.si/dediscina/36-cukrarna>.

¹⁷ Tako je povedal njegov vnuk Franc Trošt. Tudi pokojni vipavski dekan Ignacij Breitenberger je pravil mojemu očetu Karlu Premrlu, da smo prevzeli božični drevce ali kristkindl od Nemcev.

¹⁸ Podatki o družini Lültsdorf so povzeti po naslednjih virih: ANDREJKA, Rudolf, ŠVIGELJ, Cveto, Fidelis Terpine, *Kronika slovenskih mest*, 1934, letnik 1, št. 2, str. 118; BUDNA KODRIČ, Nataša, Zgodba Josipine Turnograjske in Lovra Tomana, *Kronika*, 2003, letnik 51, št. 2, str. 205; *Slovenec*, 8. oktobra 1908; *Jutro. Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko*, letnik 7, št. 99, 1. 5. 1926; splet: Sivec Jože, geslo Trost Franc, glasbenoprov. delavec in šolnik, v: *Slovenski biografski leksikon*; L. P., V počaščenje vzornega vzgojitelja in stanovskega tov. Frana Trošta, *Učiteljski tovariš*, februar 1940, št. 26, str. 2; <http://rfondablog.blogspot.com/2013/12/peter-lulsdorf-in-bozicno-drevesce.html>. Za pomoč pri zbiranju virov in podatkov o družinah Lültsdorf in Trost se zahvaljujem rodoslovcu Robertu Fondi iz Ljubljane.

Slovarček narečnih in žargonskih besed iz predračuna Mihe Blažka

borjac, borjač – dvorišče

cimer – soba

cimermanski – tesarski

cola – palec; 2,6 cm

čeuł – čevelj; 31,6 cm

doine – dvojne

doštukat – dozidati, dodati

grundris – tloris

is – z

klaftira – seženj; 1,89 metra

kroh – kruh

mojstria – delo (zidarskega) mojstra

nampa – napa

oprailhat, zraihat – ometati (z malto)

ordinar – navaden, slabše kvalitete

paradana – predelna stena

partiti – deliti

pieč – peč

plaiz – ?

plan – načrt

pocimprat – opaziti, narediti opaž

povijon – opaž na strešnem kapu

pramakent – premakniti, prestaviti

pras – brez

prouti – proti

puštaf – črka

rušpit – ?

skreit – stranišče

spečifka – predračun, specifikacija

spucat – na fino ometati

stacuna, štacuna – trgovina

stuk, štuk – nadstropje

suma – seštevek

svene – prašič

šefitad, šifitad – strop

štala – hlev za živino

štenge, steinge – stopnice

u deilu postaviti – vgraditi, vzdati, postaviti

uglihat – naravnati, poravnati

ukompelt – dokončati

vokno – okno

žernada – dnina

kir – kjer

višet – višati

dent – dati, postaviti

kotu za svenem kuhat – svinjski kotel

šušec – sušec, marec

SPOMINI

Nogometno igrišče v Vipavi

Nogometno igrišče v Vipavi je bilo po 1. svetovni vojni na travniku na Policah, kjer so sedaj bloki, ki so bili grajeni za oficirje JLA. Gradili smo ga leta 1946/47. Najprej smo prostor očistili s prostovoljnim delom. Pomagala nam je tudi vojska. Slačilnice in sedež kluba smo imeli kar v hotelu Adria. V odboru za gradnjo igrišča so bili Milan in Stanko Poniž, Stanko Zavadlav, Fric Furlan. Mladi igralci pa so bili Stanko Poniž mlajši, Mile Jamšek, Jože Fabjan in drugi, sam sem bil spremljevalec, nosil sem torbico z zdravili, če je bil kakšen poškodovan. V letu 1948/49 smo se združili z nogometnim klubom iz Ajdovščine in dali klubu ime Burja. Nogometni klub so takrat imeli še v Šempetru, Solkanu z imenom Volga, v Tolminu, Idriji z imenom Rudar, Sežani in Postojni. Takrat še nismo imeli mreže za vrata. Sposodili smo se jo pri NK Ajdovščina.

Odličen nogometaš je bil Stanko Poniž mlajši. Žal je umrl 29. 9. 1949. Na pogrebu se je zbrala velika množica ljudi in člani NK iz Šempetra, Tolmina, Sežane, Postojne in Gorice. Pri odprtem grobu je govoril kapetan moštva iz Šempetra tovariš Bait, ki mu je kot zadnji pozdrav vrgel žogo v grob. Pokopal ga je naš dekan Ignacij Breitenberger. Stanko je bil zelo zaveden človek, pod Italijo ni hotel govoriti italijansko.

Nogomet je igral tudi Stankov mlajši brat Jurij. Moj čevljarški mojster Franc Bavčar, pri katerem sem se učil za čevljarja, mi je povedal, da so se leta 1952 v hotelu Adria zbrali domačini, med katerimi je bil tudi Jurijev oče Stanko. Prisotnim je povedal, da njegov sin Jurij služi vojaka JLA na Titovi ladji Galeb. Drugi dan se je moral za te besede zagovarjati na PM v Vipavi in Ajdovščini, kjer so mu očitali, da je izdal vojaško tajnost. Takrat so bili težki časi. Povsod so bila nastavljena ušesa.

Tudi brat Jurij je mlad umrl. Družina Poniž je izgubila dva sinova in je bila zaradi njune smrti zelo prizadeta.

Ivan Bernard Rehar, Francija

Spomini o žarnicah

Nisem domačinka, a kaj nenavaden spomin imam na žarnice. Ko sem konec 1959 leta prišla v Vipavo, sem v našem hramu videla pod stropom povezani dve različni žarnici, ki sta lepo svetili. Mož mi je povedal, da električna napetost v Italiji ni bila enaka tisti v Jugoslaviji, in ker 1946. leta ni dobil prave žarnice, se je tako znašel. Sama pa sem se spomnila, da ko je Italija zasedla Sušak, takih težav nismo imeli, ker smo pač žarnice kupovali vedno v prejšnjih trgovinah, a kakih električnih aparatov takrat ni bilo. Ko se je 1945. leta meja odprla, če nisi kupil ta prave žarnice, je ali eksplodirala ali pregorela. V trgovinah so bile škatle z napisi »žarulje za Sušak« ali »žarulje za Rijeku«. Ne spominjam se, kdaj se je napetost uravnala. Nenavadni naši žarnici v hramu sta pa neverjetno goreli nekako do leta 1979, več kot trideset let.

Nada Kostanjevic, Dom starejših občanov Ajdovščina

Spomin na sestri Ivanko in Jožefo Vrčon z Erzolja

Spomin na sestro Jožefo, roj. 1916.

Oče Franc Vrčon ji je povedal neko zgodbo, ki jo je napisala in narisala ter oboje poslala v časopis *Čuk na palci*. Takrat je bila stara 20 let. To objavo sem skrbno hranila do današnjih dni.

Moja sestra Ivanka Vrčon roj. 1910 je hodila v šolo na Erzolju. Naučila se je naslednjo pesmico:

En oče je imel hčerki dve,
oženil dobro je obe.
Eno je dal vrtnarju,
drugo pa lončarju.
K vrtnarju pogledat gre,
kako je kaj?
Bo že, bo že, sam Bog daj
dežja zelenjavi, lončarjeve pozdravi.

K Lončarjevim pogledat gre,
kako je kaj?
Bo že, bo že, sam Bog daj sonca
in lepega vremena, da suši
posoda se lončena.
Zdaj moli, pa kako?

Fani Ferjančič

Anica Preprost – nekaj arhivskih sledi in pričevanj o njenem zavzetem kulturnem delu na Vipavskem ob stoletnici rojstva in petindvajsetletnici smrti

V 41. številki Vipavskega glasa, julija 1997, je Magda Rodman predstavila življenjsko zgodbo Anice Preprost, po domače Anice Županove iz Šembida (Podnanosa), dolgoletne učiteljice in kulturno-prosvetne delavke. 30. decembra 2012 je preteklo točno sto let od njenega rojstva, 23. januarja 2014 pa 25 let od njene smrti. Prva, lepo zaokrožena obletnica, je že nekoliko zamaknjena,

Anica Preprost (1912 - 1989)

druga pa sveža. Večkrat slišimo mnenje, češ kaj bi se spominjali človekove smrti, saj je že sama po sebi huda. Toda, ravno človekov odhod v večnost nam izkaže, kakšno osebo smo imeli v svoji sredi, koliko je ustvarila in kakšno dediščino nam je zapustila. To velja tudi za Anico.

Gospa Magda Rodman, ena od gonilnih sil Vipavskega glasa ter pisateljica dragocenih domoznanskih knjig, ki so ohranile zanamcem prenekatero pozabljeno ali še neodkrito dejstvo iz preteklosti Vipave in drugih krajev naše doline, je podrobno opisala njeno mladost, njeno izobraževanje in njeno vzgojiteljsko, učiteljsko in dobrodelno delo, pa tudi posamezne druge dejavnosti, v katere se je vključevala. Nekoliko je opisala tudi kulturno-prosvetno delo, po katerem je

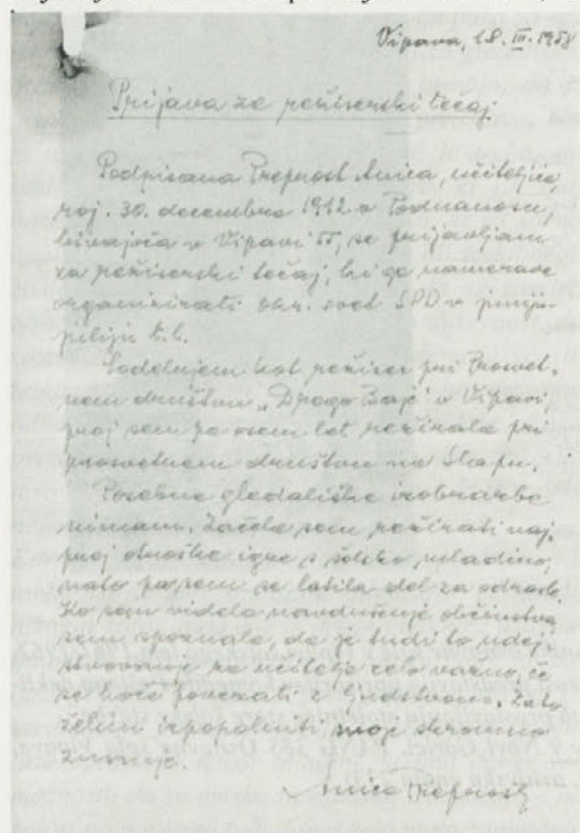
bila zelo prepoznavna v zgornjevipavskem okolišu. Takole je zapisala: »Vipavcem so ostale v spominu zelo kvalitetno pripravljene proslave, literarni večeri, uprizoritve številnih iger, ki jih je sama režirala. V to delo je vložila ogromno ur. Nikoli jih ni štela, še manj, zanje ni prejela nikakršnega plačila. /.../ Vse svoje življenjske moči, znanje in čas je posvetila kulturi in prosveti. Posebno ljubezen je ob vsakem času izkazovala svojemu narodu in slovenskemu jeziku.«

Objavljen življenjepis gospe Rodmanove bom skušal nadaljevati predvsem z ozirom na izjemno plodno kulturno-prosvetno delo Anice Preprost, ki ga izpričujejo dokumenti o njej v različnih arhivskih fondih Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici. Najprej bom povzel nekatere ugotovitve iz omenjenega življenjepisa in dodal še nekatere nove podatke.

Po vrnitvi iz južne Italije (kjer je od leta 1935 opravljala vzgojiteljsko delo pri družini znanega italijanskega kirurga) v domače kraje kmalu po koncu vojne leta 1945 se je vključila v prosvetno društvo v Šembidu, dokler ni nastopila službe učiteljice na Slapu leta 1946. Do leta 1954 je svoje moči in sposobnosti razdajala tamkajšnjemu prosvetnemu društvu, nato pa Prosvetnemu društvu Drago Bajc v Vipavi, kamor se je leta 1954 preselila zaradi zaposlitve v dijaškem domu in nato na vipavski osnovni šoli, kjer se je leta 1965 upokojila in nato še nekaj let tam poučevala, v Vipavi pa še dolgo ostala gibalo kulturnega dogajanja.

Že od konca oktobra 1956 jo zasledimo v dokumentih vipavskega prosvetnega društva. V ohranjenem imeniku članov pa je zapisano, da je k društvu sicer pristopila 22. 11. 1956. Vsaj od leta 1959, če ne že prej, je postala tudi njegova predsednica in na tem mestu je bila daljšo dobo. Posebej se je posvečala dramski in literarno-recitacijski sekciji in tej kulturni dejavnosti je zares posvečala ves svoj talent in znanje. Njena dejavnost v društvu je bila zelo dolga, saj sega v osemdeseta leta in še leta 1982 je bila tudi društvena predsednica. V letu 1956 je bila tudi že predsednica sveta za prosveto in kulturo pri Občinskem ljudskem odboru Vipava. 16. novembra tega leta se je udeležila seje okrajnega sveta Svobod in prosvetnih društev Gorica v Novi Gorici, kjer je bilo sklenjeno, naj se na sedežu vsake občine

ustanovijo občinski sveti Svobod in prosvetnih društev. Tak povezovalni organ, v bistvu zveza prosvetnih društev v občini, je bil ustanovljen tudi v Vipavi, in sicer 29. oktobra 1956 na podlagi sklepov občnega zbora Prosvetnega društva Drago Bajc Vipava. Prva seja odbora te zveze je bila 20. novembra 1956, vendar le s člani odbora, ki so bili izvoljeni s strani vipavskega prosvetnega društva. Ostala prosvetna društva v občini so naknadno izvolila svoje člane za občinski svet. Že na tej seji pa so si izključno "vipavski odborniki" razdelili funkcije in predsednica je postala Anica Preprost. Najbrž je ostala na tem položaju do leta 1959, do

Prijava Anice Preprost za režiserski tečaj, 18. 3. 1958, z njenim značilnim lepim rokopisom.
(Pokrajinski arhiv v Novi Gorici, PANG 342 Okrajni svet Svobod in prosvetnih društev Gorica, tehnična enota 7, arhivska enota 215)

časa ko je še obstojala vipavska občina in s tem tudi občinski svet Svobod in prosvetnih društev. Nato je vodilno funkcijo za nekaj časa prevzela še pri občinskem svetu Svobod in prosvetnih društev v novi občini Ajdovščina. Tudi kasneje je bila dejavna v občinski zvezi kulturno-prosvetnih organizacij oziroma zvezi kulturnih organizacij Ajdovščina.

Njena dejavnost je segla tudi v širši primorski prostor, zlasti v že omenjeni svet Svobod in prosvetnih društev Gorica. Ta zveza kulturno-prosvetnih organizacij na ravni goriškega okraja je obstojala do ukinitve okraja konec leta 1962. Nekaj časa je bila tudi v vodstvu okrajne zveze ter članica

nekaterih njegovih odborov. Predlagana pa je bila tudi za delegata kongresa na republiški ravni. Spremljala je tudi kulturno-prosvetno dogajanje v rojstnem Šembidu in rada pomagala, zlasti po vrnitvi v domačo hišo na jesen svojega življenja, ko je v večji meri svoje sposobnosti in pripravljenost za delo dajala na razpolago rojstnemu kraju, tako pri pripravljanju krajevnih proslav kakor tudi s sodelovanjem pri prireditvah domačega Zgornjevipavskega mešanega pevskega zbora.

V nadaljevanju želim predstaviti nekatere dokumente iz Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici, ki se nanašajo nanjo ali pa jih je sama sestavila. Poročila o delu, programi dela, zapisniki sej, besedila za proslave in druge prireditve, dopisi – vse, kar je sama sestavljala in pisala, je natančno in pregledno. Ti dokumenti vsebujejo tudi marsikatero lepo misel iz njenega slovenstvu in kulturi predanega srca. Lepo je brskati po njih, med katerimi je precej takih, ki so prepoznavni po njeni lepi pisavi. Koliko ur njenega dela je bilo vloženih samo v beleženje razvida kulturno-prosvetne dejavnosti za zgodovinski spomin naslednjim rodovom! Njeno garaško in plodno delo je mogoče razbirati zlasti iz arhivskih fondov Okrajnega sveta Svobod in prosvetnih društev Gorica, Prosvetnega društva Drago Bajc Vipava ter iz sicer po obsegu skromne osebne zapuščine, ki jo vodimo kot njen osebni fond; da sta slednja dva v Pokrajinskemu arhivu je v veliki meri zaslužna prav gospa Magda Rodman.

Zapisi v dokumentih, ki jih bom povzel ali navajal dobesedno, izražajo njen zavzet odnos do ljudsko-prosvetnega dela, jasno zastavljeno besedo, njeno domoljubje ter skrb za slovenski jezik in narodno zavest. Izpričujejo pa tudi različne podrobnosti o okoliščinah kulturno-prosvetnega dela v vipavskem okolišu.

Zapisnik občnega zbora Svobod in prosvetnih društev Gorica 15. maja 1957 navaja njeno zelo zanimivo ugotovitev, ki kaže njen tenkočuten posluš za slovenščino in prostore za kulturno dejavnost: »Delegat Anica Preprost iz Vipave je glede na potrebo izobraževanja odraslih poročala, da je bil minulo jesen organiziran v Vipavi tečaj slovenščine in nemščine. Kljub vsej propagandi pa ni bilo k tečaju slovenščine moč pritegniti baš one, ki jim je bil tečaj v prvi vrsti namenjen, ker so se nekako sramovali pokazati, da slovenščine ne znajo. Kljub temu, da za tečaj nemščine ni bilo nobene agitacije, se je zanj priglasilo trikrat več kandidatov kot za slovenščino. /.../ Glede na diskusijo o gradnji prosvetnih domov je delegatka omenila, da bi v Podnanosu radi zgradili objekt,

ki bi imel v pritličju prosvetno dvorano, zgoraj pa stanovanja za učiteljstvo, vendar gradbeni organ takega objekta ne dovoli. Delegatinja smatra, da taka rigoroznost na tem mestu ni potrebna.«

Na seji predsednikov občinskih svetov Svobod in prosvetnih društev 6. junija 1957 je potožila, da so pri vipavski občini ukinili svet za prosveto in kulturo, novi svet za šolstvo pa se je ukvarjal samo s šolskimi problemi, ne pa s problemi ljudsko-prosvetne dejavnosti.

Ko je okrajni svet 10. februarja 1958 obveščal, da prireja tečaj za recitatorje in igralce v Ajdovščini, Novi Gorici in Tolminu, se je odzvala v imenu občinskega sveta Svobod in prosvetnih društev Vipava ter 20. februarja odgovorila takole: »Izkazalo se je, da je med našimi interesenti za recitacijski tečaj prav malo takih, ki bi mogli hoditi v Ajdovščino – če bi pa organizirali ta tečaj v Vipavi, bi nas bilo nad 10 prijavljencev. Ali to ne bi bilo mogoče? Pa morda le vsak drugi teden? /.../«

18. marca 1958 je okrajnemu svetu Svobod in prosvetnih društev poslala prijavo za režiserski tečaj, kjer se je takole predstavila:

»Sodelujem kot režiser pri Prosvetnem društvu 'Drago Bajc' v Vipavi, prej pa sem osem let režirala pri prosvetnem društvu na Slapu. Posebne gledališke izobrazbe nimam. Začela sem režirati najprej otroške igre s šolsko mladino, nato pa sem se lotila del za odrasle. Ko sem videla navdušenje občinstva, sem spoznala, da je tudi to udejstvovanje za učitelja zelo važno, če se hoče povezati z ljudstvom. Zato želim izpopolniti svoje skromno znanje.«

Zapisnikar posvetovanja režiserjev iz občin goriškega okraja 30. oktobra 1958 je zabeležil njeno kratko poročilo o stanju dramskih predstav v Vipavi: »V Vipavi je dramska sekcija še precej aktivna, čeprav je delo precej zdobljeno. Dvorana je, oder tudi, le da bi bilo treba vse skupaj bolje vzdrževati. Lastnik je zadruga. Vprašanje je tudi ogrevanje. V zimskih mesecih je v dvorani zelo mraz. Publiko imamo, vendar je ta navdušena za lažje dramske komade. /.../«

Ob priliki zleta Svobod v Celju leta 1959 je nameravalarepubliškazvezapodeliti odličja Svobod najbolj zaslužnim ljudsko-prosvetnim delavcem. Okrajni svet Svobod in prosvetnih društev Gorica je razpravljal, da bi prišla v poštev za odlikovanje

tudi Anica Preprost. Vipavsko prosvetno društvo so 8. junija 1959 naprosili za nekatere podatke. Društvo je podatke poslalo in izpostavilo njeno tajniško in režisersko delo v rojstnem kraju takoj po vrnitvi iz Italije, zelo aktivno izvenšolsko delo na Slapu, kjer je s težkimi pogoji spravila na oder nešteto iger in veliko dejavnost v Vipavi, kjer je sodelovala pri vsaki proslavi, igralska družina pa je pod njenim vodstvom naštudirala povprečno vsako leto po eno igro.

Žal nisem našel arhivskih sledi, ki bi izpričale, če je to visoko priznanje tudi dejansko prejela.

*Nekaj slik
iz komedije
Poštena dek-
lica, ki so
jo naučili
sprejeti v
leveni in
aplavsu.*

*Nastopali so
člani učiteljskega zbora
in prosvetnega
društva.*

Stran iz šolske kronike osnovne šole v Vipavi šolskega leta 1961/1962, kjer je Anica Preprost predstavila uprizoritev komedije Poštena deklica, ki so jo igrali ob proslavljanju stoletnice stare šolske stavbe. (Pokrajinski arhiv v Novi Gorici, PANG 385 Osnovna šola Vipava, tehnična enota 39, arhivska enota 233)

Letno konferenco sveta Svobod in prosvetnih društev občine Ajdovščina 28. oktobra 1962 je vodila Anica Preprost. Ko je prevzela besedo po živahni razpravi, je zapisnikarica takole povzela njene misli, ki razodevajo njen čut do dolžnosti odgovornih za razvoj kulturne dejavnosti: Poudarila je, da bi morali pristojni organi resneje gledati na prosvetno-kulturno dejavnost. Vaška društva rabijo vsestransko pomoč in prav Ajdovščina je po mnenju diskutantke tista, ki bi to lahko storila; prosvetni delavci ter ljudje z višjo in visoko izobrazbo naj bi se zavedali, da jim je družba pomagala pri šolanju, in naj bi preprostim ljudem posredovali svoje znanje večasih tudi brezplačno. Ajdovščina bi morala čutiti več dolžnosti do okolice, do vasi, ki nima takih ugodnosti, kot jih ima mestno prebivalstvo v tako veliki meri.«

Nikakor ne smem izpustiti zelo sporočilnega razmišljanja Anice, ki je sestavila dolgo poročilo

o delu prosvetnega društva Drago Bajc Vipava za sezono 1961/1962. V njem je med drugim izrazila pomenljive misli glede estetske vzgoje pri gledaliških in filmskih predstavah: *»Ne vem, če Vipavci kaj občutijo to gledališko sušo. Krivda je pač v tem, da tudi dobre gledališke predstave slabo obiskujejo. Mlajši in mladi ljudje dajejo pač prednost kinu. Ne mislim podcenjevati in zavračati filma. Dobri filmi so kulturni užitek – toda dobrih filmov je malo. Radi gremo tudi v kino zato, da se nasmejemo, sprostito in oddahnemo. Toda dostikrat se občinstvo smeje in uživa take puhlosti, da o kulturi ne more biti govora. Navadno so najbolj obiskani taki filmi, ki so samo paša za oči ter kavbojke. /.../ Isto velja za tudi za gledališke, dramske prireditve. Mnogi ljudje pravijo, da iz principa ne gredo na gledališke predstave, ker je to staromodno, preživelo. Tukaj je treba, da razlikujemo stare in preživele igre, ki jih tudi naši kulturniki preganjajo, od takih, ki so sočno napisane, ki so zajete iz preteklega ali sodobnega življenja, toda prisilijo gledalca, da se zamisli ob vsebini, da potrka tudi na svojo duševnost, da zastavi tudi sebi vprašanja, na katera je včasih težko odgovoriti in sploh nanje ne maramo odgovarjati. Mnogi gledalci ne najdejožitka pri odrskih predstavah samo zato, ker duševno niso dovolj bogati, da bi razumeli ost, ki je v delu naperjena proti posameznikom ali družbi. Kar se pa tiče slabih gledaliških predstav, jih lahko istovetimo s slabimi filmi. Ne bi hotela nikogar žaliti, toda ene in druge gledajo z užitekmljudje, ki niso imeli možnosti, da bi svoje umsko obzorje razširili, da bi si privzgojili estetski čut za vrednotenje prave lepote. In to starejšim ljudem lažje oprostimo kakor mladini, ki ima danes vse možnosti, da se umsko in estetsko izobražuje – na žalost pa najdemo tudi danes zelo malo zanimanja za srčno kulturo.«*

V poročilu o delu vipavskega društva za naslednjo sezono, 1962/1963, ki sicer ni podpisano, a je zagotovo njeno, je potožila o potrebi po poživitvi kulturno-prosvetnega dela, za katero je menila, da je politično družbeni problem, kateremu bi morale vse kulturne in politične organizacije posvečati večjo skrb, gospodarske organizacije in občinska skupščina pa zagotoviti primerna denarna sredstva. Nato pa razmišlja takole: *»Sicer po eni strani ugotavljamo, da prejema danes naš človek po zaslugi radia, kina in televizije mnogo več kulturnih dobrin kot kdajkoli prej, vendar prevladuje mnenje, da sama reproducirana kulturna umetnost ne more v dovoljni meri nadomestiti živega stika publike z gledališkim odrom, s pevskim zborom, z živo besedo.«*

Marsikaj zanimivega izvemo iz njenega poročila o Cankarjevem večeru, ki ga je priredilo vipavsko

prosvetno društvo 11. decembra 1976 v počastitev stoletnice pisateljevega rojstva ter obletnice njegove smrti, sestavljenega 13. januarja 1977. Potem ko je naštela, kdo vse je sodeloval in pomagal pri pripravi, je nenadoma opozorila na nepredvidene in neopravičljive težave, da je morala o njih spregovoriti. Opozorila je na probleme z združnim domom, ki je bil zgrajen v veliki meri s prostovoljnim delom Vipavcev. Nato je bil dan vipavski kmetijski zadrugi pod pogojem, da dvorana služi v kulturne namene; zadruga kot lastnik doma je sicer vložila veliko sredstev v obnovo predvsem za svoje potrebe, dvorana pa je bila v žalostnem stanju (služila je tudi za telovadnico in za plesišče). Dvorano je zatem prevzelo in uredilo kino podjetje iz Ajdovščine s tem, da bi služila tudi za kulturne prireditve in proslave, uprava kina pa bi kdaj za to žrtvovala tudi kako kinopredstavo. Prvič so jo za to prosili prav za omenjeni Cankarjev večer v obnovljeni dvorani. Anica je nato opisala težave na odru kinodvorane in spomnila na pretekle razmere: *»Končno smo se obvezali, da končamo proslavo do predvajanja večernega filma, sicer bi morali dvorano plačati. S tem pa ni bilo konec ugovorov in šele nekaj ur pred predstavo smo dosegli, da smo smeli dvigniti filmsko platno, ki je v ta namen tudi prilagojeno, in smo ga po predstavi brez težav zopet spustili. To je povzročilo upravičeno hudo kri in kritike. Vendar smo potem spoznali, da je preurejena dvorana lepa pridobitev za Vipavo. Spomnili smo se na leta, ko smo prosvetni delavci sami pometali in pomivali tla, ko nam je vojska posojala stare majave klope, ko je pihalo od vseh strani in je pozimi zeblo čeprav smo kurili tri peči.«*

Na občnem zboru društva 28. februarja 1982 je Anica Preprost, dolgoletna društvena predsednica, uradno predala predsedniške posle. Zahvalili so se ji *»za dolgoletno požrtvovalno delo v društvu, zlasti v dramskem in recitatorskem področju«*. Iskali so novega predsednika, *»kajti dosedanji predsednik krepko čuti težo let in ne more več delati, kakor bi bilo treba«*. Vredno je predstaviti zahvalne misli, ki so bile Anici Preprost namenjene na tem občnem zboru. Ohranjeni zapis je sicer nastal kot nekakšen osnutek in ni podpisan, a je v njegovi vsebini zgovorno zajeta njena dolga pot nesebičnega razdajanja za kulturo v Vipavi: *»Zato moramo priznati, da so v duši naše Anice globoke korenine narodne in kulturne zavesti. Z veliko ljubeznijo in vztrajnostjo je vsa povojna leta vzgajala in učila člane društva, jih kulturno in prosvetno bogatila. Ko je tako skozi dolga leta pripravljala in zbiralamaterial po raznih knjigarnah in knjižnicah, ga obdelovala in prirejela za vse mogoče kulturne praznike, za predstave iger, ni prav nič štela koliko noči je prebedela pri tipkanju tekstov in*

literature, koliko ur je preživela na raznih vajah za vse proslave, ki jih je pripravljala. V društvenem arhivu nismo vsa ta dolga leta zasledili nobenih honorarjev in daril za njeno delo. Protiutež vsemu temu je bila ena sama velika ljubezen do slovenske kulturne dediščine. Zelo srečno in veselo smo jo videli po uspehih prireditvah, ko je bila prepričana, da je ljudem nekaj lepega in kulturnega dala. Spomnimo se samo zadovoljstva Vipavcev po obisku čudovitega Cankarjevega večera v vipavski kinodvorani v letu 1975. /opomba pisca: verjetno leta 1976!/?/ Kako škoda, da se ga ni nikoli več ponovilo. V času, ko strahotno drvimo v tehnični in materialni svet, nam njeno opravljeno delo pomeni veliko, saj nas je z njim kar naprej opominjala, da nas materialni svet ne sme zadušiti in da pri tem ne smemo in ne moremo na naš lep jezik, na lep odnos do slovenske kulturne dediščine.«

*Iskrenjeje: Hovarič Anica, Lona Marja,
Reuščak Ivo, Rajč Magda, Šupina Lueta,
Reuščak Anica Preprost*

Stran iz šolske kronike osnovne šole v Vipavi šolskega leta 1961/1962 s predstavitevijo dramske predstave ob proslavljanju stoletnice stare šolske stavbe.

(Pokrajinski arhiv v Novi Gorici, PANG 385 Osnovna šola Vipava, tehnična enota 39, arhivska enota 233)

Omenil sem že njeno sodelovanje s takratnim Zgornjevipavskim pevskim zborom Podnanos. Zapisnik letne konference Zveze kulturnih organizacij Ajdovščina 21. decembra 1977 izpričuje, da je Anica navzoče na konferenci obširno seznanila z ustanovitvijo mešanega pevskega zbora v domačem kraju.

Zapisovalka v kroniki pevskega zbora je ob njeni smrti zapisala, da mu je priskočila na pomoč, kadar je le mogla in tudi v dokumentaciji tega zbora, ki je že v novogoriškem pokrajinskem arhivu kot arhivski fond Mešani pevski zbor Stanko Premrl Podnanos, so navzoče sledi njenega dela.

Tako je bilo tudi ob njenem zadnjem sodelovanju z zborom, ko smo konec novembra 1988 pevci preživljali nepozabne dneve na našem gostovanju v italijanski Liguriji (v okviru srečevanj med

pobratenima občinama Ajdovščina in Quiliano pri Savoni). Z nami je bila tudi Anica.

Pisec tega prispevka sem ob njeni nenadni smrti v imenu Zgornjevipavskega mešanega pevskega zbora Podnanos spregovoril na njenem pogrebu 25. januarja 1989.

Ob njenem pogrebu še nista pretekla dva meseca, kar smo bili z Anico skupaj v Liguriji. Vsi smo bili še pod vtisom tega gostovanja in niti zdaleč nismo mogli slutiti, da zadnjič skupaj sodelujemo. Naj mi bo dovoljeno iz tega govora navesti nekaj odlomkov, iz katerih je razvidna njena vloga na takratnem gostovanju in siceršnja trdna povezava z domačim pevskim društvom: »Nepogrešljiva sopotnica nam je bila pri razreševanju jezikovnih zadreg. Z njej lastno odločnostjo in suverenim nastopom je obvladovala povezovanje koncertnega programa. Nekam pritajen sicer, a mislim, da

vsem viden je bil njen ponos, da smo skupaj ponesli v kraje ob ligurski obali delček naše kulture, delček naše pevske ustvarjalnosti. /.../ Vseh 11 let, kar deluje naš pevski zbor, je bilo naše delovanje povezano z njenim bogatim znanjem, z njeno nesebično predanostjo slovenski kulturi, s pomočjo katere je gojila in prenašala tudi na nas pevce zavest, da je naša kultura tista, ki nas narodno najbolj opredeljuje in ki jo moramo skrbno varovati, razvijati in zapuščati našim potomcem. Že od samega začetka je sodelovala pri ustanovni skupini zbora in postala je njegov častni predsednik. Starejšim in mlajšim pevcem bo ostala v spominu njena klena, jasna in odločna beseda, ko je bilo potrebno dati podporo zboru v trenutkih različnih preizkušenj, številne so v našem arhivu in v naši

zavesti sledi njenih pomenljivo ubranih misli, ki jih je s svojo značilno skrbnostjo zapisala in povedala ob naših koncertih in proslavah. Pevci se bomo spominjali tudi njenega dragocenega svetovanja, ki ga je nudila, ko je bilo potrebno različne pesniške izpovedi uskladiti z glasbeno govorico. Z veliko ljubeznijo in požrtvovalnostjo je pomagala sooblikovati podobo našega zbora, ker mu je vedno trdno stala ob strani in se trudila, da bi naše delovanje ne ostalo skrito pred širšo javnostjo, saj je o zboru in kulturnem dogajanju v našem kraju večkrat pisala tudi v sredstva obveščanja.«

Zavzeto delo Anice Preprost je bilo opaženo tudi na širši ravni. Omenil sem že pobudo za njeno odlikovanje na republiški ravni leta 1959, za katero ni znano, če ga je prejela.

Pač pa je bila v istem letu odlikovana z Redom dela III. stopnje (kar je bilo državno odlikovanje

v takratni Jugoslaviji, ki so ga podeljevali posameznikom in organizacijam za delo, ki je bilo posebnega pomena za napredek države). Kot pisec kronike osnovne šole v Vipavi je za šolsko leto 1965/1966 na kratko omenila družbena priznanja učiteljem v tistem šolskem letu, ob tem pa skromno dodala, da je enako priznanje prejela tudi sama leta 1959 in pripisala: »Na naši šoli pa so vsi učitelji prizadevni, zato štejem ta priznanja v čast šoli.«

Na Primorskem so podeljevali Kosovelove nagrade najzaslužnejšim kulturno-prosvetnim delavcem in skupinam. 18. marca 1964 je bila prejemnica tega odlikovanja tudi Anica Preprost (v tem letu so bila proslavljanja šestdesetletnice rojstva pesnika Srečka Kosovela). Tudi prejem tega priznanja je omenila v kroniki osnovne šole v Vipavi za šolsko leto 1963/1964, zraven pa je iz nedokumentiranega izrezka časopisnega članka razvidna tudi kratka utemeljitev, ki izpostavlja njeno vodilno vlogo v kulturnem življenju v Vipavi.

Na ravni občine Ajdovščina so jo nagradili s priznanjem občine Ajdovščina ob občinskem prazniku 5. maja 1970. Upravni odbor sklada za petomajska priznanja je na seji 28. aprila 1970 soglasno sprejel predlog, da med drugimi prejme to priznanje tudi Anica Preprost. Škoda, ker v

zapisniku te seje ali pri drugem gradivu Skupščine občine Ajdovščina za to leto ni najti utemeljitve za to priznanje. V njeni osebni zapuščini je ohranjeno vabilo na slavnostno sejo Skupščine občine Ajdovščina 5. maja 1970 z obvestilom, da ji bo na tej seji priznanje izročeno.

Anica Preprost je bila duhovno bogata in razdajala se je na raznih področjih, kjer je bilo treba utrjevati ali potrjevati slovensko narodno pripadnost in ljubezen do materinega jezika. Opozarjala je, da materializem ne sme zadušiti duha in naše bogate kulture, ki nam omogočata, da kot majhen narod lahko preživimo. Upam, da to na dovolj prepričljiv način dokazujejo tudi v tem prispevku navedene ugotovitve, predvsem pa njene misli. Morebiti bo bralec iz vsega navedenega spoznal tudi kakšen zanimiv podatek, pomemben za ohranjanje zgodovinskega spomina in našega krajevnega domoznanstva.

Prav je, da od časa do časa obudimo spomin na take osebnosti iz naše srede, kakor je bila Anica. Z njihovim zgledom moramo, današnjim časom primerno, vztrajati za ideale, za katere je Anica neomajno izgorevala.

Viri:

Magda Rodman, Anica Preprost, Vipavski glas, julij 1997, št. 41, str. 20–22;

Pokrajinski arhiv v Novi Gorici, PANG 342 Okrajni svet Svobod in prosvetnih društev Gorica, tehnične enota (t. e.) 1, arhivska enota (a. e.) 1, 2, 3; t. e. 3, a. e. 13b in 27; t. e. 7, a. e. 206, 215; t. e. 8, a. e. 262, 329; t. e. 9, a. e. 341; PANG 640 Prosvetno društvo Drago Bajc Vipava, t. e. 1; PANG 779 Anica Preprost, t. e. 1; PANG 85 Skupščina občine Ajdovščina, začasna t. e. 57; PANG 741 Zveza kulturnih organizacij Ajdovščina, t. e. 1; PANG 385 Osnovna šola Vipava, t. e. 1, a. e. 6, t. e. 39, a. e. 233, t. e. 65, a. e. 250; PANG 1110 Mešani pevski zbor Stanko Premrl Podnanos, t. e. 9, a. e. 42

Jurij Rosa

IZ NAŠE KS

Poslovno poročilo za l. 2013

Krajevna skupnost Vipava je v letu 2013 realizirala naslednje načrtovane cilje:

- izdali smo 4 številke krajevnega glasila Vipavski glas,
- udeležili smo se spomladanske čistilne akcije. Organizator akcije je bil Center za razvoj podeželja Trg Vipava,
- izvedli smo elektro vzdrževalna dela v stari šoli,
- plačilo novoletne okrasitve po Vipavi,
- sofinanciranje podpornega zidu pod Štancem (Na Hribu),
- financiranje pogostitve udeležencev čistilne akcije (pijača),
- financiranje nakupa granulata ob spomeniku žrtev 1. svet. vojne,
- sofinanciranje ureditve pešpota ob nogometnem igrišču v Vipavi,
- naročilo in postavitve kovinskih vrat na južni strani dvorišča stare šole,
- naročilo in plačilo izdelave table, ki označuje ulico,
- sofinanciranje popravila javne razsvetljave – luči na relaciji Vipava–Zemona,
- financiranje sanacije ulice Na Produ (namestitev jaška z rešetko, polaganje asfaltne prevleke, nakup in postavitve robnikov ob cestišču),
- financiranje sanacije tlakov. plošč na Beblerjevi ulici.

Milan Poljšak,
predsednik KS Vipava

Iz ŠGV

Škofijska gimnazija Vipava v začetku leta 2014 v znamenju prostovoljstva

Ko smo se pred leti na Škofijski gimnaziji Vipava odločali za moto, ki bi najbolje ubesedil naše vzgojno-izobraževalno poslanstvo, smo svoje ideje strnili v naslednjo misel: *Z znanjem in s srcem učimo razmišljati, spodbujamo k delovanju*. V teh besedah smo skušali zaobjeti marsikatero načelo, ki nas vodi pri našem delu, med drugim tudi to, da želimo mladim, ki so nam za štiri leta predani v varstvo, poleg znanja privzgojiti tudi, da bodo znali delati in živeti z drugimi ljudmi. V kontekstu tega načela se na ŠGV zato vsa leta njenega delovanja trudimo mlade usmerjati v prostovoljstvo. In ker je bilo prav v zadnjih mesecih dogajanja, povezanega s tem, na Škofijski Gimnaziji zares veliko, naj bo ta zapis posvečen vsem mladim, ki jim ni vseeno.

Mladim tovrstno »učno uro« razdajanja prostega časa ponujajo mnoge organizacije; nam sta pri tem že vrsto let v veliko pomoč sodelovanje s CIRIUS Vipava, v zadnjih letih pa tudi z našimi sosedi, Zavodom Pristan. Nad vsem skupaj bedi svetovalna delavka na ŠGV, **prof. Petra Rep**, ki je o prostovoljstvu zapisala: *»Prostovoljsko delo je delo, ki ga opraviš v dobro drugih, je pomagati ljudem v stiski, učenje odgovornosti, prijateljstvo, svoboda, solidarnost, osebnostna rast, delati kaj koristnega. Je ljubezen, radost, sprejemanje, druženje, prispevanje k boljši družbi, čisti užitek, učenje iz ljubezni, odpravljanje nestrpnosti in predsodkov pred drugačnostjo ter veselje do življenja ... Marsikdo si lahko predstavlja, da s prostovoljskim delom lahko vse to damo in dobimo. Veliko dijakov Škofijske gimnazije Vipava pa je naredilo še korak več. Odločili so se, da postanejo prostovoljci in si vsega tega ne bodo le predstavljali, ampak da bodo to tudi živeli. In s svojim prostovoljskim delom tudi oni spreminjali svet na boljše.«*

Da prostovoljstvo ni muha enodnevnica, pa nas lahko prepričajo tudi številke:

skupno je v šolskem letu 2012/2013 delovalo 73 dijakov prostovoljcev, opravili pa so kar 1261,5 ur prostovoljskega dela.

V šol. l. 2013/2014 prostovoljsko delo opravlja 53 dijakov (25 CIRIUS, 25 PRISTAN, 3 Popoldan na Cesti oz. v njihovih enotah na drugih lokacijah).

Občasno dijaki v okviru Hiše Sadeži družbe Vipava pomagajo tudi osnovnošolcem, ki imajo težave na učnem področju, vsako leto poleti pa se nekaj dijakov odloči za udeležbo na delovnem taboru v Bosni. Lansko poletje se je tabora udeležilo 8 dijakov.

Prof. Martina in Ksenija z otroki v centru CIRIUS

Ana Grahor – Naj mladinska voditeljica 2012

Konec decembra nas je na Našem večeru obiskala **Ana Grahor**, naša nekdanja dijakinja, mladinska voditeljica pri Združenju slovenskih katoliških skavtinj in skavtov (ZSKSS). Razlog več, da smo želeli slišati njeno misel in pogledati v jedro skavtskega gibanja, je pomembno priznanje **Naj mladinska voditeljica 2012**, ki ga je sredi leta 2013 prejela iz rok predsednika države.

Prof. Tatjana Božič je ob tem Našem večeru strnila nekaj misli: »Da je med skavti živ duh bratstva in pristnega prijateljstva, so na Našem večeru dokazali tudi Anini sovoditeljice in sovoditelji, ki so se, lahko rečemo, zgrnili ta večer okoli nje. Poskrbeli so, da so slike s platna oživele tudi v oranžnorjavem skavtskem kroju (tako rečejo svoji 'uniformi'), zapeti pesmi in nasmejanih obrazih.«

Naj mladinska voditeljica Ana Grahor

Izmenjava ACES

Med 20. in 23. januarjem je bilo na naši šoli še posebej živahno: obiskali so nas dijaki in dijakinje gimnazije Eugena Kumičiča iz Opatije, ki se ob rednem šolskem delu posvečajo tudi prostovoljstvu, in tako vrnili jesenski obisk naših dijakov v Opatiji. O tem dogajanju je več zapisala prostovoljka **Neža Medvešek**:

»Letošnja tema projekta, ki poteka v okviru fundacije Aces, je bila različnost, naša izmenjava pa je potekala pod geslom True colors – we are all wonderful people. To smo občutili že, ko smo spoznali naše hrvaške gostitelje. Energični, gostoljubni, vedno nasmejani in sproščeni sosede so poskrbeli za odlično vzdušje, zanimiva doživetja in izkušnje. Ker pa mora biti ob vsej zabavi tudi nekaj programa, je za ta del poskrbela hrvaška mentorica, prava maskota našega projekta, profesorica Mira Verunica. Raziskovali smo Opatijo, brali 'človeške knjige', po Reki delili brezplačne objeme, naše druženje pa se je nadaljevalo še pozno v noč. Po napornem in nepozabnem tednu smo se z novimi in zabavnimi spomini poslovili od hrvaških prijateljev. Slovo nikakor ni bilo težko, saj smo vedeli, da se čez dva meseca znova srečamo v Vipavi. In smo se ...

Vsi udeleženci izmenjave Aces

Lebič, je »namen programa ACES v tem, da s pomočjo finančnega sklada omogoča mladim s prostora srednje in predvsem vzhodne Evrope več mobilnosti ter spoznavanje drugih držav in njihovega kulturnega okolja. Tako nevtralizira predsodke in stereotipe ter povečuje senzibilnost za drugačnost in sprejemanje le-te.«

Da je skrb za druge na naši šoli opazno dejstvo, priča tudi to, da bo temu del ene od marčevskih oddaj Obzorja duha namenila tudi RTV Slovenija.

Poleg prostovoljstva pa so minule mesece na ŠGV zaznamovali šemnogi dogodki: nastop mešanega pevskega zbora na avstrijskem Koroškem, kjer so mladi pevci sodelovali na proslavi ob kulturnem dnevu, na šoli pa smo ta dan obeležili z obiskom vrhpoljske župnijske cerkve in se s tem poklonili čudovitemu mozaiku patra Rupnika; ob informativnem dnevu smo odprli vrata vsem, ki jih zanima vpis na našo šolo, na ogled fakultet pa poslali naše četrtošolce, na glasbenem večeru smo prisluhnili našima nekdanjima dijakoma Barbari Grahor in Samu Vovku in še marsikaj bi se našlo.

Pred nami so pomladni meseci, ki so za mlade še posebej polni izzivov, saj je potrebno zbrati vse moči, da se bo šolsko leto zaključilo po željah. Nekateri med njimi pa svoje želje, vedeti in znati še več, nadgrajujejo tudi s sodelovanjem na tekmovanjih. V soboto, 18. februarja 2014 je v Mariboru na Fakulteti za elektrotehniko, računalništvo in informatiko potekalo državno tekmovanje Bober (mednarodno tekmovanje v informacijski in računalniški pismenosti). Na njem je dijakinja **1. b Katarina Pegan** dosegla odlično 6. mesto in zlato priznanje.

Kar nekaj naših dijakov pa se je uvrstilo na državna tekmovanja, ki potekajo ravno v mesecu marcu. O njihovih uspehih, v katere seveda verjamemo, pa v katerem od naslednjih Vipavskih glasov.

Goste iz Opatije je po Vipavi popeljal prof. Matejka Fajdiga

Tokrat smo škofijci prevzeli vlogo gostiteljev. Projekt smo ob pomoči mentoric **prof. Martine Podbersič Smrdel** in **prof. Ksenje Šarb Lebič** zelo uspešno izpeljali. Verjamemo, da so se naši gostje pri nas imeli prav tako nepozabno kot mi pri njih. Okrepili smo prijateljstva, skupaj naredili nekaj novih spominov, nehoti pa smo jih naučili tudi nekaj slovenskih besednih zvez. Slovo seveda ni bilo lahko, so se pa že oblikovale ideje o vnovičnih srečanjih. Skupaj smo dokazali, da vezi prijateljstva in sodelovanja sežejo tudi čez meje držav, jezikov in različnosti.«

Po mnenju ene od koordinatoric projekta, Ksenje Šarb

Mešani pevski zbor ŠGV na osrednji proslavi ob slovenskem kulturnem prazniku v Celovcu.

Dogajanje na ŠGV je za ta zapis spremljala Bojana Pižent Kompara

Nekaj utrinkov iz dela na OŠ Vipava

Naše zvezde so spet zasijale

V OŠ Draga Bajca Vipava vsako leto pripravimo prireditev Naše zvezde in zvezdice. Organizator prireditve je šolski sklad, ki na ta način zbira sredstva za nekatere dejavnosti učencev in za pomoč učencem, katerih družine so se znašle v stiski. Prireditev sestavlja sejem ustvarjalnosti in nastop učencev in staršev v športni dvorani šole. Izdelke za sejem prispevajo starši, otroci in učitelji. Letos smo lahko izbirali med izvirnimi čestitkami, sladkimi piškoti, pisanim nakitom, gobelini in drugimi izdelki. Na glavni prireditvi so pod vodstvom Zvonke Starc nastopili pevci dveh otroških pevskih zborov PIKA in POKA ter mladinski pevski zbor. Otroški pevski zbor iz Podnanosa je vodil Igor Hodak. Otroci z Goč pa so zapeli skupaj s starši in navdušili občinstvo. Program so dopolnili še Tamburjaši pod vodstvom Vlaste Lokar Lavrenčič, kitaristi iz Podnanosa, mladi plesalci plesne šole ADC, malo starejši plesalci hiphopa Funky Rockers in glasbena družina Fajdiga. Prireditev sta povezovala Urban Šelj in njegova mama Ingrid. Iz ozadja je globoke misli brala Nataša Nardin, ki je tudi letos v sodelovanju z nastopajočimi oblikovala prireditev. Prireditev je bila dobro obiskana. S prodajo izdelkov, srečelovom in prostovoljnimi prispevki staršev se je v šolskem skladu nabralo kar nekaj denarja, zelo pa smo hvaležni tudi podjetju Bandelli, Avto Ukmar Igor Ukmar s. p. in Šraml d.o.o., ki so posebej donirali sredstva v šolski sklad OŠ Draga Bajca Vipava.

*Jakob Panič Nardin,
učenec 9. c OŠ Vipava*

Zahvala po prireditvi Naše zvezde in zvezdice 2013

V začetku decembra smo že četrtrič pripravili dobrodelno prireditev Naše zvezde in zvezdice. Poskušali smo združiti učence in njihove starše in to tako pri pripravi ustvarjalnih izdelkov kot pri nastopanju na prireditvi. Zahvala gre vsem sponzorjem in donatorjem, ki so s svojimi prispevki omogočili prijetnejšo prireditev ali finančno podprli šolski sklad: Avto Ukmar, Šraml d.o.o., Bandelli d.o.o., Mlinotest, Fructal, Union, Don – don, Šabani, Picerija na Placu, Cvetličarna Jasmin, Janez d.o.o. Zeleni vrt Vipava, Abanka Vipa d.d. Ajdovščina, Andeco d.o.o. Nova Gorica, Fama Vipava, Pliva Ljubljana, Golob vulkanizerstvo, Črtica Vipava, Ljubljanske mlekarne, Željka Černjavski, Marjana Furlan in posamezniki, ki želijo ostati neimenovani. Tudi letos so ustvarjali starši, stari starši, učitelji in drugi delavci šole ter seveda učenci. Radi bi se zahvalili vsem darovalcem. Upamo, da nam jih je uspelo vse zapisati. Iskrena hvala pa tudi vsem, ki niste zapisani, pa ste pri nastajanju izdelkov pomagali. Seznam darovalcev za sejem ustvarjalnosti in srečelov:

Noemi Vidmar, David Volk in mama, Urban in Izidor Cvek, Matevž Volk, 3. b razred, Julija Batagelj, Urška Režonja, Jan Ukmar, Metod Ferjančič, PB 3. razred, Lea Fabjan, Savica Trošt, Modul d.o.o., Polona Fajdiga, 6. razredi, Ana Kobal, Alenka Nussdorfer Bizjak, Lara Malik, Maruša Mikuž, Silvija Makovec, Damjana Černigoj, Žan Čermelj, 3. a razred, Julija Petrič, Manja Praček, Katarina Lampe, 7. razredi, Val Mohorčič, Eva in Neja Klančnik, Alenka Čehovin, Tjaša Horvat, Fikret Rizvič, Hana Pavzin, Svit Šeliga, Ana Renar, Tamara in Filip Skapin, Jan in Mark Žgur, Manja Praček, Urban Štimec, Zala Bušen, Zoja Petrič, Zora Makovec, skupina, ki skrbi za živali na naši šoli, PB 1. razred, Zvonka Starc ... Letos pa so se priključili našemu sejmu in darovali svoje izdelke tudi »Škratki« iz VVZ, ki gostujejo na naši šoli, in prostovoljna organizacija Hiša sadeži družbe iz Vipave.

Zelo pridni in požrtvovalni pa so bili tudi vsi, ki so izdelke prodajali – učenci, mame in učiteljice. Te iste mame so že dan prej in na dan prireditve tudi vse pripravile za sejem.

Letos so nastopali učenci in njihovi starši. Zahvala gre njim in vsem učiteljem in mentorjem, ter predsednici sveta staršev gospe Nataši Nardin, ki je pripravila vezni tekst za prireditev in jo skupaj z Urbanom in Ingrid Šelj tudi vodila.

Hvala tudi vsem delavcem šole, ki so kakorkoli pomagali, da smo izpeljali to prireditev.

Alenka Čehovin

Naravoslovni dan GOZD in KMETIJA na Nanosu

Z učenci tretjega razreda smo tudi letos izvedli naravoslovni dan na Nanosu. Učenci so ta dan težko pričakovali. Svoja doživetja sta Tine in Katerina strnili v naslednjih opisih:

Danes zjutraj smo šli na Nanos. Tam nam je gozdar naštel nekaj živali. Potem smo šli v gozd, kjer nam je povedal nekaj o plašnih živalih. Ko smo šli gledat medveda, smo na poti srečali krave. Medved se mi je zdel velik. Potem smo šli gledat ponije. Ko smo se naveličali ponijev, smo šli v Lovski dom pomalicat. Šli smo tudi v eno kočico in peli pesmi. Videli smo tudi stoletni štor. Vrnili smo se nazaj v Lovski dom. Tam nas je Andreja zaklenila. Rešil nas je voznik. Po lepem dopoldnevu smo se odpeljali nazaj v šolo.

Tine Jež

V četrtek smo imeli naravoslovni dan in odšli smo z a razredom in b razredom z avtobusom na Nanos. Peljali smo se pol ure. Potem smo čakali pred vrati lovske kočice. Čez nekaj časa je prišel lovec in nam odprl vrata. Povedal nam je, katere živali živijo na Nanosu, s čim se hranijo in katere zveri so pri njih. Potem smo šli v gozd. Tam nam je povedal, da so bili lovci v gozdu in, da je medvedka tekla za enim od njih, ampak lovec se je skrčil za drevo. Povedal je tudi, kako izvemo, koliko je staro drevo, na katerih drevesih je žir in kje živijo polhi. Šli smo nazaj in pojedli malico. Po malici smo imeli kviz, kdo je bolj poslušal lovca. Zmagal je 3.a. Imel je pol točke več. Spet smo šli v gozd, ampak brez lovca. Še malo smo šli pogledat gozd. Potem smo šli pogledat medveda, ki mu je ime Mitko. Zraven so bile tri prtilikave koze. Pogledat smo šli tudi štiri ponije. Potem smo šli samo pospraviti svoje stvari. Potem smo izvedeli, da nas je Andreja iz tretjega a zaklenila. Učiteljica je poklicala pomoč in so nas odklenili.

Katarina Fajdiga

Radi bi se zahvalili gozdarju in gospodarju domačije na Nanosu, gospodu Ježu, za vodenje po gozdu, kmetiji in v lovskem domu.

Učenci 3. b razreda z razredničarko Marijo.

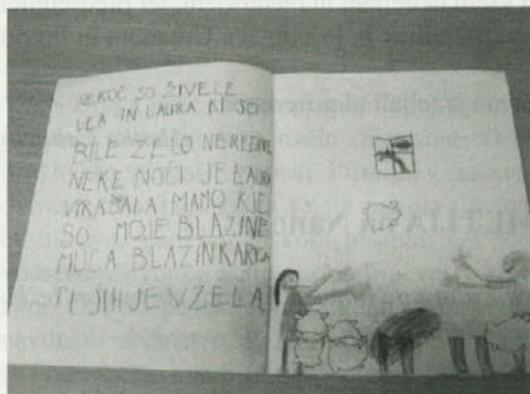
Kulturni dan v Lutkovnem gledališču

Prvošolci iz Vipave, Vrhpolja in Podnanosa so se 20. 12. 2013 odpeljali v Ljubljano. Tam so si v Lutkovnem gledališču ogledali lutkovno predstavo Zverjasec. Z zanimanjem so spremljali miško, ki je na poti skozi gozd srečala lačno lisico, sovo in kačo. Seveda se je pred njimi rešila s pomočjo zvijače in domišljije, ki je s prihodom Zverjasca postala resnična. Po ogledu so se sprehodili še po praznično okrašeni Ljubljani. Med sprehodom so si z zanimanjem ogledovali mesto, okraske, stojnice in izložbe. Ustavili so se pri Plečnikovem Tromostovju, Prešernovem spomeniku, Robbovem vodnjaku in pri mestni hiši. Videli so, kako so se ljudje odpeljali z vzpenjačo na grad, mnogim pa je bila zelo zanimiva

tržnica. Čudili so se, kaj vse tam prodajajo, tudi mah. V Vipavo so se vrnili malce utrujeni, vendar z novimi zanimivimi doživetji.

Muca Copatarica v 1. razredu

Prvošolci so pri slovenščini z zanimanjem prisluhnili pravljici Muca Copatarica, ki je spodbudila njihovo zanimanje in ustvarjalnost. Izrezali so copatke in jih okrasili s čudovitimi vzorci. Zložili so jih na police v njenem domu. Iz papirja so ustvarili hišice in otroke ter na oglasni deski pričarali Malo vas s hišicami, otroki in Muco Copatarico pred njenim domom. Njihova domišljija jih je popeljala še v svet novih pravljic. Preizkusili so se v ilustriranju in sestavljanju lastnih, novih pravljic. Tako so nastale nove, zanimive pravljice Muca Zvezkarica, Muca Igračkarica, Muca Posteljica, Muca Žogarica, Muca Blazinkarica, Muca Oblekarica ...

Nadja Kompara

Zbiralna akcija papirja

V začetku januarja 2014 smo kljub nizki odkupni ceni zbirali papir. Motivacija učencev in staršev je bila nepričakovano visoka, saj smo napolnili dva velika zabojnika in zbrali 20 ton papirja. V dogovoru z učenci bo denar namenjen različnim dejavnostim šole. Po količini zbranega papirja so zmagovalci akcije učenci 6. B, ki se bodo za nagrado podali v naravo na piknik. Menimo, da je takšna oblika nagrajevanja največja vzpodbuda za naslednjo akcijo, ki bo potekala po končanih prvo-majskih praznikih.

Mitja Lavrenčič

Sladko kulinarično doživetje na vipavski OŠ

Konec januarja smo na pobudo učenca Jureta Uršiča na našo šolo povabili zmagovalca oddaje Gostilna išče šefa Tomaža Lisjaka. Kuharske delavnice, ki je potekala v sproščenem vzdušju, so se udeležili učenci dveh izbirnih predmetov prehrane. Pri vodenju številčne skupine je Tomaž pokazal veliko mero potrpežljivosti in skriti pedagoški talent, saj je ob naših malih nerodnostih situacijo obrnil tako, da smo se vsi nasmejali. Učenci so z navdušenjem delali po njegovih navodilih in spoznavali skrivnosti nastanka čokoladnega vrta. Prisotni smo imeli priložnost opazovati delovanje vrhunskega kuharja v živo, hkrati pa smo bili presenečeni nad preprostostjo našega goriškega Vipavca.

Barbara Kodolja Pavlin

Šolska astroopazovanja

Dnevno opazovanje je bilo posvečeno Soncu. Slika Sonca je bila narejena kar z mobilnim telefonom, neposredno na okular teleskopa (tam, kjer sicer postavimo oči). Tak pristop je zelo popularen za otroke. Na Soncu so lepo vidne sončne pege (temne pike), ta velika na sredini je približno 3- do 4-krat večja od premera Zemlje.

Zadnja slika je bila narejena v februarju na Gradišču. Poslikali smo enega najbolj pomembnih in najsilovitejših dogodkov v vesolju. Eksplozijo zvezde oz. »supernovo« v sosednji galaksiji (sosednja pomeni, da je od nas oddaljena le cca 10 milijonov svetlobnih let). To pomeni, da se je ta eksplozija dejansko zgodila pred 10 milijoni let ...

Tak dogodek se zgodi precej redko. Zadnja opažena podobna eksplozija je bila pred cca 30 leti ... Pri taki eksploziji se ustvarijo praktično vsi kemijski elementi, ki jih poznamo (kisik, ogljik, kalcij, železo ...). Splet okoliščin in gravitacija kasneje iz teh ostankov supernove ustvari svetove, kot je naš planet, naše Sonce itd. Ugasnila bo v roku kakšnega meseca.

Saša Krapež, mentor

Pust v prvem razredu

Prvošolci iz Vipave smo zelo težko pričakovali pustni torek. S pomočjo staršev smo se z velikim veseljem pripravljali na ta dan. Tako so v torek prišle v šolo pustne šeme: princeske, klovn, morske deklice, strašila, ovčke, kužki, čarovnice, gusarji ... Z velikim zanimanjem smo se ogledovali in ugibali, kdo se skriva za masko. Najprej smo ob zgodbi Nerodna Avguščina spoznali družino klovnov. Ob glasbeni pravljici Maškare smo se naučili novo pesmico. Maškare so se sprehodile po šoli in iz naših prostorov odganjale zimo in klicale pomlad. Za malico smo se sladkali s krofi in bonboni. Zadnjo šolsko uro smo se odpravili v Vipavo, da bi tudi iz našega kraja pregnali zimo in priklicali pomlad. Pred slaščičarno Marjanca so nas razveselili z bonboni, za kar se jim najlepše zahvaljujemo. Vsem skupaj nam je uspelo pregnati zimo in tako sedaj prihaja k nam topla in cvetoča pomlad.

Maškare iz 1. a in 1. b razreda

Ledene sveče

Učenke in učenci so pod mentorstvom vzgojiteljice Vesne Žvanut ustvarjali cvetlice pri urah podaljšanega bivanja. Poskušali so pomagati pri razbijanju ledenih sveč, ki so nastale v februarju. V Vipavi je bilo to lahka naloga, drugod po Sloveniji pa so žal imeli zaprte šole in so tako ledene sveče visele dlje časa na strehah.

Vesna Žvanut

Dežela snežakov

se vam ponovno oglasimo in pokažemo tudi to našo snežno mojstrovino.

Prvošolci iz Podnanosa smo s spretnimi prstki ustvarili deželo snežakov. Ker pa nam zima letos še ni poslala pravega snega, so naši snežni prijatelji narejeni kar iz odpadne embalaže. Tako njihovi debeli trebuščki, polna lica ter pisani klobuki in gumbi v sebi skrivajo plastenke, plastične lončke in zamaške. Upamo, da smo s tem vsaj malce razveselili in razbremenili odpadkov polno naravo. Ko pa nas zima končno razveseli s pošiljko snega, bomo naredili še čisto pravega snežaka na šolskem dvorišču. Takrat

Prvošolci z učiteljicama Marjano in Polono

Iz Otroškega vrtca

Mednarodni likovni natečaj »Igraj se z mano«

Mednarodni likovni natečaj »Igraj se z mano« deluje pod okriljem Centra Janeza Levca iz Ljubljane. Letošnji kulturno-likovni dogodek je potekal 30. januarja v Cankarjevem domu. Na tem natečaju so sodelovali otroci iz OŠ Vipava z mentorji Damjano Črnigoj, Petro Prosen in Marijo Nabergoj ter otroci iz skupin Škratki in Smrkci iz vipavskega vrtca z mentoricama Ingrid Šelj in Nadjo Kodele.

Glavno vlogo so v Cankarjevem domu odigrali otroci, saj so likovna dela sami polepili na razstavne panoje in tako postavili že 7. otvoritveno razstavo, kar je tudi posebnost projekta.

Vsi udeleženci otvoritvene razstave, med njimi tudi učenci OŠ Vipava in otroci vrtca Vipava, so dopoldan preživeli na inkluziven, igriv in zabaven način. Organizatorji so poskrbeli še za pester nabor aktivnosti, kjer so se družile različne populacije – otroci in mladostniki z značilnim razvojem ter tisti s posebnimi potrebami. Program je ponujal zanimive delavnice, kjer so otroci izkazovali svojo kreativnost in se zabavali s klovnom, Piko Nogavičko, lutkarji, glasbeniki in žonglerji.

Likovna dela so bila 14 dni na ogled v Cankarjevem domu, nato je razstava s čudovitimi deli zaokrožila po Sloveniji in tujini ter s seboj ponesla tudi idejo o aktivni udeležbi oseb s posebnimi potrebami v družbi.

Ingrid Šelj

Delavnica Pomoč pri samooskrbi s sadjem in zelenjavo

Tudi mi znamo pridelati zelenjavo in sadje

Beseda samooskrba je postala zadnja leta zelo zanimiva in popularna. Vemo, da je politika prehranske varnosti v EU naravnana k cilju, da bi prebivalci začeli uživati čim bolj zdravo, lokalno pridelano hrano. Posebno pozornost posveča oblikovanju zdravih navad in vrednot pri otrocih. Želimo si, da bi tudi naši otroci pojedli več zelenjave in sadja, ki sta lokalno pridelana.

V okviru projekta Dodatno usposabljanje odraslih, financiranega s strani EU in Ministrstva za šolstvo in šport, katerega cilj je povečanje delovnih in zaposlitvenih možnosti za osebe s PP in smo ga tako strokovni delavci kot učenci in njihovi starši z veseljem sprejeli, poteka tudi delavnica: pomoč pri samooskrbi s sadjem in zelenjavo. V delavnici sodeluje 8 učencev in 3 mentorice.

Sama delavnica ima večplasten pomen. Udeleženci se seznanjajo z opravili, ki so potrebna, če želimo sami pridelati hrano, in ob tem razvijajo ustrezne ročne spretnosti, znanja, delovne navade in odgovornost. Ob delu in spoznavanju opravil oblikujejo odnos do dela, okolja, narave in zdravja, pa tudi odnos do sebe. S pridobivanjem izkušenj in spretnosti se krepi njihov občutek lastne vrednosti, sprejetosti in socialne kompetentnosti.

Postali naj bi bolj samostojni, bolj enakopravni za življenje v skupnosti, bolj odgovorni in obogateni s socialnimi kompetencami. S tem jim želimo oblikovati pozitiven odnos do dela, okolja in hrane ter jih ozavestiti o pomenu doma pridelane hrane za zdravje. Želimo si, da bi z veseljem pobirali pridelek, ki bi bil sad njihovega truda.

Prve korake našega projekta smo delali po strmi vinogradniški poti in prišli v Benčinov vinograd, kjer so nas pričakali delovni trgači. Takoj so nam dali vedeti, da bodo prijazni sodelavci. Učenci so se jim najprej predstavili, nato prijeli za delo in vztrajali do konca. Ker je september tudi čas, ko še lahko pripravljamo ozimnico, smo pohiteli s pripravo slivove marmelade. Tudi delo v šolski kuhinji našim otrokom ni tuje, saj si večkrat pripravljajo celo večerjo. Potrebno je bilo razkošičiti slive, kuhati, mešati in polniti kozarce. Na koncu pa zadovoljstvo ob pogledu na »našo marmelado«. Vložili smo mešano solato, ki nas bo pozimi oskrbela z vitamini ter skuhalo jabolčno-korenčkov sok.

Tudi radič je v jeseni že dovolj zrastel in se mikavno ponujal za prodajo, zato ga je bilo potrebno malo očistiti in natehtati. Naslednji dan smo ga postavili na stojnico v našo avlo, poleg nje pa naše »branjevke« – učenke, ki so ugotovile, da zna biti prodaja kar stresen posel, posebno pri vračilu denarja. Kupovali so ga naši delavci in starši, saj je tržnica potekala na dan Zbora staršev.

Sadovnjak kakija pri Benčinovih nas je kar vabil na obiranje, ker je lahko dostopen, drevesa so nizka, sadeži pa tako lepi. Dekleta so se tu zelo izkazala in hitro ugotovila, kako najlažje sadež odtrgaš, fantje so imeli nekoliko več težav. Pa ne samo to, nekateri so roke preprosto držali v žepih. Veliko bolj so se izkazali pri prenašanju zabojev, saj so želeli pokazati svojo moč. Ugotovili smo, da so kakiji všeč tudi ptičjem, saj jih je bilo veliko obkljuvanih.

Benčinovi so nam ponudili, da jim lahko pomagamo pri spravilu repe. Ker je bila jesen deževna in tla mokra, se je bilo potrebno tudi primerno obuti. Nekatere naše učenke še niso bile obute v gumijaste škornje, zato je bila hoja v gumijastih škornjih še ena izkušnja več. Repo smo najprej pulili, jo kar na polju oprali, potem pa nadaljevali v naši šolski kuhinji. Olupili smo jo in poizkusili. Mm, dobra, vendar sladka! Kako pa postane repa kislja? Tudi to smo spoznali. Morali smo jo pridno ribati, da smo napolnili manjši čeber. V večjega pa smo polagali cele repe med tropine. Ribano repo smo že poskusili tisti, ki smo vključeni v delavnico, saj smo si jo pripravili s klobaso za predpraznično večerjo. To pa je nekaj vredno, da jemo svoj pridelek. Z našimi kuharicami smo se že zmenili, da jo bodo skuhale za vse otroke v našem Centru.

V planu smo imeli posaditi česen in čebulo že oktobra, vendar nam je deževje prekrizalo dober namen. Posadili smo ga šele 11. decembra in upamo, da ne bo prepozno. Opazovali smo, kako se njivo pripravi s frezo, celo malo za ročaj so si upali fantje prijeti. Sajenje teh malih strokov in čebulic, ki se dvakrat narobe obrnejo v roki in še tretjič v zemlji, je bila res muka za nas. Vse smo pohodili, kdo bi se pripognil za vsako čebulico, zato sta nam ostala samo še lepa misel in upanje, da nas bo čas za kosilo rešil. A na kmetiji ne gre tako. Potrebno je veliko vztrajnosti in potrpežljivosti, če hočemo, da nam narava kaj da. Zato smo uporabili malo zvijače in iznajdljivosti, polagali palčko, dolgo 20 cm, ob njej polagali čebulček v zemljo, nato pa še malo zasuli. Upamo, da bomo pri pobiranju uspešnejši. Učimo se ... To je malce drugačno učenje – učenje izven učilnice, sproščeno, konkretno, z vsemi čuti. Tu ni neuspeha, so le izkušnje.

Tako kot narav, tako tudi učenja in razvoja ne moremo prehitevati. Zagotoviti moramo pogoje za rast, narediti, kar je v naši moči, in potrpežljivo čakati na sadove.

Kaj našim učencem pomeni sodelovati v projektu, nam zgovorno povedo naslednje izjave: »Naša repa s klobaso je najboljša,« pove Mateja. Jasmin doda: »Bom povedal mami, da je naša marmelada najboljša.« Deklica, ki ne je korenčka, je prijateljici povedala: »Sok iz korenčka mi je zares dober.« Jaz bi pa dodala: »Kar naredimo in se za to trudimo sami, znamo bolj ceniti. In prav je, da to doživijo tudi naši otroci.

Sam projekt naše otroke bogati, plemeniti in upam si trditi, da je to še ena dodana vrednost k že tako bogatemu programu usposabljanja in izobraževanja v našem Centru.

*Tatjana Pregelj, Danica Benčina in Aleksandra Poniž Rupnik,
mentorice delavnice*

Iz društev

Dobrodošli vsi, ki pomoč potrebujete, in hvala vsem, ki pomagате

Občni zbor Škofijske karitas Koper v Vipavi

V soboto, 1. marca, smo občni zbor začeli s sveto mašo v župnijski cerkvi sv. Štefana v Vipavi, ki jo je ob somaševanju duhovnikov daroval upokojeni koprski škof in predsednik Slovenske karitas Metod Pirih. Potem se je 130 udeležencev preselilo v škofijsko gimnazijo. V statutarnem delu je ravnatelj Matej Kobal predstavil delo karitas v koprski škofiji v letu 2013, sledil je pregled finančnega poslovanja, ki ga je pred tem že pregledal in potrdil nadzorni odbor ter glavne značilnosti vseh treh območnih in petih dekanijskih karitas. Milena Brumat je predstavila delo Zavoda karitas Samarijan. Poleg poročil za nazaj je bil sprejet tudi program dela za leto 2014. V popoldanskem delu je bilo predavanje p. Branka Cestnika na temo: Papeževi čevlji ali kam koraka Cerkev pod papežem Frančiškom.

Karitas vipavske dekanije je del Škofijske karitas Koper in je vpeta v vse predstavljene programe, zato naj bo v tem zapisu celota. Morda le podatek, da je na področju vipavske dekanije 391 družin in 121 posameznikov, ki prejemajo materialno pomoč.

V Koprski škofiji je karitas organizirana v 166 župnijah, župnijske karitas (ŽK) se združujejo v tri območne (OK) in pet dekanijskih karitas (DK). Imamo 13 centrov karitas, kje sodelavci nudijo ljudem osnovne informacije in konkretno pomoč, ter 4 domove, kjer se izvajajo specifični programi.

Večina dela sloni na prostovoljcih: 1.158 stalnih in 1.256 občasnih prostovoljcev je v letu 2013 opravilo 96.860 ur prostovoljnega dela. Če bi te ure preračunali po normativih, ki jih določa Zakon o prostovoljstvu, bi dobili znesek 952.896 €.

Materialna pomoč družinam in posameznikom se je izvajala preko ŽK, MŽK, DK, OK, glavnina pa v centrih karitas, kjer so podatki naslednji:

- pomoč v hrani je prejelo 3.058 družin in 1.067 posameznikov,
- pripravljenih je bilo 22.532 paketov,
- oblačila, obutev, pohištvo in druge osebne predmete je prejelo 4.117 družin in posameznikov,
- skupna teža zbrane in razdeljene hrane znaša 407.242 kg/l, pri tem glavnino predstavlja hrana iz intervencijskih zalog v korist najbolj ogroženih oseb v EU.

Vrednost hrane in higienskega materiala, preračunana na povprečne maloprodajne cene, znaša 521.270 €.

Finančna pomoč pri plačilu računov družinam in posameznikom je na vseh nivojih znašala 95.540 €.

Pomoč otrokom:

- šolske potrebščine je prejelo 985 družin za 1.994 šolarjev,
- delo z družinami, ki imajo otroke v posvojitvi na razdaljo, se je iz ŠK preselilo na raven OK, DK, ŽK, skupaj je 123 otrok, kar predstavlja 36.900 € letne pomoči.

Finančna pomoč otrokom na vseh nivojih znaša 121.484 €.

Ob konkretni pomoči družinam in posameznikom je vedno prisoten pogovor z načrtom pomoči in spremljanjem; poleg tega je bilo zabeleženih še 6.363 laičnih svetovanj.

Pomoč ostarelim, bolnim, osamljenim je najbolj prisotno v župnijskih karitas: pred prazniki je bilo 7.769 obiskov po domovih in 7.197 obiskov v domovih za ostarele, številnim so sodelavci pisali voščila. Podprli smo srečanje KBBI ter slepih in slabovidnih. Srečanj po župnijah se je udeležilo 3.328 starejših, romanj pa 607 starejših in invalidov.

Specifični programi škofijske karitas:

- Počitniški programi so bili v Portorožu in Soči. Udeležilo se jih je 8 družin, 25 starejših in 54 otrok. V domu karitas v Soči je bilo 1223 nočitev.
- Popoldan na Cesti je deloval na osmih lokacijah: udeležilo se ga je 158 otrok in 108 prostovoljcev. V okviru tega je potekala tudi Šola za starše in svetovanje.
- V Bertokih se je izvajal program Pomoč brezdomcem. Zabeležili so redne ali občasne obiske 86 različnih oseb, bilo je 2244 obiskov.

Programi Zavoda karitas Samarijan:

- Materinski dom v Solkanu in na Cesti je nudil zavetje 28 ženskam in 32 otrokom. Skupno število nočitev je bilo 8.640.
- Varna hiša je sprejela 8 žensk in 8 otrok. Vseh nočitev je bilo 1.680.
- Medgeneracijsko središče Samarijan je potekalo na 9 lokacijah in je vključevalo 409 oseb vseh generacij.
- Vrtnica, socialna rehabilitacija oseb s težavami zaradi zasvojenosti z alkoholom, se je izvajala v Bertokih in stanovanjski skupnosti Truške s 64 uporabniki. Skupno število nočitev je bilo 3.108.

Akcije in projekti: Umetniki za karitas, Posvojitev na razdaljo, Zaupanje, Dar za stisko, Namenska pomoč, Pomagam pomagati, Pomagajmo preživeti, Da bo korak v šolo vesel, Manjša sveža za sočloveka sreča, Klic dobrote, Postne akcije (40 dni brez alkohola, Ne pozabimo – Streha nad glavo, Plamen upanja).

Viri financiranja: prostovoljno delo, darovi skupin in posameznikov, nabirke po župnijah, prispevki lokalnih skupnosti, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Fundacija invalidskih in humanitarnih organizacij, Agencija za kmetijske trge in razvoj podeželja (hrana EU) različne akcije na nacionalni in lokalni ravni.

Programi v 2014 bodo enaki kot v preteklosti, s tem da bo potrebno več pozornosti posvetiti svetovanju in spremljanju ljudi v stiski in zbiranju sredstev za pomoč. Sledili bomo strateškemu načrtu slovenske karitas za obdobje 2014 – 2018, ki pravi: **Karitas je: Ljubeča skrb Cerkve za ljudi v stiski. Glas revnih v družbi. V službi človekovega dostojanstva.**

Jožica Ličen

Pustna sobotna iskrica

Radio Ognjišče in slovenska karitas skupaj za otroke

Na Radiu Ognjišče že 12 let zapored nadaljujejo tradicijo dobrodelnega pustnega rajanja. Tudi letos je bila na pustno soboto dobrodelna prireditev v Športni dvorani Zavoda Svetega Stanislava v Šentvidu nad Ljubljano. Med 12. in 14. uro je dvorano napolnilo približno 3.000 maškar, predvsem so bile to družine z otroki. V tem času so bili odprti telefoni, kjer so poslušalci Radia Ognjišče lahko darovali sredstva za nakup mleka otrokom iz socialno najbolj šibkih družin, ki jim pomaga Karitas. Dobri ljudje so v ta namen darovali več kot 40 tisoč evrov.

In zakaj mleko? EU je z novim letom ukinila pomoč v hrani najbolj ogroženim. Slovenska karitas opaza, da se pri pripravi posebnih paketov za družine v stiski močno pozna odsotnost prav mleka. V lanskem letu je karitas na Slovenskem razdelila več kot 900.000 litrov mleka, zato je ta izpad več kot občuten. "Ko bo znana dokončna številka zbranih sredstev, bo stekel pogovor s proizvajalcem mleka in po veljavnem ključu določili, koliko mleka bo šlo v centralna skladišča posamezne škofijske karitas, nakar bodo sodelavci župnijskih in dekanijskih karitas poskrbeli, da bo prav to mleko del pomoči socialno šibkim družinam," je po koncu pustovanja z dobrim namenom

pojasnila koordinatorka ukrepa hrane EU pri slovenski karitas Jožica Ličen. Odziva udeležencev dobrodelnega pustnega rajanja Radia Ognjišče in številnih poslušalcev, ki so darovali prek telefona, obrazca na naši spletni strani ali SMS sporočila, je bil zelo vesel generalni tajnik slovenske karitas Imre Jerebic, ki je po prireditvi povedal: "Presenečen sem nad dobroto, ki je tokrat na drugačen način dobila svoj izraz. Presenečen sem nad življenjem tukaj. Ljudje znamo dobroto podeliti tudi s sproščenostjo, sožitjem in drugačnostjo. Zdi se mi, da je to drugačen obraz dobrote. Tudi to rabimo. Da se zabavamo, nam je lepo in smo hkrati tudi radodarni." Pustna sobotna iskrica je tudi tokrat privabila številne maškare od blizu in daleč in najbolj izvirne so dobile nagrado. Da so vsi zapeli in zaplesali, so poskrbeli radijski muzikanti in Miškolinček, glasbeni projekt družine Urh in Radia Koper. Upamo, da je dobrodelno pustno rajanje pričaralo nasmeh na obraze udeležencev in tudi družin, ki jim bomo z zbranimi sredstvi pomagali. Še posebej je potrebno omeniti ekipo Radia Ognjišče, ki je prostovoljno in z veseljem na čelu z Juretom Seškom izpeljala prireditev in povezala poslušalce v veliko verigo dobrote.

Jožica Ličen

Vsebinsko poročilo društva Razmetano podstrešje za leto 2013

Februar:

8. 2. 2013 – razstava čipk čipkarske šole Idrija in kulturni program OŠ Vipava

Učenke in učenci Čipkarske šole Idrija oddelek Vipava pod mentorstvom Katarine Lampe so ob kulturnem prazniku postavili na ogled svoje čipke – delo tekočega šolskega leta. Kulturni program sta oblikovali ga. Zvonka Starc z OPZ OŠ Vipava in ga. Vlasta Lavrenčič z glasbeniki.

10. 2. 2013 – potopisno predavanje Irene in Jožeta Durn, CAMINO: peš romanje v Compostelo

Zakonca sta slikovito in z domiselno besedo predstavila mesec dni trajajoče peš popotovanje, ki je obogatilo njiju in vse, ki smo jima prisluhnili.

Marec:

10. 2. 2013 – Gorski Karabah in Armenijo nam je s sliko in besedo predstavil Štefan Rehar,

ki je v tej odmaknjeni, slikoviti in še kako skrivnostni deželi, med vestnimi domačini preživel skoraj mesec dni.

24. 3. 2013 – Mami za praznik je bil naslov akademije,

ki je v kulturni dom v Vipavi povabil s povabilom »Povabite mame in mamice« in odzvalo se je številno občinstvo.

Sodelovali so OPZ župnije Marezige, OPZ župnije Vipava, Mladinski PZ župnije Vipava, Pihalni orkester Marezige, Župnija Vipava in Društvo Razmetano podstrešje. Akademija ob materinskem dnevu je bila hkrati

predstavitev pesmarice in zgoščenke avtorja g. Lojzeta Furlana.

Društvo RP je poskrbelo za izvirno kuliso pod mentorstvom Maje Štefin in Tadeja Fabčiča ter organizacijo in koordinacijo pri izvedbi programa.

Maj:

24. 5.–30. 6. 2013 – je bila v prostorih na ogled **razstava RDEČE NITI** domače dipl. slikarke **Taše Turk**. Za glasbeno-zvočno dogajanje so poskrbeli tolkalska skupina La Konga in glas gonga Ljuba Pelico. Slikarko Tašo in njen opus je predstavila dipl. slikarka in kritičarka Lucija Turk.

September:

5. 9.–5. 10. 2013 – je bila v kapeli Lanthierievega dvorca v Vipavi na **ogled razstava akad. slikarja Krištofa Zupeta**. Kulturni program sta obogatila z besedo prim. dr. Matjaž Lunaček in z glasbo na marimbo **Gregor Nestorov**. Perspektiven šestnajstletni glasbenik s Ptuja je navdušil številno občinstvo, ki je tako uživalo ob glasbi in duhovno živih upodobitvah pokončnega in svojemu bistvu zvestega slikarja iz Ljubljane.

Oktober

16. 10. 2013 – Literarno-fotografski večer

S fotografijami so se predstavili: Nevenka Vidmar, Jolanda Lesnik, Jože Bitežnik, Roman Žonta in Ivan Škvarč. Literarni večer in predstavitev fotografov so oblikovali Mihaela M. Tihelj, Ana Krečič in Bojan Bizjak.

November:

30. 11. 2013 – smo v prostorih Društva RP **izdelovali venčke** iz jelke, smreke, mahu in drugih naravnih materialov. Delavnica je potekala pod skrbnim mentorstvom ga. Ivice Čermelj in ga. Tamare Rehar od 8.00 do 12.00. Material je pomagal priskrbeti g. Boštjan Jež in drugi prostovoljci.

Izdelali smo 47 venčkov. Udeleženci so bili stari od 5 do 60 let!

December:

5. 12. 2013 – Obisk sv. Miklavža

Igralci dramske skupine Društva RP so z igrico Miklavž za vse čase obogatili obisk sv. Miklavža v Vipavi za otroke od 0 do 9 let. Obdarovanih je bilo 126 otrok, 20 strežnikov.

Predstave so bile **5. 12. 2013 ob 16.00** in ob **19.00** v kulturnem domu v Vipavi ter **6. 12. 2013 ob 16.00** v zavodu Pristan in **15. 12. 2013 ob 16.00** v Vrhpolju za osebe s posebnimi potrebami in njihove družinske člane iz gibanja Vera in luč.

V igrici so nastopali: Špela Lozej, Patricija Fučko, Špela Fajdiga, Eva Premrn, Maša Božič, Anika Ploj, Tadej Naglost, Marko Klančar, Luka Stegič, Patrik Mikuž, Lea Lavrenčič in Pavel Bajec. Vaje so vodile Veronika Lavrenčič, Marija Krečič in Iva Naglost. Dramska skupina se je srečevala od oktobra do decembra enkrat oz. dvakrat na teden v petkih in sobotah po dve uri. Poleg vaj so pripravili imenitno sceno v kulturnem domu v Vipavi in pomagali pri pripravi daril.

31. 12. 2013 – silvestrovanje mladih od 16 do 24 let v prostorih Društva RP in polnočni sprehod na Stari grad.

- V prostorih društva je imel in ima **fantovski pevski zbor Planta** redne vaje v sako soboto od 19.00 do 21.00.

- Od oktobra do junija je potekala in poteka v prostorih Društva RP **pritrkovaška šola** – delavnica za šolarje. 12 deklet in fantov od 5 do 15 let pod vodstvom Marka Česen vadi ob sredah in nedeljah od 18.00 do 20.00.

Gašper Naglost,
predsednik Društva Razmetano podstrešje

Vipava je zaživela v pisanih in poučnih aktivnostih in dogodkih ter se prebudila iz zimskega spanca v živahno pomlad

Medobčinsko društvo prijateljev mladine Ajdovščina skrbi, da otrokom in odraslim iz občin Vipava in Ajdovščina ni nikoli dolgčas. S pomočjo pridnih prostovoljcev in sodelavcev društva si zamisli in izpelje mnoge otroške pritočasne delavnice in študijske krožke za odrasle, ki jih koordinira Andragoški center Slovenije, sofinancira pa Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Društvo se trudi tudi v smeri povezovanja mlajših s starejšimi in obratno, pomembno mu je medgeneracijsko sodelovanje, ključno mu je slišati glas otrok in mladih ter sodelovati tudi z mladimi prostovoljci iz tujine. Poleg naštetega pa MDPM

Ajdovščina stremi k neprestani dobrodelnosti, le-to pa doseže z vztrajnostjo in zavestjo pomagati drugim

...

V času od 21. do 28. januarja 2014 smo na nekaterih osnovnih šolah v Vipavski dolini izpeljali natečaj Evropa v šoli – »Mladi sporočamo odraslim«. Slikarka, sodelavka MDPM Ajdovščina in mentorica natečaja Evropa v šoli, Taša Turk, je obiskala tudi podružnično osnovno šolo v Vrhpolju. Na temo »Mladi sporočamo odraslim« so nastala zanimiva likovna dela – stripi, ki odraslim jasno govorijo, kakšne so razmere v današnjem svetu in kako jih otroci doživljajo. Učenci so bili zelo odprti za pogovor o razmerah v družbi, pripravljeni so bili

sodelovati z risbo in besedo ter tako povedati, kaj čutijo, kaj mislijo, kaj si želijo ... Upamo, da se bo njihov glas, ki veje iz nastalih likovnih del, dotaknil tudi »odraslih« ušes, ki pa so velikokrat gluha in samosvoja ... Res si želimo, da bi postala bolj poslušna in »mehka«!

V času zimskih počitnic, ki so trajale od 17. do 21. februarja 2014, je Taša Turk izvedla tudi dopoldanske otroške delavnice v prostorih društva Hiša Sadeži družbe Vipava. Z uporabo različnih tehnik so risali sadje, kače in drevesa, izdelovali so pustne maske in napihnjenim balonom narisali in nalepili čisto prave obraze. Ni jim bilo dolgčas. Naša Taša jim je prav gotovo popestrila dolge počitniške dni.

V prostorih Društva za aktivno preživljanje prostega časa »Razmetano podstrešje« na Trgu Pavla Rušta v Vipavi od četrta, 13. februarja 2014, poteka tudi študijski krožek »Risanje malo drugače«, ki ga ravno tako vodi animatorka krožka Taša Turk. V študijskem krožku smo udeleženci vedno postavljeni pred izziv. Pri risanju, slikanju in drugih tehnikah, ki jih bomo še spoznali, moramo vedno izhajati iz sebe, saj so stvaritve, ki nastanejo, vedno odraz nas samih, pri tem pa teorija nima več glavne besede. Pri likovnem ustvarjanju ne potrebujemo nobenega predznanja, temveč le željo in voljo, da napravimo nekaj konkretnega in edinstvenega. V študijskem krožku se učimo uporabljati vse likovne elemente; tako se poigramo s črto, s ploskvijo, z vzorci, s senčenjem ...

Naša vipavska prostovoljka Taša je animatorka še enega študijskega krožka za odrasle, in sicer krožka »Viva kreativna«. Od srede, 5. februarja 2014, se srečuje s starejšimi vipavskimi občani in z njimi ustvarja. Pri tem gre za medgeneracijsko sodelovanje, saj se pri ustvarjanju izmenjujejo ideje mlajših in starejših udeležencev krožka. Tako so nastale pisane cvetlice iz krep papirja, pomladne voščilnice, lepljenke s cvetličnimi motivi, velikonočne dekoracije s pirhi, piščančki ter pomladanskimi zvončki in trobenticami. Vseskozi nastajajo zelo pisane umetnine polne volje do življenja.

V Vipavi pa je letošnje leto prišlo do še enega pomembnega dogodka. Na pobudo mentorjev otroških parlamentov je Medobčinsko društvo prijateljev mladine Ajdovščina prvič organiziralo medobčinski otroški parlament v občini Vipava v prenovljenem Dvorcu Lanthieri. V sredo, 5. marca 2014, se je na parlamentarnem zasedanju zbralo 31 mladih parlamentarcev iz šestih osnovnih šol, ki so razpravljali na temo »Razmere v družbi«. Osnovna šola Draga Bajca Vipava je za uvod pripravila kratek film, ki so ga posneli učenci 7. in 9. razreda na temo letošnjega otroškega parlamenta. Mladi so bili zelo kritični do današnjih razmer v družbi; spraševali so se, ali zanje v tej državi obstaja kakšno upanje za zaposlitev, za izpolnitev samih sebe ... Upanje v boljšo prihodnost so parlamentarcem vlivali prisotni gostje. Zbrane so tako nagovorili župan občine Vipava, g. Ivan Princes, župan občine Ajdovščina, g. Marjan Poljšak, podžupan občine Vipava, g. Alojz Durn, prorektor za izobraževanje Univerze v Novi Gorici, g. Mladen Franko, predstavnik Centra za socialno delo Ajdovščina, ga. Marjetka Pregelj Koren, in predsednica MDPM Ajdovščina, ga. Kristina Valič. Probleme v današnji družbi je na izvrsten način predstavil tudi g. Erik Vidmar s svojo mono predstavo »Sreče ne moremo meriti z bogastvom«. Parlamentarno zasedanje se je zaključilo z ogledom Dvorca Lanthieri, ki ga je vodil tajnik občine Vipava, g. Jože Papež. Sodelavci MDPM Ajdovščina se vsem prisotnim še enkrat zahvaljujemo za sodelovanje, vipavski občini pa za organizacijsko pomoč in odstop sejne sobe v Dvorcu Lanthieri.

Kot smo že omenili, nam je zelo pomembno, da je glas mladih slišan. Ravno tako velik pomen pa dajemo

tudi mladim, ki prihajajo na naše društvo iz tujine. Naši EVS prostovoljci nas seznajajo s svojo kulturo, z jezikom, s svojim načinom razmišljanja, z razmerami v njihovih državah, s problemi, ki jih vidijo v družbi, in s priložnostmi, ki so kot odprta vrata na poti do uspeha. V torek, 18. februarja 2014, je tako iz Skopja v Makedoniji na brniško letališče priletel Aleksandar Blaževski, naš novi EVS prostovoljec, ki bo s svojimi izkušnjami in znanjem bogatil delovanje na Medobčinskem društvu prijateljev mladine Ajdovščina vse do 19. januarja 2015. V okviru Evropske prostovoljne službe (EVS) bo sodeloval v projektu »Prosti čas otrok in mladih«, ki je sofinanciran s strani Evropske komisije v programu Mladi v akciji, ki se je letos preimenoval v Erasmus+. Devetindvajsetletni Aleksandar, ali na kratko Aleks, profesor geografije, je preprost in prijazen fant, ki rad dela z otroki, jim podaja usvojeno znanje in jim pripoveduje o dogodivščinah, ki jih je doživel na različnih potovanjih po svetu. Poleg poznavanja geografije, pa tudi zgodovine, ima Aleks še druga znanja. Obvlada namreč grščino, ki jo je študiral na eni izmed grških univerz, govori pa tudi angleški in italijanski jezik. Mladenič je tudi izjemen športnik – rokometas, obožuje pohode v hribe in rad raziskuje gorovja, ko pa se umiri, se najraje zlekne in si prebere kakšno dobro knjigo ali prelista znanstveno revijo. Zaupal nam je, da občasno rad tudi kaj skuha, saj se je v turistični srednji šoli v Skopju naučil marsikatega kuharskega trika. Naš prostovoljec se je na šolah, ki jih je že obiskal, izkazal kot odličen pedagog, saj otroke vključuje v svojo predstavitev, jih kaj povpraša in se z njimi tudi nasmeje. Aleksu je druženje s šolarji izjemno všeč. V pisarno se vedno vrne neizmerno navdušen in poln energije, zato šole, ki ga še niso povabile, vzpodbujamo, da povabijo in sprejmejo našega EVS prostovoljca medse ter mu prepustijo besedo.

Kot smo povedali že na začetku, pa naše poslanstvo ni le izvajanje prostočasnih aktivnosti, posvečamo se tudi humanitarnim projektom, s katerimi poskrbimo za dobrobit otrok, mladih in družin. V mesecu februarju smo že osmo leto zapored zbirali modra srca za štipendiste iz sklada Nivea. Sodelovali smo v vseslovenskem dobrodelnem projektu »Nivea – Podarite nam modro srce«, v katerem podjetje Beierdorf d. o. o. podari za vsako srce 0,25 evra v Učni sklad Nivea, v katerega je vključenih tudi 9 dijakov iz občin Vipava in Ajdovščina. Upamo, da jih bomo lahko s pomočjo letošnje akcije zbiranja src v štipendijski sklad vključili še več. Ob tem naj omenimo, da je lahko na brezplačen način lahko dobrodelen čisto vsak izmed nas. Vse, ki vam za otroke in mlade ni vseeno, tako vabimo k donaciji 0,5 % dohodnine naši organizaciji.

Za kakršnekoli informacije ali vprašanja nas najdete v Hiši Mladih v Palah v Ajdovščini, na spletni strani www.mdpm-ajdovscina.si in Facebooku, lahko pa nas pokličete tudi na telefonsko številko 05/368 91 40 ali 041/490 360 ali pa nam pišete na elektronski naslov info@mdpm-ajdovscina.si.

Želimo vam prijetno, toplo, ustvarjalno in dobrodelno pomlad še naprej!

Sara Šorc, MDPM Ajdovščina

Poročanje iz gasilskih vrst

V petek, 14. marca, so imeli operativni člani PGD Vipava prvo večjo vajo v letošnjem letu. Potekala je v prostorih zapuščenih stanovanj v Gradu. Požar naj bi se razširil v prvem nadstropju, kjer so bili tudi trije ponesrečenci. Pod vodstvom poveljnika društva so gasilci izvedli tri notranje napade, pogasili požar, ponesrečence prinesli iz stavbe in jih oskrbeli, hladili sosednje stavbe, da se ne bi požar razširil, in poskrbeli za prezračenje objekta po koncu požara. Ko so pospravili opremo, so se z vozili vrnili v gasilski dom, kjer je bila še analiza vaje, ki je ves čas potekala pod nadzorom ocenjevalcev. Ti so delo gasilcev pohvalili in hkrati opozorili na nekatere napake in pomanjkljivosti. Gasilske vaje so namenjene usposabljanju operativcev

in odpravljanju raznih pomanjkljivosti, zato se po vaji vedno opravi tudi analiza dela.

22. februarja je bil občni zbor društva, na katerem se je zbralo veliko število članov PGD Vipava ter gostov iz sosednjih in prijateljskih društev. Obiskali so nas tudi hrvaški gasilci iz Trnovca in Ljeskovice ter gasilci iz Despotova v Srbiji. Na občnem zboru sta predsednik in poveljnik društva predstavila poročila o delovanju društva v lanskem letu in zastavljene cilje za tekoče leto: V lanskem letu smo sodelovali na štiriindvajsetih intervencijah: požari na objektih, vozilih, dimniški

požari, gozdni in travniški požari ter tehnične intervencije. Naši člani so se udeležili tečajev za vodjo enote, za inštruktorja, za delo z motorno žago ter za nosilca izolirnega dihalnega aparata. Imeli smo več vaj in usposabljanj za operativne člane. Varovancem CIRIUS-a, Varstveno delavnega centra in Pristana smo predstavili vozila in opremo ter izvedli prikaze gašenja. Gasilski mladini in njihovim staršem smo prikazali razrez avta in reševanje ponesrečenca. Izvajali smo redarstva na številnih prireditvah v Vipavi in okolici.

Skozi celo leto je potekalo vzdrževanje vozil in opreme ter gasilskega doma in okolice. V septembru in oktobru je potekala prenova strehe nad garažami. Demontažo

kritine smo izvedli sami.

V letu 2013 se je Upravni odbor društva sestel na devetih rednih in eni izredni seji, kjer se je razpravljalo o tekočih zadevah.

Septembra smo skupaj z gasilci iz Podnanosa obiskali francosko mesto Lumbin, s katerim je pobratena naša občina. S prikazom postavitve prostostojećih lestev smo se udeležili njihove tradicionalne prireditve.

V novembru je bilo na nivoju zveze organizirano srečanje veteranov, ki so se ga udeležili tudi naši člani. Gasilska mladina se je sestajala v okviru gasilskega krožka in se pod vodstvom mentorjev seznanjala z gasilstvom.

Izvajali smo tudi druge dejavnosti: stražo pri Božjem grobu, praznovanje našega zavetnika sv. Florjana, organizirali martinovanje za člane društva ... Tudi v preteklem letu smo dobro sodelovali z Občino Vipava, osnovno šolo Vipava, otroškim vrtcem Vipava, CIRIUS, z Gasilsko zvezo Vipava, s sosednjimi ter drugimi gasilskimi društvi in drugimi organizacijami. Skupina naših članov je že novembra pričela z izdelavo jaslic z vipavskimi motivi in ob božiču so bile postavljene na ogled v gasilskem domu. Številni obiskovalci, ki so si jih ogledali, so bili navdušeni in jaslice so požele številne pohvale. Treba je pohvaliti tudi člane, ki so bili vedno na razpolago za vodenje ogleda jaslic.

V letošnjem letu smo se udeležili občnih zborov sosednjih ter prijateljskih gasilskih društev, tudi na Hrvaškem in v Srbiji. Upravni zbor se je sestel na dveh sejah, prav tako tudi poveljstvo.

Imeli smo pet intervencij, od tega smo v dveh primerih pomagali pri žledolomu.

Gasilska mladina se še vedno dobiva ob torkih – na štirinajst dni.

Naše dejavnosti lahko spremljate na spletni strani www.pgd-vipava.si.

Na pomoč!

Anisa Žagar

Materinski dan v Vipavi

*Mama ima čarobno lepilo,
ki razbite koščke zlepi skupaj!*

P. Brown

Dne 23. marca je bila v Vipavi v domu kulture prireditev ob 25. marcu - materinskem dnevu. Nastopili so otroški in mladinski cerkveni pevski zbor ter gostujoče skupina ljudskih pevk ŽePZ KD Mendrač iz Kopra v narodnih nošah. Prisotne je ob tej priliki nagovoril pobudnik prireditve vipavski župnik **Lojze Furlan**:

Lep pozdrav vsem prisotnim, nastopajočim, poslušajočim, predvsem pa lep pozdrav vam, drage mame. Dovolite, da vam še posebej čestitam ob vašem prazniku in se vam zahvalim za plemenito poslanstvo materinstva, ki ga z vso ljubeznijo opravljate. Naj bo v vašem življenju čim več trenutkov, ko materinstvo pomeni srečo in radost.

Prav je, da imamo skrb za družine vedno pred očmi. Prav je, da vedno iščemo rešitve, kako pomagati materam in očetom pri spolnjevanju njihove starševske naloge in ustvarjanju trdnih družinskih vezi.

Če gledamo statistične podatke, smo v nevarnosti, da nas prime malodušje. Visok odstotek ločitev, visok odstotek nezvestobe, visoko število splavov, razkorak med generacijami, nemoč staršev, mladinski kriminal in prestopništvo ... sami negativni podatki. Nekateri to imenujejo realnost sedanjega časa, s katero se moramo sprijazniti, vendar ta realnost ogroža naš obstoj in se z njo ne smemo sprijazniti, če hočemo obstati. Nove oblike družine, kot so enostarševska družina, družina za pokušino, istospolna družina ... to ne prinaša življenja, in narod, ki si privoščiti take družine, se obsodi na izginotje.

Vendar so omenjeni statistični podatki realnost. Svetovni trendi, ki rušijo podobo družine, so realnost. Ekonomske zahteve, ki trgajo člane družine iz njene skupnosti, so realnost. Zato je vedno težje držati družino skupaj. Vedno težje je v družini ohranjati vrednote, ki prinašajo družini življenje.

Spričo zahtev, ki jih do družine postavlja družba, ekonomija, globalizacija, nas postane strah, da ne bi zmogli opraviti svojega poslanstva. Strah nas je sploh že ustvariti družino; strah nas je nezvestobe; bojimo se, da bi bili izdani, prevarani, ranjeni – mnogi živijo skupaj, ne da bi formalno ustvarili družino. Nočejo se vezati, saj poroka ne zagotavlja niti zvestobe niti trajnosti zakona. Zdi se lažje živeti skupaj brez obveznosti, brez obljube. Žal se s tem strah in negotovost samo poveča, še več – vpije se v meso in kri otrok, ki postajajo vedno bolj negotovi, nezavarovani, nemirni.

Strah nas je posredovati življenje; strah nas je vzgajati otroke; strah nas je ekonomske prihodnosti, da otrokom ne bi mogli dati vsega, kar potrebujejo – mnogi se zato zadovoljijo z enim, največ dvema otrokoma. To postaja že tako moreče, da se dogaja nekaj nezaslišanega: žena, ki bi se odločila za tretjega ali četrtega otroka, doživlja v svojem okolju take pritiske (si neumna, se ti je zmešalo, kaj se nisi znala zaščititi, saj lahko odpraviš ipd.), da resno razmisli, ali bo svojega otroka rodila ali ga bo umorila.

Taki in podobni strahovi prinašajo propad družine, ta pa propad naroda. Preplavili nas bodo narodi, ki teh strahov ne poznajo, narodi, kjer je družina neomajna vrednota, narodi, kjer je novo življenje največja vrednota.

Vendar to niti ni najvažnejše. Zaradi takih in podobnih strahov marsikatera žena in mati in marsikateri mož in oče doživlja hudo notranjo stisko. In že zaradi te stiske smo dolžni nekaj narediti. Ne moremo vplivati na trende v svetu. Tudi ne moremo vplivati na potek globalizacije, prav malo lahko vplivamo na državne zakone. V Vipavi se radi pohvalimo, da imamo precej družin, ki imajo več kot tri otroke. Naj bo naše poslanstvo, da tak pogled na družino razširimo tudi na druge. Da se ne bomo samo hvalili, ampak tudi oznanjali in pričevali. Če nas je strah, lahko drug drugemu dajemo korajžo. Papež Janez Pavel II. nas je v Postojni ohrabil. »Korajža velja,« je rekel. Bodite pogumni. Kogar je strah, ga je še bolj strah, ko je sam. Več kot nas je skupaj, manj nas je strah. Če ugotavljamo, da nas je strah prihodnosti, strah pred obveznostmi, strah pred nemočjo ... stopimo skupaj in dajmo drug drugemu vlivati poguma.

Vlivajmo poguma materam in očetom v naši skupnosti, da se bodo odločali za posredovanje življenja. Najdimo ohrabrujočo besedo za ženo, ki ji delodajalec grozi z odpustom, če bo šla na porodniško. S konkretno materialno pomočjo pomagajmo družini, ki se boji sprejeti še enega otroka zaradi ekonomske negotovosti.

Vlivajmo poguma fantom in dekletom v naši skupnosti, da bodo svoje skupno življenje začeli s poroko, na katero se bodo temeljito pripravili.

Vlivajmo poguma možem in ženam, da si bodo prizadevali za vrednote, kot so poštenost, zvestoba, čistost, pozornost, potrpežljivost, skrb za bližnjega, služenje, dobrodelnost ...

Vlivajmo poguma staršem, da bodo dosledni pri vzgoji in jim tudi pomagajmo, da bodo lažje uskladili svoje službene in družinske obveznosti.

Spodbujamo drug drugega, da bi našli tudi pogum za vero. Kakšno bogastvo ima tisti, ki lahko svoje skrbi in strahove zaupa Bogu! Koliko lažje nosi bremena, tudi breme starševstva in družinskega življenja, če ima nekoga, pri katerem lahko najde moč in energijo za opravljanje svojih dolžnosti. Imamo Vsemogočnega, ki nam po molitvi in zakramentih ponuja svojo pomoč, mi pa si dostikrat ne vzamemo niti toliko časa, da bi šli iskat to pomoč. In potem se pritožujemo, kako smo za vse sami, kako nam nič ne uspe, kako nam gre vse narobe. Stik z Bogom ni obveznost, ampak možnost, da najdemo pomoč za življenjske naloge in tolažbo za življenjske preizkušnje. Zato, zbirajmo se čim bolj pogosto k molitvi tudi po družinah. V skupni molitvi bo družina našla moč in pogum, da bo premagala strahove in ostala zvesta vrednotam, ki prinašajo in ohranjajo življenje. Več kot bomo molili v globoki povezanosti z Bogom in odprtosti za služenje njemu, več bo v nas moči in poguma, da sprejemamo in ohranjamo življenje.

Dragi prijatelji! Ko ob materinskem dnevu čestitamo našim materam in se jim zahvaljujemo za življenje in njihov trud, naredimo še nekaj, kar bo preseglo lepe besede. Potrudimo se, da bomo materam v naši skupnosti dajali oporo in vlivali pogum za opravljanje njihovega pomembnega poslanstva. Stopimo skupaj. Kot družina, kot kraj, kot župnijska skupnost. Bolj kot bomo držali skupaj, bolj bomo pogumni in več volje do življenja bo v nas.

ZA DOM IN DRUŽINO

Sožitje – Vera in luč

Pač ju moramo dati pod isto streho, ker v Domu imajo skupnega – kot top gluhega zastopnika – mojo malenkost.

Najprej Sožitje! Da smo imeli lep seminar v Dobrni, že veste. Imeli pa smo tudi konec leta »dedka Mraza« z lepim programom in obdaritvijo. V Domu gredo toliko na roko, da ne bi proslava dedka Mraza bila na isti dan kot domsko silvestrovanje (bojujemo se za četrte v decembru). Naše društvo mora imeti svoje prostore, saj imamo internet, arhiv itd. V Ajdovščini jih ne moremo več vzdrževati in nam je Občina Vipava dala v brezplačen najem za pet let prostore bivšega matičnega urada v Vipavi. Seveda bomo tam imeli le sestanke izvršnega odbora in arhiv – bolj množične aktivnosti se bodo odvijale v varstveno-delovnem centru v Ajdovščini.

Pri Veri in luči je prav, da se tudi odpremo malo navzven. V decembru smo imeli srečanje v Vrhpolju, saj je duhovni voditelj naše skupine g. Janez Kržišnik, vrhpoljski župnik, ki je zamenjal g. Mateja Kobala.

Imeli smo srečanje v vrhpoljskem kulturnem domu in mašo v obnovljeni cerkvi. Včasih nam nudi gostoljubje Škofijska gimnazija v Vipavi, včasih pa VDC, saj imata obe ustanovi ob nedeljah proste kapacitete. Mladi prijatelji pripeljejo naše »lučke« iz Doma z neskončnim potrpljenjem, saj imajo nekateri hojice, palice ali bergele in smo tudi precej »široke ljudske množice«. V nedeljo, 16. 2., pa smo se udeležili župnijske maše v Črničah. Tam smo predstavili naše gibanje, prepevali naše – lučkarske pesmi, povedali svoje prošnje in se potem skupaj s farani povsneli v župnišču. Poslušajte le pripev naše pesmi:

Nič ne de, če so poti,

polne senc ali luči.

Če me vodiš za roko,

vse molitev je lahko ...

In pri tem se primemo vsi za roke!

Hvala, da ste nas poslušali!

**Nada Kostanjevic,
DSO Ajdovščina**

Naši zdomci v Avstraliji

Objavljamo prispevka o domačinkah iz Manč, ki sta bila objavljena v internem časopisu Misli, ki ga izdajajo avstralski Slovenci v Melbournu v slovenskem jeziku. Zapis je nastal ob Kristininem in Mrijinem praznovanju rojstnega dne.

Kristina Furlan,

rojena **Semenič**, je bila rojena leta 1922 v Mančah pri Vipavi kot druga od sedmih otrok. V Vipavi živita še njena sestra Frida in brata Miro in Dore. V Avstraliji ima v Geelongu še brata Lojzeta. Brata Jože in Ivan sta že oba pokojna. Kristina je leta 1949 pobegnila preko meje v Trst skupaj z Lojzetom Furlanom in leta 1950 sta se poročila. V Avstralijo sta prišla leta 1951, najprej v Bonegillo, od tam pa leta 1953 v Geelong. Mož Lojze je umrl leta 1999. Kristina živi v Geelongu in je, hvala Bogu, še vedno pri dobrem zdravju za svojih 90 let. Bog Vas, ohranjaj, Kristina, in vse Vaše, ki Vas imajo radi!

Kristina Furlan z družino ob praznovanju 90. rojstnega dne

Marija Ferjančič

Tretjega februarja 2013 smo v Sunshinu (Melbourne Vic.) praznovali okroglih 100 let naše jubilentke. Ne več, ne manj. Na praznovanju se je zbrala pisana družba prijateljev in sorodnikov, starih od petnajst do sto let, ki so govorili italijansko, slovensko, hrvaško in angleško. Slavili so prijatelji oziroma »otroci«¹ prijateljev kajti njenih sovrstnikov ni oziroma so redki Na 100. obletnico rojstva Marije Ferjančič ne moreš pozabiti. Marija si je v svojem življenju nabrala veliko prijateljev, ki ji z veseljem priskočijo na pomoč, če jo potrebuje. Pravi, da ji oči ne služijo več, tako kot so ji včasih, kakšno stvar pozabi (kdo pa ne). Tudi noge je ne nesejo, kot so jo včasih, čeprav hodi hitreje kot pol mlajši od nje. Vsak dan zgodaj vstane, si pripravi zajtrk in se odpravi

Marija s sestrnico Kristino Furlan, ki je praznovala 90. rojstni dan. Sedita spredaj na sredini med domačimi. (tretja z leve)

v cerkev St. Bernardette. V Mančah pri Vipavi, 3. februarja 1913, rojena Marija, ki ji pravijo tudi Maria, Mariella, Marička ali Marica, ima vseskozi precej prijateljev. Kdor ima to srečo, da jo pozna, ve zakaj. Komur je le lahko, je rada pomagala. Za vsakega je našla besedo, na vsako vprašanje ima pripravljen učinkovit odgovor. Takšne so tudi njene opazke, ki priletijo iznenada, včasih tudi udarijo. V njeni družbi človeku ne more biti dolgčas. Marička se je rodila kot tretja v družini desetih Ferjančičevih otrok, ki je živela na naslovu Manče 20 (danes 8). Pri hiši se je po domače reklo Pr' Majerčnih. Za šestimi dekleti so se rodili še trije fantje in deklica, ki je umrla kot otrok. Marička je obiskovala šolo v Ložah, ki z Mančami spadajo pod Goško faro. Na Gočah sta župnijska cerkev in pokopališče za vse tri vasi. Ker je bila družina številčna, je bilo potrebno poskrbeti za veliko lačnih ust. Tako so še ne 14-letno Maričko poslali služiti najprej za dve leti v Ankaran, nato pa je od 1928 do smrti gospodarice delala oziroma, služila pri Hassovih v Trstu. Potem ko je pokopala gospodarico in uredila vse formalnosti, se je na prigovarjanje bratov Janeza (1923–2009) in Staneta (1928–2001) – prvi je živel v Melbournu, drugi v Sydneyju, odpravila na obisk v Avstralijo. Stane je prišel v Avstralijo leta 1952, Janez pa dve leti za njim. Marička je prišla v Melbourne 2. septembra 1968, in sicer za tri mesece. Nato je podaljšala vizum še za tri in še za tri, pa spet za tri mesece in tako se je obrnilo leto. Odločitev je padla. Vložila je prošnjo za naselitev. Vrnila se je v Trst, tam uredila vse formalnosti in se nato za stalno preselila v Avstralijo k bratu Janezu. Ta je medtem kupil hišo, v kateri sta dolga leta živela skupaj. V njej Marija živi še danes. Marija je že ob prvem prihodu takoj dobila delo v obratu za barvanje tekstila v Melbournu. To službo je nato, polna energije in volje, opravljala do svojega 65. leta. Marija v Avstraliji nima več ožjih

sorodnikov, saj sta brata že pokojna. V Sydneyju ima svakinjo Maro Ferjančič, v Geelongu pa sestrično Kristino Furlan z družino ter bratranca Lojzeta Semeniča. Na stari celini še živita sestri Regina (99 let) in Majda (94 let), dve nečakinji in dva nečaka. Ima pa polno prijateljev, tako na stari celini kot v Avstraliji, ki niso pozabili na njen jubilej. Hiša je polna voščilnic, ki so prišle od vsepovsod. Marsikdo je imel velike težave, ko je iskal voščilnico za stoletni jubilej. Telefon je neprenehoma zvonil. V njeni župniji so ji priredili »party«; tudi »Father« Ciril ni pozabil nanjo. Dokler so roke ubogale, Marija ni šla na obisk, ne da bi spekla krofov, potico, ali »štrudla«. Za vsakogar je vedno kaj našla, posebno za najmlajše. Za vse, ki je ne poznate, še ščepec njene iskrivosti: Oseba A: »Oj, Marija, kako je bilo danes v cerkvi?« Marija: »Danes je bil Father Ivano.« Oseba A: »In kaj pravi?« Marija: »Hja, pravi, da sem »skozi glih«. Žalostno, če sem tako zgledala pred 20 leti kot zdaj zgledam.«

Na spodnji fotografiji pa je Marija med prijatelji in p. dr. Mihaelom Vovkom po sveti maši v St Albansu, 13.01.2013. (peta z leve)

Dan Furlan

Zgornji članek smo z veseljem objavili in obema, ob visokem jubileju, želimo vse najboljše.

Uredniški odbor VG

Primorska zgodba v Lavričevi knjižnici v Vipavi

24. 3. 2014 je bila v Lavričevi knjižnici v Vipavi predstavljena Primorska zgodba, četrto knjižno delo pisateljice Marija Mercina, ki poleg leposlovne proze in radijskih iger objavlja tudi esejistične in strokovne članke. Knjigo z letnico 2014 je izdala Goriška Mohorjeva družba, ta zvesta spremljevalka Primorcev v težkih preizkušnjah 20. stoletja. Poleg avtorice so na predstavitvi sodelovali prof. Ivana Slamič, citrarka

Z leve: citrarka Janka Franček, Artur Lipovž, direktor Lavričeve knjižnice, režiserka Nadja Velušček, pisateljica Marija Mercina in profesorica Ivana Slamič

Janka Franček, brala pa je Nadja Velušček, znana kot avtorica dokumentarnih filmov.

Predstavitev novega romana v Vipavi ima, kot je poudarila prof. Slamičeva, dvojen pomen: je izraz hvaležnosti Vipavcem, ki so Gočanom, izgnanim z njihovih domov 10. marca 1943, nesebično ponudili pomoč; na ovitku knjige pa je faksimile rokopisa Hermine Mercina, pisateljčine matere, ki piše o pomenu Vipavskega glasa za ohranjanje kolektivnega zgodovinskega spomina.

Na zavihku Primorske zgodbe beremo: »Nočno branje materinih dnevniških zapiskov in pisem ter različnih sodnih in drugih uradnih listin iz njene zapuščine sproži v pripovedovalki dramatični posthumni dialog z materjo, ob katerem se pred bralcem razprostre slika majhne, tesno povezane vaške skupnosti in njenega prizadevanja, da bi

med noži zgodovine ohranila svojo identiteto in človeški obraz.«

Kot je v svoji analizi ugotavljala Ivana Slamič, je dialog samo oblika pripovedovalke (v romanu se imenuje Milena) 24-urnega notranjega monologa, v katerem se razkriva njen odnos do matere in istočasno do stoletne primorske zgodovine, kot je zajeta v materinih zapiskih. Slamičeva je pronicljivo interpretirala sporočilo romana z upoštevanjem različnih medbesedilnih razmerij z besedili iz evropske literature in Svetim pismom. Izdajo bunkerja in izselitev vasi 10. 3. 1943 je postavila v širši zgodovinski okvir fašističnega divjanja po Vipavski dolini, zapiranja prebivalstva in požigov primorskih domov spomladi l. 1943, le 6 mesecev pred kapitulacijo Italije.

V pogovoru s prof. Slamičevo je avtorica pripovedovala, kako je delo nastajalo, kako je povezano z Vipavskim glasom in kako pojmuje primorsko preteklost, predstavila pa je tudi Goče kot kraj svojih najzgodnejših preizkušenj. Knjiga je izraz njene hvaležnosti do matere pa tudi vseh drugih pogumnih iskalcev »resnice in pravice«. Njihov pomen še najbolje ponazorijo besede iz gesla na začetku 3. dela Primorske zgodbe: »Živeli smo, da bi vam rešili besede, da bi vam vrnilo ime vsake stvari.« (Salvador Espriu)

Pogovor s poslušalci, med njimi so bili tudi Gočani, je izzvenel v zadovoljstvu, da je danes v prostorih nekdanjega vipavskega zapora doma Lavričeva knjižnica, ki jo Vipavci tako radi obiskujejo, pa tudi z oživitvijo kolektivnega spomina, v katerem ima vsaka primorska hiša svojo zgodbo.

Magda Rodman

* * *

Projekt Radi delamo dobro

Z namenom vračanja dobrega v lokalno okolje, v katerem deluje Mercator, se v mesecu aprilu v izbranih stotih lokalnih trgovinah po vsej Sloveniji izvaja projekt »RADI DELAMO DOBRO«.

V OKVIRU PROJEKTA BO OB POMOČI SVOJIH KUPCEV MED STO ZMAGOVALNIH LOKALNIH DRUŠTEV RAZDELIL DONACIJO V SKUPNI VREDNOSTI 100.000 EUR.

V ta projekt je vključena tudi trgovina MARKET MERCATOR VIPAVA, Cesta 18. aprila 2.

V njej bo v času od 1. aprila do 30. aprila 2014 potekalo glasovanje za tri društva, ki se potegujejo za donacijo:

- VRTEC VIPAVA,
- KOLESARSKI KLUB VIPAVA in
- KULTURNO DRUŠTVO PIHALNA GODBA VRHPOLJE.

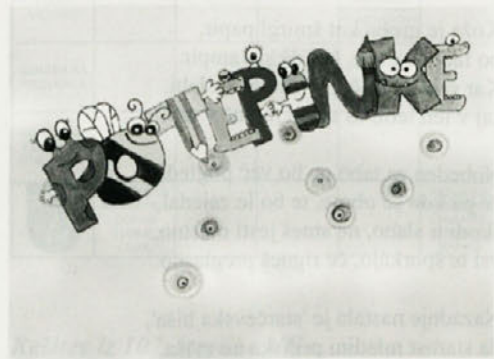
Kupce prosimo, da v akciji sodelujejo in glasujejo za naša društva.

Boža Bizjak

KOTIČEK ZA POEZIJO

Ob 110-letnici šole Potepinke Natalije Krašna

Naša šola v Vrhopolju je živa že 110 let. V teh letih se je v njej učilo pisanja in branja in drugih potrebnih znanj že veliko generacij domačih otrok. To lepo obletnico smo na šoli praznovali 28. novembra 2014 in jo združili s posebnim dogodkom. Med našimi učenci, ki so stavbo že davno zapustili, je tudi gospa **Natalija Krašna**, ki je ob tej priložnosti izdala svojo prvo pesniško zbirko *Potepinke*.

Njene živahne in lepe pesmice so namenjene otrokom do 10. leta starosti. Pričarajo jim radovednost, začudenje, ljubezen in korajžo. Da se je rodila njena pesniška zbirka, smo stopili skupaj vodstvo naše šole, Krajevna skupnost Vrhopolje in Društvo Teodozij in tako smo praznovali dva lepa dogodka. *Potepinke* so tudi v Podnanosu že dobro poznane, saj je naša pesnica tam zaposlena kot vzgojiteljica v vrtcu, z veseljem pa so jih recitali in prepevali vrhopoljski otroci na prireditvi naše šole ob polni šolski telovadnici. Pri nastajanju pesniške zbirke sta sodelovali tudi mladi Vipavki. Likovno podobo

ilustracij je izdelala domačinka **Maja Štefin**, diplomirana likovna pedagoginja, notne zapise nekaterih pesmic pa je glasbeno opremila **Klara Koradin**, študentka Glasbene akademije Ljubljana, ki je zborček spremljala na klavirju. Za oblikovanje knjige je poskrbel domači likovnik **Lucijan Lavrenčič**, za lep jezik pa gospa **Livija Lango**. Gospa Natalija nam je na predstavitvi priznala, da je bilo opravljeno veliko delo in se zahvalila vsem, ki so ji stali ob strani, sicer sama tega ne bi zmogla. Delili smo njeno srečo in veselje.

Združitev moči sodelujočih pri nastajanju pesniške zbirke je dokaz, da se kljub težkim časom in finančni krizi lahko naredi veliko veselja otrokom in odraslim. Naši učenci so pesmice na odru predstavili tako radoživo, doživeto, da smo jih začutili tudi vsi obiskovalci, ki smo se po prireditvi z zadovoljstvom zadržali v šolski jedilnici pred okusnimi sladkimi dobrotami, ki so jih pripravile sodelavke naše pesnice Natalije in učenci 4. in 5. razreda.

Naši Nataliji iskreno čestitamo in želimo, da bi otroke še naprej razveseljevala z otroško poezijo.

Nadja Rodman Koradin

Objavljamo dve pesmici iz Natalijine zbirke Potepinke:

Pust

Kaj se danes godi,
miška mucke se drži,
volk iz gozda ovčko boža,
frizuro ima Jan kot roža.

To še en je pustni dan,
do ušes je nasmejan.

V vrtec so prišli pirati,
klovni, muce, psi kosmati,
slončki, rože in kraljične,
to so maskare prav mične.

To še en je pustni dan,
do ušes je nasmejan.

Dajmo, šeme nagradimo,
jim sladkarije podarimo,
da odženejo nam mraz
in prikličejo pomlad.

Mami za praznik

Moja mama zdaj praznuje,
darilo tata ji kupuje,
jaz pa majhen sem otrok,
brez denarja, praznih rok.

Že vem, kaj bom naredila,
da mam bo razveselila.

Na travnik bom stekla,
bom rože nabrala,
ji šopek prinesla, poljubček ji dala.

Bo mama vesela,
srčno me objela,
poljubček vrnila, se mi nasmehnila.

Ko se človek postara!

Tako, prav počasi začne se skleroza,
najprej v zobeh paradentoza,
potem z muko in pravo navezo,
da sociala ti plača slabo protezo.

Na glavi počasi frizura razpada,
zato pa sivijo brki in brada,
potem pa še nekaj začepi ti uha,
nič ne razumeš, čisto so gluha.

Cel dan iščeš, kam kaj predeneš,
ker čist' vse pozabiš, čim se okreneš,
še noge ne nosijo, kot so te prej,
pomagaš si s pal'co, tako je to zdej.

V kolenih škripa, kot vse bi b'lo rjavo,
iz vratu boli te naravnost v glavo,
so noge otekle in roka drhti,
desetkrat poveš isto, spomin te mori.

Se derejo nate, te skoraj sesuje,
se mučijo s tabo, mladina vzdihuje,
nič ne razumeš ta novi njih' svet,
zakaj morajo oni zaradi' tebe trpet'.

V križu je išias, v rokah artritis,
v črevesju je driska, diagnoza 'kolitis',
v pljučih piska kó stare trompete,
trebuh pa raste, kot nosil bi dete.

Koža je groba kot šmirglj papir,
po faci pa gube, kot dá si vampir.
Kar seksa se tiče, tu smo pač slabi,
saj v teh letih to sploh ni več v rabi.

Nobeden za tabo ne bo več pogledal,
če pa kdo se obrne, te bo le zajedal,
škodi ti slano, ne smeš jesti mastno,
vsi te šporkájo, če rigneš preglasno.

Nazadnje nastala je 'starčevska hiša',
da starost mladini pritiska ne zviša,
morda te še kdo kdaj v tej hiši obišeče,
a morda le zato, da d'narce poišče.

Počasi končalo bo naše življenje,
z njim pa veselje in zadnje trpljenje,
ko v grlu začul pravo boš sušo,
takrat končal boš globoko pod rušo.

Jože Kalc

ZA RAZVEDRILO

SVETOVNI DOGODEK, KATEREGA STOLETNICO ZACETKA PRAZNUJEMO LETOS IN KATEREMU V TEM LETU TUDI V VIPAVSKEM GLASU POSVEČAMO POSEBNO POZORNOST	PREBIVALKO SANKT-PETERSBURGA	KARAMBOL	ČETRTI SAMOGLASNIK IN DRUGI SOGLASNIK	DRUGO NAJVEČJE FRANCOŠKO MESTO (NAŠA PIS.)	VZHOD (ANGLEŠKO)	POD, POVRŠINA PO KATERI HODIMO	KEMIJSKI ZNAK ZA CINK	VERDUEVA OPERA	SLABA REDKA JED, SLABA JUHA	IME LETALCA RUSJANA	MEHIKA TKANINA IZ ČESANE VOLNE MERINO	(SLABŠA) VOLNENA ODEJA	IME PENSIČNE IN PISATELJICE ŠKRL.
VRSTA MATEMATIČNE OPERACIJE													
RIBO-NUKLEINSKA KISLINA			NADLEŽNA ŽUŽELKA				MADREN KOS LESA ZA KURJAVO						
			METRČNA ENOTA				PODEŽELSKO POSESTVO						
VASJA KLAVORA		TRINITRO-TOLUIOL	NEMŠKA PEVKA			SKRIVEN SREDNEVEŠKI JUDOVSKI NAUK	KAMNITA GMOTA						
OGNENIK NA SICILIJ				MESTO V BOKI KOTORSKI	KEM. ZNAK ZA SAMARJ			100 m ²			BOHINSKA PLANINA	MATI GRŠKIH BOGOV, KRONOSKOVA ŽENA	AVTOMOB. OZNAKA NIZOZEM-SKE
					MOŠKO IME			PREBIVALEC LOŽ					
SLIKOVIT DOGODEK, KI VZBUJA POZORNOST									VIPAVSKI POŽUPAN, ALI OŽ				
									KEM. ZNAK ZA RADIJ				
NAPRAVA ZA MEŠANJE ZRAKA										KURIR			
										POLKNO			
GRŠKA ČRKA			PREBIVALKO WALESA										SESTAVIL VLADIMIR ANŽEL
			NORMA KAJENSKA INFORMACIJE										
KEMIJSKI ZNAK ZA TELUR		PERZEJEVA MATI							ANTON OCVIRK			KONCENTRACIJSKO TABORIŠČE (ŽARGON-SKO)	RİŽEVA ŽGANA PJAČA
		ALBERT EINSTEIN							HOJA, HOJENJE				
MOŠKI LIK V KRŠČANSKI UMETNOSTI					KEMIJSKI ZNAK ZA PROAKTINIJ	PREBIVALKO ANHOVEGA							
						POREKLO							
KAR JE VSEKANO				GRŠKA ČRKA			KEMIJSKI ZNAK ZA SILICIJ	IZDELOVALLEC OKEN					
				ENAKA SOGLASNIKA				ODPRITINA ZA ZRAČENJE					
NEŽKA BRATOŽ		MESTO V NEMČIJ, V SPODNJI SAŠKI	ŽENSKA KI RAZSOJA	EDAVRD GRIEG									
ŠVICARSKI MATEMATIK, LEONHARD					ČUT ZA SVETLOBO				TELIČEK				
					DLAKA				OKRAJŠAVA ZA ULICO				
NAŠA PISATELJICA, RUŽA				KAREL OŠTIR			DVANAJST STVARI						
				ZA-REBERNICA			MORSKA LASTOVICA						
VRV, KONOPEC (NABEČNO)			VELIK HRVAŠKI OTOK V JUŽNEM JADRANU								VIPAVSKA AVTOŠOLA	ZELENI DEL RASTLINE	URADNA LISTINA
VODNI VRTINEC			ANDREJ CAPUDER			IVANA ŠUNDOV			OČANEC	POŽELENIJE, STRAST			
			ALEKSANDER (SRBSKO)							KEMIJ. ZNAK ZA KOSITER			
OZNAKA ZA NEZNANCA		VZDEVEK ONASSISA				FILOZOFSKI SPOZNAVALEC VITKOSTI REŠENJE	TOMAŽ TERČEK						
		SONJA VIZINTIN											
NEURAVNOVEŠENOST, ČUDAŠTVO													
	IME UMRLE RAVNATELJICE OŠ ŠTURJE, CURK				NENADEN, MOČAN, VOJAŠKI NASKOK, NAPAD,					KEMIJSKI ZNAK ZA PLATINO			

Rešitev iz 107. številke VG

Vodoravno: SAOP, Pedro Opeka, amper, NG, pokal, gate, vlada, Anan, cimavost, bager, Iri, SA, topot, kiosk, baba, omaka, etik, Ve, apatija, intruzija, Čok, Si, AŠ.

Navpično: PVC, Kovič, Olib, Imeno, akamasoa, TK, Madagaskar, poplave, kapus, Sepe, ort, Azi, Adergas, obeti, Ork, antipatija, poanta, robijaš, gen, Itaka.

PRISPEVKI ZA VIPAVSKI GLAS OD 1.1.2014 DO 31.3.2014

Ambrožič Pavel	Slap	30 €
Benčina Barbara	Avstralija	40 €
Bizjak Neva	Vrhopolje	40 €
Blaževič Jelka	Bled	20 €
Bratovž Olga	Tabor 1	20 €
Clemenž Majda	Ljubljana	15 €
Cotič Marija	Gradnikove brigade 8	10 €
Doles Elza	Tabor 14	50 €
Durn Julka	Gradišče	20 €
Fajdiga Benjamina	Goče	20 €
Furlan Doroteja	Manče	10 €
Gollini Katja	Italija	30 €
Hoenigman Nada	C. 18. Aprila 1	40 €
Hrovatin Angel	Ljubljana	15 €
Kodelja Ivan	Grabrijanova 6a	20 €
Krašna Marija	Budanje	20 €
Lavrenčič Anica	Italija	30 €
Lavrenčič Miro	Ljubljana	20 €
Lemut Milan	Ajdovščina	20 €
Malešič Anica	Ljubljana	20 €
Mercina Marija	Nova Gorica	15 €
Mikuž Jernej	Budanje	10 €
Nabergoj Jožica	Ajdovščina	5 €
NN		20 €
NN	Budanje	10 €
Ozbič Ana	Gradnikove brigade 9	5 €
Peljhan Alojz	Vojkova 7	20 €
Petrič Jožef	Gradišče	20 €
Petrič Vida	Gradišče	20 €
Prelec Marija	Ljubljana	100 €
Prokopovič Marta	Ljubljana	20 €
Sancin Lelija	Italija	30 €
Štefin Majda	Ul. Vojana Reharja 18	30 €
Vidrih Peter	Slap	15 €
Žvanut Vanda	Ajdovščina	20 €
Skupaj		830 €

Vsem se najlepše zahvaljujemo!

Svoje prispevke lahko nakažete tudi na TRR KS Vipava 01336-6450860755 s pripisom ZA VIPAVSKI GLAS.

**VIPAVSKI GLAS - glasilo KRAJEVNE SKUPNOSTI VIPAVA
MAREC 2014
750 izvodov**

Uredniški odbor:

Gizela Furlan - urednica, Magda Rodman, Vladimir Anžel, Milan Poljšak in Polona Puc - lektorica

Naslednja številka bo izšla predvidoma junija 2014. Vljudno prosimo vse, ki bi radi kaj zapisali za naše glasilo, da svoje prispevke pošljete najkasneje do 10. junija 2014 na elektronski naslov: vipavski.glas@gmail.com.

Za vse informacije lahko pokličete na tel. št. (05) 366 50 68 (Gizela) ali (05) 366 50 98 (Magda).

Tisk: Papirna galanterija Sedmak Ajdovščina

VSEBINA

Iz naše preteklosti

Ob 100-letnici velike vojne	stran 1
Avstro-ogrsko letalstvo v Vipavi 1915-1917	stran 2
Spomini na prvo svetovno vojno	stran 7
Prva svetovna vojna v spominih moje mame Marije Pavlin.....	stran 12
Hiša Silvestrovih v Vipavi in njena zgodovina.....	stran 15

Spomini

Nogometno igrišče v Vipavi	stran 18
Spomini o žarnicah	stran 19
Spomin na sestre Ivanko in Jožefo	stran 19

Predstavljamo vam

Anica Preprost	stran 20
----------------------	----------

Iz naše KS

Poslovno poročilo za l. 2013	stran 25
------------------------------------	----------

Iz ustanov in društev

Iz ŠGV

Škofjska gimnazija Vipava v začetku leta 2014 v znamenju prostovoljstva	stran 26
---	----------

Iz OŠ

Nekaj utrinkov iz dela na OŠ Vipava	stran 28
---	----------

Iz Otroškega vrtca

Mednarodni likovni natečaj »Igraj se z mano«	stran 32
--	----------

Iz CIRIUS-a

Delavnica Pomoč pri samooskrbi s sadjem in zelenjavo	stran 33
--	----------

Iz društev

Dobrodošli vsi, ki pomoč potrebujete, in hvala vsem, ki pomagata	stran 34
Pustna sobotna iskrica	stran 36
Vsebinsko poročilo društva RP za leto 2013	stran 36
MDPM - Vipava je zaživela in pisanih in poučnih aktivnostih	stran 37
Poročanje iz gasilskih vrst	stran 39

Iz naše župnije

Materinski dan v Vipavi	stran 41
-------------------------------	----------

Za dom in družino

Sožitje – Vera in luč	stran 42
Naši zdomci v Avstraliji	stran 43
Primorska zgodba v Lavričevi knjižnici v Vipavi	stran 44

Projekt »Radi delamo dobro«	stran 45
-----------------------------------	----------

Kotiček za poezijo

Potepinke	stran 45
Ko se človek postara	stran 46

Za razvedrilo

Križanka	stran 47
----------------	----------

Ajdovščina

sp-dom 908(497.4)V

VIPAVSKI

2014

352.9(497.4 Vipava)

0159303,108

COBISS

Rekonstrukcija letališke infrastrukture na letališčih Vipava – Podnanos in Podraga na ortofoto posnetku, izdelal Mitja Močnik, 2013